This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

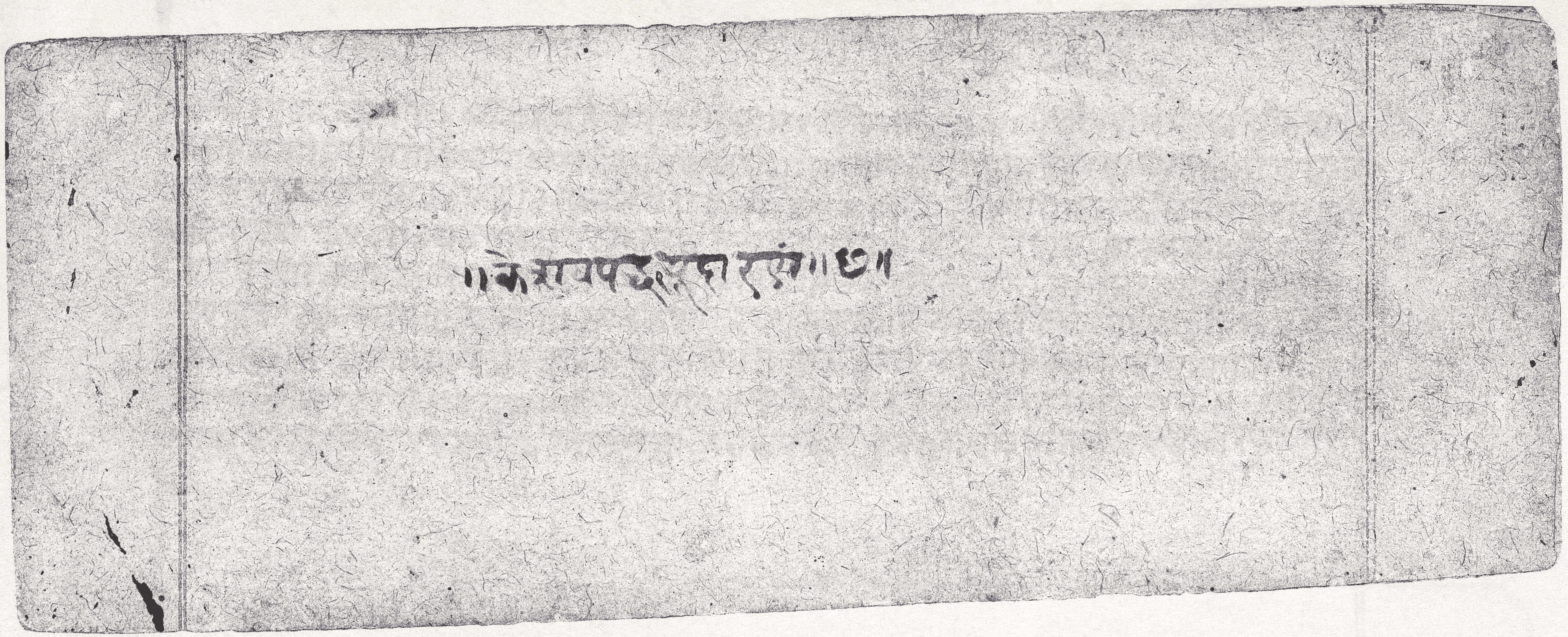

॥केशवपद्धतिपत्रं॥ ७॥

Accession No: ~~2243~~ M1287

Title:- केशवपद्धति

Subject:- ज्योतिष

Author:- केशव

Date:- शके 1696.

पत्रे - 76

①

KKSU LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1287
Dist Nagpur

Checked 2012

७॥ श्रीवरदमूर्तये नमः॥ श्रीगुरुमूर्तये नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ ७॥ श्रीगणेशं नमस्कृत्य केशवार्य
नामपद्धतेः॥ गणितं विश्वनाथेन क्रियते बालबुद्धये॥१॥ नत्वा विघ्नपशारदाच्युतशिवब्रह्मार्क
मुख्यग्रहान् कुर्वे जातकपद्धतिं स्फुटतरां होराविदां प्रीतये॥ यंत्रैः स्पष्टतरोत्र जन्मसमयो वेद्यो ऽत्र
खेटाः स्फुटा यत्पक्षे हि घटंत उद्गम इहास्तर्क्षेश सषड्गः स च॥२॥ अहं केशवः जातकपद्धतिं कुर्वे
जातकस्येदं जातकं जातस्य जातकस्य जन्मांतरार्जितसदसत्कर्मस्य जनितशुभाशुभफलनि
रूपकं शास्त्रं जातकमित्युच्यते॥ जातकशास्त्रे यानि कर्माणि गणितक्रियास्तेषां पद्धतिं मार्गं कुर्वे
किं कृत्वा॥ नत्वा॥ कान्॥ विघ्नपशारदाच्युतशिवब्रह्मार्कमुख्यग्रहान्॥ विघ्नपः श्रीमहागणपतिः
शारदा श्रीसरस्वती॥ अच्युतः श्रीनारायणः॥ शिवो श्रीमहादेवः॥ ब्रह्मा चतुराननः॥ अर्कमुख्य
ग्रहाः श्रीसूर्यादयो नवग्रहाः॥ एतान्नत्वा जातकपद्धतिं कुर्वे॥ कथंभूतां जातकपद्धतिं स्फुटतरां

प्रस्फुटार्थः॥ कस्यै॥ ज्योतिर्विदां प्रीतये॥ ज्योतींषि ग्रहनक्षत्रादीनि विदंतीति ते ज्योतिर्विदः तेषां
प्रीतये॥ अत्र जन्मसमयः स्पष्टतरः सूक्ष्मवेध्यो ज्ञातव्यः॥ कैः यंत्रैः घटीशंकुफलकादिभिः॥ अ
त्र जन्मसमये खेटाः स्फुटाः वेद्याः॥ ते खेटाः यस्पक्षेण घटंते तथा सुगणकेन वेद्याः॥ श्रीमत्के
शवदैवज्ञैः विद्यमानघटनामवलोक्य साधितास्ते गणेशज्योतिर्विद्भिः ग्रहलाघवे निबद्धाः ते
यथा॥ सौरोऽर्कोऽपि विधूच्चमंककलिकोनाभोगुरुस्त्वार्यजोऽस्त्याहूचकजं ज्ञकेंद्रकमथा
येत्रेषुभागः ज्ञानिः॥ शौक्रं केंद्रमथार्यमध्यमगतीर्यंयांति दृक्तुल्यतां॥ सिद्धैस्तैरिह पर्वधर्म
नयसत्कार्यादिकं खादिसेत्॥ १॥ इह जन्मसमये उद्गमः लग्नं सोध्यं॥ स्वोदये सउद्गमः सषड्भ
षड्राशियुक्तोऽस्तर्क्षं सप्तमभावो भवति॥ अथ उदाहरणक्रमो लिख्यते॥ संवत् १६४३ शालि
वाहन शाके १५०८ आषाढशुद्ध ७ सोमे घटी ३३ पलानि ६ उत्तराफाल्गुनी नक्षत्रं घटी ४

२

पलानि १२ व्यतीपातयोगघटिकाः ११ पलानि ३५ अत्रश्रीसूर्योदयाद्गतघटीषु ५१ पलेषु २८
रात्रिगतघटिकाः १८ पलेषु ४० जन्मदिनमानं घटिकाः ३२ पलानि ४८ रात्रिमानघटिकाः २७
पलानि १२ अयनभागाः ७।४४२० अक्षभा ४ चरखंडानि ४०॥३२॥१३ चरंऋणं ८४ देशांत
रयोजनानि धनानि ४ अथमध्यमग्रहसाधनार्थं अहर्गणो लिख्यते। तत्र कल्यात् स्पष्टः क
ल्पितश्चगताब्दगण्यदिनगणस्य च ज्ञानार्थं सुगमोपाये ह्ह ज्योतिर्विदां श्लोकत्रयं। तद्यथा
करद्वाररयुगससाभ्राभ्रषट्वह्निषट्खद्वितुरग ७२०६३६०७४५२ सहितश्चै कलतुल्यद्युपिं
डः इहस्स भवति कल्यात हृद्काद्रि भूमी नगयुगखगपक्षांकभद्युकु १९७२९८७७ ९ शाकोद्धाः
१॥ द्वारसयुगाभ्रषट्नागरामाभ्रवेदांबुधिशशीनगयुक्तो ७१४४०३८६१३६५ ब्रह्मतुलद्युपिं
डः॥ इहसमभवतिस्पष्टे श्चाथगेहषष्टिरामाष्टभुजगशिखानां केंदु १९५५८८३७ युक्ताः शाको

ध्रु॰ ॥२॥ नागरामनगवेदषट्‌शरक्ष्मा १५६४७३८ युतो द्युगणः कुतूहले स्यादयं कलियुगरेवा
स्थगो द्विभूराम ३१७९ संयुते शाकोत्र वत्सराः ॥३॥ अंसलु स्यद्युपिंडः २४७३०५ केरशरयुगस
सा द्विभिः रे भिरं वैः १९७२९४३१७९ युतः शाकः १५०८ जातं कल्प द्युतोगताब्दाः १९७२९४८९८७
एवं शररसयुगा द्विभिः ७१४४०३८९१३९५ युतोऽहर्गणः २४७३०५ जातस्पष्टलरहर्गणः ७१४४०
४००८६७० तथागोसष्टिरामाद्विभिः १९५५८८३१७९ युतः शाकः १५०८ जातः सृष्टिगताब्दाः ॥

उ.	सू.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु.	श.	रा.	के.
११ ११ ३५ ५३	२ १४ १२ २४	५ १२ २५ ३८	० २४ ४० [illegible]	६ [illegible] [illegible] ३७	२ २ १० ४८	० २५ ३९ २२	० १४ २३ १६	६ ५ ३० ४	० ५ ३० ४
५१	५९ ५८	७९० ३५	३१ २६	१६ २४	५ ०	७ ०	३ ०	३१	३१

[illegible]			
	मे	२३८	मी
	वृ	२६७	कुं
	मि	३१०	म
	क	३३६	ध
	सि	३३१	वृ
	क	३१८	तु

सू.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु.	श.	रा.	के.
२ १४ २० ५८	५ १२ २५ ३२	१ २१ ४५ ४६	२ १३ ३१ ४२	२ ८ ३५ ४	२ २५ १३ ५४	० १३ ३८ ५२	६ ५ २० ४	० ५ २० ४
५९	[illegible]	३१	५५	५	३१	४०	३१	३१

③

॥३॥

१९५५८८।६८७ एवं भागरामगुणाद्रिभिः १५६४८७३८ युभौमाहर्गणः १४७३०५ स्यात॥ कलेर्गताब्दाः॥
४६८७॥ अथोदयांतरचरदेशांतरभुजफलसंस्कृताः स्तात्कालिकमध्यमग्रहा रव्यादयो लिख्यंते
अथ स्पष्टतराः॥ अथ रवोदये लग्नं साध्यं तत्साधनमुच्यते अस्मत्तुल्ये। तद्यथा। तात्कालिकार्कायनभाग
युक्तस्तद्भोग्यभोगैरुदयाहतस्य॥ खाग्न्युद्धृतस्तं रविभोग्यकालं विशोधयेदिष्टघटीपलेभ्यः॥१॥ तद
द्ग्रोदयानाश्चशुद्धान् शेषमशुद्धहृत्खाग्निगुणं लवाद्यं॥ अशुद्धपूर्वैर्भवनैरजाद्यैर्युक्तं तनुः स्यादयनां
शहीनः॥२॥ भोग्याल्पकाले खगुणाहतेर्कः स्वीयोदयाप्तांशयुतो विलग्नं॥ अथ लग्नादिष्टकालसाध
नं॥ अर्कस्य भोग्यस्तनुभुक्तयुक्तो मध्योदयाढ्यः समयो विलग्नात्॥३॥ यद्येकभे लग्नरवी तदा तद्भागांतर
घ्नोदयखाग्निभागः रात्रेष्टकाले तु सषड्भसूर्याल्लग्नं ततो प्युक्तवदिष्टकालः॥४॥ अत्रोदाहरणं॥ तात्का
लिकोर्कः २।१४।२०।५८ रात्रौ जन्म इति कारणात्सषड्भः ८।१४।२०।५८। अयनभागाः २२ ४४ युक्तः
९।२।८।५८। अस्य भोग्यभागैः २७।५।२ मकरस्योदयेगुणितः॥ खाग्न्युद्धृतश्च ७० जातो भोग्यकालः
३१०

पलाद्य: २८८।२८।४०॥ अथइष्टकालस्यपलेभ्य: ११२० भोग्यकाले २८८।२८।४० शोधिते शेषं ८३१।३१।२०। मकरादये कुंभोदये २६७ मीनोदये २३८ शेषात् शोधिते शेषं ८८।३१।२० मेषादये वृषभोदय: २६७ अयंन शुध्यति अत: शेषं ८८।३१।२० खाग्निगुणितं २६५५।४० अशुद्धोदयेन २६७ भक्तं लब्धं लवाद्यं फलं ९।५६।४६॥ मेषादशुद्धपर्यंतराशिषट्कयुतंससमलग्नं ६।२२।१२।४६ अथदशमलग्नसाधनं॥ लंकोदयैर्नतोन्नतसाधनं॥ रात्रेरिति॥ रात्रे: शेषमितं युतं दिनदलेनाल्पोगतं शेषकं विश्लेष्यं खलु पूर्वपश्चिमनतं त्रिंशच्युतं चोन्नतं॥ यत्पूर्वंनतषड्गुणक्षरविते: पश्चान्नताढ्यस्य तोयल्लंकोदयकैश्चलग्नमिवतन्माध्यं स षड्गं सुखं॥२॥ नतंचतुर्द्धा॥ दिवा पूर्वपश्चिमं॥ रात्रौ पूर्वपश्चिमं॥ अर्द्धरात्रादुपरि रात्रिशेषं दिनदलेनयुतं कार्यं रात्रौ पूर्वनतं स्यात्॥ अर्द्धरात्रात्प्राक् रात्रिगतं॥ दिनदलेनयु[illegible]तं कार्यं रात्रौ पश्चिमनतं स्यात्॥ दिनार्द्धात्प्राक् अन्हः गतं दिनदलेन

विश्लेष्यं दिनार्द्धात्संशोधिते दिवसे पूर्वनते स्यात्॥ दिनार्द्धदुपरि दिनशेषं दिनार्द्धात्संशोधितं
दिवसे पश्चिमनतं स्यात्॥ नतं त्रिंशच्युतं [illegible]मोन्नतं स्यात्॥ दशमभावसाधने पूर्वे उन्नतेस
उन्नतमिष्टकालं प्रकल्प्य॥ षड्भुतात्कालिकार्कसूर्यं प्रकल्प्य॥ लंकोदयैः लग्नवल्लग्नं साध्यं तन्मा
ध्यं दशमभवनं स्यात्॥ सषड्भं रात्रिशेषद्भयुतं सुखं चतुर्थभावो भवति॥ पश्चिमनते नतमिष्टका
कालं प्रकल्प्य तात्कालिकसूर्यद्दुक्रवल्लग्नं साध्यं॥ लंकोदयैः तदेव दशमलग्नं रात्रिशेषद्भयुतं च

मेष	२७८	॥मीन॥
वृषभ	२९९	॥कुंभ॥
मिथु.	३२३	मकर॥
कर्क	३२३	॥धन॥
सिंह	२९९	॥वृश्चिक
कन्या	२७८	॥तुला

तुर्थभावो भवति॥ अस्योदाहरणं॥ रात्रिगतघटी १८।४० रात्रिमानं २७।१२
रहितं जातं रात्रिशेषं ८।३२ दिनदलेन १६।२४ युतं २४।५६ जातं पूर्वनतं त्रिंश
३०च्युतं जातं पूर्वोन्नतं ५।४ अयमेवेष्टकालः ५।४ सषड्भस्सूर्यः ८।१४।२०।५८
तात्कालिकार्कद्वया दिनाभोग्यकालः पलाद्यः ३००।३४।३१ उत्क्रवज्ज्ञातं
लग्नं ४।१२।३६।३१ इदमेव दशमलग्नं इदं सषड्भं जातं ~~दशमलग्नं~~ चतुर्थल

ग्नं ३।१२।३६।३७ एवं भावचतुष्टये सिद्धे तदंतराष्टभावसाधनं ॥ त्र्यंशेति० व्यस्तखभस्य त्र्यंशा: विग
गते अस्तलग्नं यस्मात्तत्र व्यस्तं व्यस्तं च ततखभं च व्यस्तखभं खभं नाम दशमभवनं व्यस्तखभस्य त्र्यं
शा: तृतीयांशो राश्यादि: ससप्तमरहितदशमस्य त्र्यंशो राश्यादिर्ग्राह्य इत्यर्थ: ॥ उदाहरणं ॥ सप्तमलग्ने
६।२२।१२।४६ दशमलग्नात् शोधिते शेषं २।२०।२३।५१ शेषस्य त्र्यंशा: ०।२६।४७।५७ भू१यम२
हतस्तनौ योज्य: एकगुण: ०।२६।४७।५७ लग्ने ०।२२।१२।४६ योजित: जातो द्वितीयभाव: १।१९।०।
४३ ॥ अन्यत्र द्विगुणो १।२३।३५।५४ लग्ने योजित: जातस्तृतीयभाव: २।१५।४८।४० एवं द्वितीयतृती
यौ स्त: ॥ त्र्यंशो ०।२६।४७।५७ द्विच्युतो द्वाभ्यां २ शोधितो १।३।१२।३ भूयमहतो बंधौ ४ योज्य: एक
गुण: १।३।१२।३ चतुर्थभावे ३।१२।३६।३७ योजित: पंचमभाव: स्यात् ४।१५।४८।४० अन्यत्र द्वि
गुणो २।६।२४।४ चतुर्थभावे योजित: षष्ठभाव: ५।१९।०।४३ एवं पंचमषष्ठौ स्त: एते द्वितीयतृती
यचतुर्थभावा: सांगभा: ६ राशियुक्ता: क्रमेणाष्टमनवमैकादशद्वादशा भावा: स्यु: एवं तनुमुखा:

॥५॥

द्वादशभावाः भवंति संधिरिति द्वयोर्भावयोर्योगार्द्धं संधिः स्यात् ॥ तद्यथा लग्न द्वितीययोर्योगार्द्धं
लग्नस्य विरामसंधिः ॥ धनभावस्यारंभसंधिः ॥ भावद्वययोगकरणे चक्राधिकतया चक्रं नस्या
ज्यं ॥ किंच ॥ यत्प्रथमभावे एकाद्यारात्रिभवनानि स्युः अग्रिमभावे पूर्णं स्यात् तदा पूर्णे ने द्वादशां
ग्राह्यं एवं बुद्धिमता ज्ञेयं ॥ अथ लग्न चतुर्थयोः सिद्धौ यथा सर्वे भावाः ससंधयो युगपदेव त्रिाध्यं
ति ॥ तथायं प्रकारो लिख्यते ॥ लग्नं चतुर्थात् संशोध्य शेषं षष्ठं तन्नो क्षिपेत् ॥ सलग्न धनयोः स्सं
धि एवं यावच्चतुर्थकं ॥ २ ॥ रूपा १ संशोध्य षष्ठांशं निक्षिपेत्तं चतुर्थके ॥ ३ क्रमेण षड्भावाः प्र
जाताः ससंधयः ३ एवं जाताः सर्वे संधिभावाः एकत्र लिख्यंते ॥ संधितुल्ये ग्रहे शून्यं फलमिति
भावसमे ग्रहे संपूर्णं रूपं बलं स्यात् ॥ अंतरे अनुपातः ॥ संधिखगांतरं भावसंध्यंतरेणाप्तं ल ग्रहस्य
भावफलं स्यात् ॥ भावान्यूने ग्रहे सति तस्य भावस्यारंभसंधिना सह अंतरं कार्यं ॥ फलं क्षयचयेहे

५

तनु	धन	ध·		स·		सु·		सु		रि	
० २२ १२ ४९	१ ५ ३६ ४४	१ १९ ० ४३	२ २ २४ ४१	२ १५ ४८ ४०	२ २९ १२ ३८	३ १२ ३६ ३७	३ २९ १२ ३८	४ १५ ४८ ४०	५ २ २४ ४१	५ १९ ० ४३	६ ५ ३६ ४४
जा		मृ		ध·		क		आ		व्य	
६ २२ १२ ४९	७ ५ ३६ ४४	७ १९ ० ४३	८ २ २४ ४१	८ १५ ४८ ४०	८ २९ १२ ३८	९ १२ ३६ ३७	९ २९ १२ ३८	१० १५ ४८ ४०	११ २ २४ ४१	११ १९ ० ४३	० ५ ३६ ४४

यं॥ भावाधिके क्षयफलं॥ भावान्न्यूने चयफलं तदुक्तं मोदरपद्धतौ॥ भावोनकः खगः पूर्वसंधिना रहितस्तदा॥ अधिकश्चेद्विरामाख्यसंध्यतोध्येस्तदंतरं॥ भावसंध्यंतरेणासत द्भावफमुच्यते॥ तदारोहं पूर्वसंधेरवरोहं तथांतिमादिति॥ अथ आरोहावरोहानां उदाहरणं॥ रविः २।१४।२०।५८ संधिखगांतरं ०।११।५६।१७ सवर्णितं भाज्यभाजकौ॥ भाज्यः ४२९१७ भाजकः ४८२३९ भाजकेन भक्ते भाज्ये लब्धं रवे भावफलं ०।५३।२७ चयसंज्ञं॥ भावाद्ग्रहस्य न्यूनत्वात् एवं चंद्रादीनामपि ज्ञेयं॥ आरोहावरोहात्मकानि भावफलानि लिख्यंते॥ अथ भावकुंड

6

॥ श्री ॥

॥इयं भावकुंडलिका लिख्य

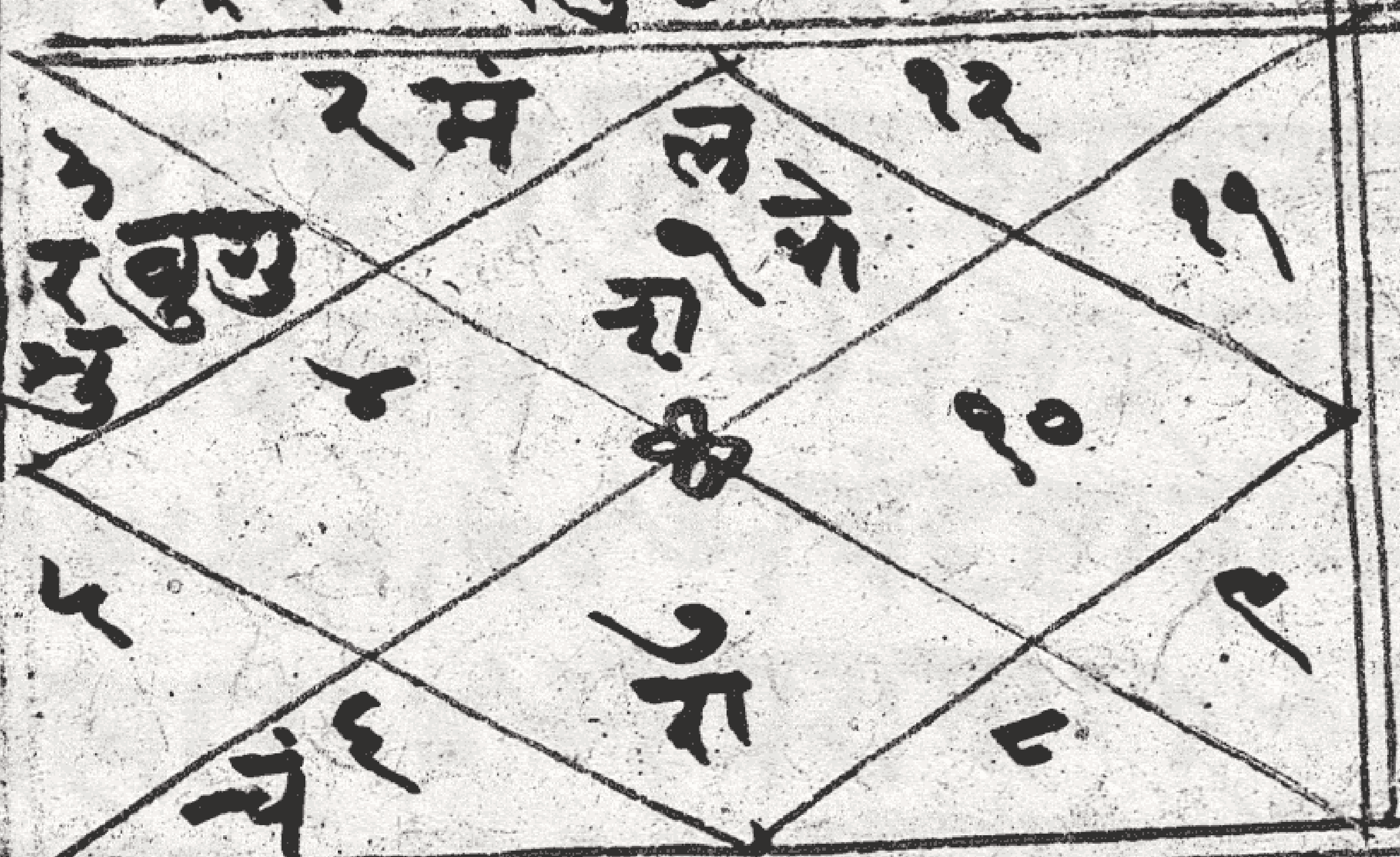

॥इयं जन्मकुंडलिका ॥७॥

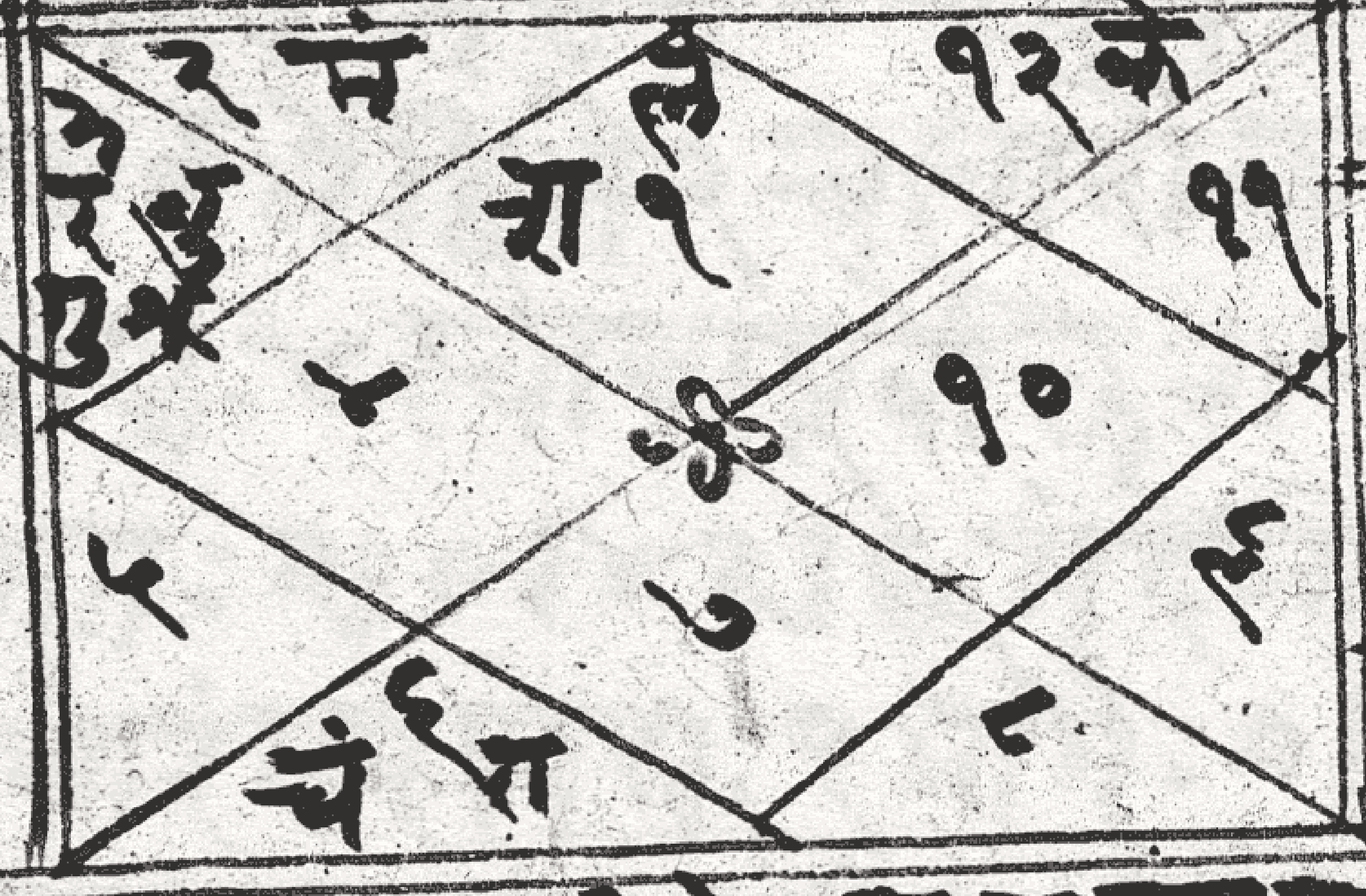

॥ग्रहाणामारोहावरोहबलचक्रं॥

सू	चं	मं	बु	गु	शु	श
०	०	०	०	०	०	०
५३	३६	३७	३९	२७	३७	२९
३७	२२	४०	५६	३८	३८	२
च०	च०	क्ष०	च०	च०	क्ष०	चय

लिकानिर्णयः ग्रहे भावाधिके सति विरामसंधेः सकाशात्न्यूने अधिके सति अग्रिमभावफलं ददाति ग्रहे भावान्न्यूने सति आरंभसंधेः सकाशादूने सति गतभावफलं ददाति। ग्रहे भावाधिके सति विरामसंधेः सकाशादूने सति तद्भावयथास्थित एव॥ ग्रहे भावादूने सति आरंभसंधेः सकाशादधिके सति तद्भावयथास्थित एव॥ अत्र तत्कालमित्रामित्रचक्रे केंद्रादिविचारे तत्तुंगखले दृष्ट्वा क्रमेणांत दृष्ट्वा क्रमेण चलग्नकुंडलीसकाशाद्विचारः॥ नतु भावकुंडलीसकाशाद्भावफलमेव नतु बलसाधने

॥ श्री ॥

पंक्तिः × संस्कार्य्यः कथं परक्षये हीनः कार्यः परच्छेदो युक्तः कार्यः ॥ अत्र परः हीनास्ति अतः कारणात्त्वेन भादिर्ज्ञो के ×

॥ इति श्रीकेशवदैवज्ञविरचितपद्धतिसहकृते भावाध्यायोदाहरणं ॥ अथ दृष्ट्यानयनमाह ॥ ४

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
०	१	३	२	०	४	३	२	१	०	०	०
	श	मं	गु			मं	गु	त्रो			
	४	४	४			४	४	४			

रेवस्त्रो ग्निद्विखवेद रामयाभस्वाभ्राभ्रमेकादिभेद का
दृष्टावर्जिति द्व्रेयकस्य गुरुणा चेद्दृष्टवेदहता ॥ मंदेनां
कयमेस्त जान ग्रगुणैका भादिज्ञासस्फुला भागध्न
क्षयवृद्धिरवानलल्लवेना ब्ध्युध्दता द्रकू भवेत् ॥ ४
दृष्टावर्जितद्व्रयकस्य एकोदिनेएव मोरभ्यद्रा
पर्यंतमेरात्रौ त्रोषे सति भादिज्ञाः रेवरवाद्यो काः यथाक्रमं स्युः ॥ तद्यथा एकभेरवद्विभे एकद्व्यादिपंचय
लीति दृष्टास्त्री नाहीं द्व्रयः द्व्रयः एवद्व्रयः अत्रोदाहरणं दृष्टा ॥ ५ । १२ । २५ । ३२ द्व्रयोरविः २ । १४ ॥
२० । ५८ अयं दृष्टा हीनो जातः ३ । १ । ५५ । २८ नवराश्यधोकः १ स्वाराश्यधोकः ० अनयोरंतरं क्षयः
१ अनयोरंतरेण भागाद्यं गुणितं १ । ५५ । २८ त्रिंशद्भिर्भक्तं लब्धं ० । ३ । ५० अनेन भादिज्ञो कः हीनः

दृतः ०।५६।१० चतुर्भक्तः जातः सूर्यस्योपरि चंद्रदृष्टिः ०।१४।२ अथ भौमगुरुशनीनां विशेषोस्ति
चैकुतरण दृष्टा सप्तमवर्जितद्रव्यकस्य अष्टमे ८ चतुर्थे ४ वेदाः चत्वारो ४ कास्याच्चाहान पूर्वोक्तः
मंदेन दृष्टावर्जितद्रव्यकस्य नवमे ९ द्विमे २ चत्वारो कः ४ स्यान्न पूर्वोक्तः॥ भौमे दृष्टावर्जितद्र
व्यकस्य सप्तमे ७ त्रिमे २ चत्वारो कः ४ स्यान्न पूर्वोक्तः॥ अस्योदाहरणं दृष्टा शनिः॥ द्वयोरवि
चा १९।४।२०।५८ अयं दृष्टा हीनो जातः २।०।४२।६ मंदेनोकयमे ६।२ हताइस्य क्षोभ्याद्विजो का
श्चत्वारः ४ अग्रेरामाः २ अनयोरंतरं क्षयः १ भागे ०।४२।६ गुणितः ०।४२।६ अस्य खानल
३० लवः ०।१।२४ क्षयस्य विद्यमानत्वात् अनेन भाद्विजोंकः ४।२ रहितः ३।५८।३६ चतुर्भक्तः
जातः सूर्योपरि शनि दृष्टिः ०।५९।३९ भौमगुरुशनीनां अन्यविशेषोस्ति॥ अस्योदाहरणं दृष्टा
गुरुः २।८।३५।९ द्रव्यश्चंद्रः ५।१२।२५।३२ अयं दृष्टा हीनो जातः ३।३।५०।२७ ततीयराद्वयो

क ७ चतुर्थराश्यधोंकः २ अयंनग्रह्यः तत्रचत्वार ४ एवग्राह्याः अनयोरंतरं १ भागाद्येनगुणि
तं ३।५०।३२ त्रिंशद्भिः ३० भक्तं लब्धं ०।७।४० अनेनभा।द्जोंकः ३ युक्तः ३।७।४० चतुर्थेनयुक्तः ओ
तष्यंशोपरिगुरुदृष्टिः ०।४६।५५ एवंचंद्रादीनांग्रहभावदृष्टिसाधनं ॥ इतिश्रीदिनाकरदैवज्ञात्मज
विश्वनाथदैवज्ञविरचिते जातकपद्धत्युदाहरणे दृष्टिसाधनाध्यायोदाहरणम् ॥ ७ ॥ छ
अथग्रहाणांबलाबलज्ञानंविनासर्वत्रजातके फलनिर्णयोदशाक्रमफलनिर्णयोप्यकर्तुंनशक्यः
अतोबलसाधनाध्यायआरभ्यते ॥ तद्बलंस्थानदिक्कालनिसर्गचेष्टादृष्टिभिः षड्विधं ॥
तत्रस्थानबलंपंचधा ॥ उच्चबलं १ सप्तवर्गजबलं २ समविषमराशिनवांशबलबलं २ केंद्रादिग
णबलं ४ पुरुषनपुंसकस्त्रीग्रहाणांआदिमध्यांतेद्रेष्काणबलं ५ एवंपंचधा ५ तत्रादावुच्चब
लमाह ॥ नीचोनइति ॥ नीचोनोभगणच्युतः षडधिकश्चेत्खषड्हृद्दोच्चंबलं स्वर्क्षेर्द्धसमभेष्टम

श्री	र	चं	मं	बु	गु	शु	श		त	ध	स	सु	सू	रि	जा	म	ध	क	आ	व्य	
सू		० १५ १३	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० २१	सू	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० २६ २८	० १५ २५	० २१ १२	० २२ २२	० ५६ १६	० १५ १३	० २२ १६	० १२ २०	सू
चं	० १४		० २६ २०	० २६ २८	० १६ ५३	० २६ २६	० २६ २८	चं	० ५५	० २६ २२	० १२ १२	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ५५ १३	० १९ ५५	० १२ २८	० २८ ५५	० ५६ ५८	० ५१ ५२	चं
मं	० ० ०	० ० ०		० ० ०	० ० ०	० २ ५४	० ० १०	मं	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० १२ २५	० ५५ १५	० २२ ५५	० ० ५२	० ५५ २५	० १ ०	० १ १	० ७ ५८	० १२ १२	मं
बु	० १ १	० ५३ १३	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	बु	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० २५ १९	० २५ १५	० २२ १२	० २ २८	० ५६ १८	० २५ १३	० २८ १२	० १३ ५२	बु
गु	० ० ०	० ५५ ५५	० ० ०	० ० ०		० ० ०	० ० ०	गु	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० २ ०	० २२ १३	० ५ १४	० २२ ५५	० २ १५	० ५६ १३	० ३ ०	० ५९ १९	० १ १३	गु
शु	० ० ०	४ २२ १२	० ० ०	० ० ०	० ० ०		० ४ ७	शु	० १६	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० १० ०	० ३६ ५५	० ३६ ३६	० २६ १३	० ५२ १२	० ५१ ११	० १९ ५२	० २८ ५२	शु
श	० ५१ २९	० ७ १३	० १३ २०	० २५ ५५	० ५१ ५३	० ५१ १२		श	० ० ०	० १ २	० २८ ५२	० १८ १७	० ३ ५०	० १ २२	० ५४ ५३	० २२ १२	० २२ १२	० ५८ ३०	० ० ०	० ० ०	श

स्विचरणं
मूलत्रिको
णेवलं
मित्रक्षेत्रि
रथोच्चे मे
त्रयुइ भो
ग्गौवैरिभे
स्थंत्राको
हितांग्गोध्य
रिमेग्रहा
दिपवत्त्वा

खेटस्य सैसैक्यजं ॥५॥ नीचोनइति ॥ ग्रहः नीचेन ऊनः कार्यः षड्धिकश्चेत्तर्हि भगणात् १२ च्यु
तः द्वादशराशिभ्यः शोधितः ॥ चेत्षड्भादल्पः तर्हि यथास्थित एवेत्यर्थसिद्धं ॥ राश्यादिकः षट्
हृतः औच्चं उच्चबलं स्यात् ॥ अथ भाजनप्रकारः ॥ यदा नीचोनग्रहस्य संपूर्णाः षड्राशयस्तदा
षड्भ ६ हृतेः रूपं १ बलं स्यात् ॥ यदा षड्भोल्पः तदा रूपस्थाने प्रथमं शून्यं ग्राह्यं तद्राशयः षष्ट्यागु
ण्याः अधोभागाद्यं द्विगुणितं कृत्वा संयोज्य पुनः षड्भक्तं ६ कार्यं तदुच्चबलं स्यात् ॥ तत्र ग्रहाणा
मुच्चनीचानि बृहज्जातके उक्तानि तद्यथा ॥ अज १ वृष २ मृगा १० गना ६ कुलीरा ४ झष १२
वणिजौ च दिवाकरादितुंगाः ॥ दश १० शिखि ३ मनुयुक २८ तिथीद्रियांशै १५।५ स्त्रिनवक २७
विंशति २० भिश्च तेस्तनीचाः ॥१॥ रव्यादीनां नीचानि ॥ अस्योदाहरणं नि ॥ रविः २।१४।२०।
५८ नीचं ६।१० नीचोनरविः ८।४।२०।५८ अयं षड्भाधिकोऽस्ति अतो भगणात् १२ च्युतः ३

२५॥३९।२ षड्भ६त्तं लब्धं रूपस्थाने शून्यं ० शेषं षष्टि ६० गुणितं द्वि२ गुणिताधस्थांकेन युतं
२३०॥३९।२ षड्भ६त्तं लब्धं द्वितीयफलं ३८ शेषं षष्टि ६० गुणितं द्विगुणेन अधस्थांकेन युतं
१९८।२ षड्भ६त्तं लब्धं तृतीयफलं ३३ शेषं षष्टि ६० गुणितं द्विगुणेन २ अधस्थांकेन युतं षड्भ६त्तं लब्धं चतुर्थफलं ० एवं चंद्रादीनामपि॥

॥अथ ग्रहाणामुच्चबलचक्रं

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
० ८ ३३ ०	० २६ ५१ २१	० २२ ४ ४४	० २१ ३० ३८	० ५१ ११ ४३	० ३० ३५ २२	० २ ३ २

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	श्री
०	१	९	५	३	११	६	उ
१०	३	२८	१५	५	२७	२०	च्चं
६ १०	७ ३	३ २८	११ १५	९ ५	५ २७	० २०	नीचं

अथ सप्तवर्गजबलान्याह॥ स्वर्क्षे द्वामिति ०॥ स्वभवने ग्रहेऽर्द्धं ०।३० फलं स्यात्॥ समभे समराशौ अष्टमांशः ०।७।३०॥ मूलत्रिकोणे त्रयश्चरणाः ०।४५।० मित्रर्क्षे

मित्रवर्गे मित्रराशौ अधिः चरणः ०।१५।० अधीष्टभे अधिमित्रगृहे त्र्यः ३६ भांशाः ८ बलं ० २२
३० वैरिभे शत्रुराशौ उरष्ट्यं १९ शोकः षोडशांशाः ० ३ ४५ अध्यरिभे अधिशत्रुगृहे दंतो अंशाः
०।५२।३० रूपस्येति सर्वत्र ह्येयं गृहादिषवर्गो खेटस्य गृहाधिपवर्गाधिपानां यथास्थानोक्तानि
स्वर्क्षेद्दमित्यादीनि सप्तबलानि ग्राह्याणि तेषां समानामैक्यजं बलं सप्तवर्गबलं भवति॥ एतदुक्तं
२५ भवति॥ ग्रहो यस्मिन्गृहेऽस्ति तद्गृहस्वामिनं स्वक्षीद्युक्तबलं ग्राह्यं एवं होरादिस्वामिनां ग्राह्यं॥ अ
त्र केचन ग्राहोन्नेतु बलं त्रिकोणग्रह इति ग्रहस्य ग्रहस्थानादेव अष्टमं बलं गृह्णन्ति तद्युक्तं सप्तव
र्गमिति॥ सप्तसंख्यानि यस्मात् मूलत्रिकोणे चेत्स्यग्रहो भवति तदा तद्गृहस्थाने मूलत्रिकोणजं बलं
लं ग्राह्यं स्वक्षीद्युक्तं न ग्राह्यं गृहादिषवर्गात् खेटस्य सप्तैक्यजमित्यत्र केचिदेवं व्याकुर्वते त्रि
यमाने बलस्य गृहादिसप्तवर्गस्थायादृशास्तादृशास्य स्वर्क्षेद्द समभेष्ट इत्याद्युक्तरीत्या बलं ग्रा

ह्यमिति तदसत्॥ आचार्यैर्ग्रहाधिपवचात्स्वर्क्षसमभे ग्राह्यमित्युक्तं तेन ग्रहादिवर्गस्वामी स्वर्क्षा
दिषु यद्गृहेऽस्ति तदुच्चबलं ग्राह्यमिति प्रतीयते अन्यथा वक्ष्यमानाऽश्रयउणकेयः स्वाधीशसु
हृत्समार्यधिरिपोर्गृहे वर्गपतीसादिचतुंस्यात् अत्र न तु वर्गग्रहणं ग्रहर्क्षभपदानां ग्रहणानादन
तरोक्तव्याख्यैव साध्वी॥ यतो ग्रहर्क्षभपदानां ग्रहेवचास्यता॥ न होरादिषतः क्रियमाणबलस्य ग्रहादि
वर्गस्वामिनो यादृग्ग्रहे संति तादृशं बलं ग्राह्यमिति उचितं दृश्यते मूलत्रिकोणानि बृहज्जातके त
यथा॥ सिंहो ५ वृषः २ प्रथम १ षष्ठ ६ हयांग ९ तौलि ७ कुंभा ११ स्त्रिकोणभवनानि भवंति सूर्यात्॥ उच्च
मूलत्रिकोणानि स्वभवनसंदेहे कल्याणवर्म्मा निर्णयमाह॥ विंशति २० भागाः सिंहे त्रिकोणम
परे स्वभवनमर्कस्य उच्चं भागत्रितयं ३ वृषेंदोः स्यात्त्रिकोणमपरेंशाः॥ द्वादश भागा मेषे त्रि
कोणमपरे स्वमंतु भौमस्य॥ उच्चफलं कन्यायां बुधस्य तुंगांशकैः सदा चिंत्यं॥ परतस्त्रिकोणजा

तं पंचभि ५ रंशैः स्वराशिजं परः॥ दशभि भागै र्जीवस्य त्रिकोणफलं स्वभं २० परं चापे॥ शुक्रस्य
तुलि तिथयोंशा १५ स्त्रिकोणमपरे घटे स्वराशिः स्यात्कुंभे त्रिकोण निज मेरविजस्य रवेर्यथा सिंह॥
अथ सप्तवर्गजफलार्थं स्वाभाविकमैत्र्याद्यो ज्ञेयाः॥ ते च बृहज्जातके उक्ताः॥ शत्रू मंद सितौ स
मश्च शशिजो मित्राणि शेषा रवेस्तीक्ष्णांशुर्हिमरश्मिजश्च सुहृदौ शेषाः समाः शीतगोः॥ जी
वेंदूष्णकरा कुजस्य सुहृदो ज्ञोरी सितार्की समौ मित्रे सूर्यसितौ बुधस्य हिमगुः शत्रुः समश्चा
परे॥१॥ सूरेः सौम्यसितावरी रविसुतो मध्यो परे त्वंन्यथा सौम्यार्की सुहृदौ समौ कुजगुरू शुक्रस्य शे
षावरी॥ शुक्रज्ञौ सुहृदौ समः सुरगुरुः सौरस्य चान्ये रयः स्तत्काले च दशा १० य ११ बंधु ४ सहज ३
स्वांते २ । १२ धि मित्रे स्थिताः। २ ये प्रोक्तास्सुहृदस्त्रिकोणभवनास्ते मी मया कीर्तिताः॥ अथाधिमि
त्राद्यो ज्ञेयाः॥ ते च अन्योन्यस्य धन २ व्य १२ याय ११ सहज ३ व्यापार १० बंधुस्थिताः ४ स्तत्कालं

११

॥ सूर्यादीनां त्रिकोणस्थानानि ॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
५	२	१	६	९	७	११
२०	३	१२	१५	२०	३७	७

सुहृदः स्वतुंगभवनेप्येके रयस्त्वन्यथा ग्रहाणां ये धनव्ययायसहजव्यापा
रबंधुस्थितास्ते तत्काले सुहृदो भवंति ॥ अनुच्चस्थानस्थाः शत्रवो भवंति
२ १२ ११ ३ ४ १० अस्योदाहरणं ॥ सूर्याच्चंद्रो चतुर्थः उच्चस्थाने स्थितः

रविः	चंद्रः	भौमः	बुधः	गुरुः	शुक्रः	शनिः	॥ श्री ॥
चं मं गु	र बु	र चं गु	र शु	सू चं मं	बु श	बु शु	मित्राः
बु	मं शु गु श	शु श	मं गु श	श	गु मं	गु	समाः
शु श	०	बु	चं	बु शु	र चं	र चं मं	शत्रवः

रविः	चंद्रः	भौमः	बुधः	गुरुः	शुक्रः	शनिः	॥ श्री ॥
चंद्र मं श	सू बु गु शु	र बु गु शु श	चं मं श	चंद्र भौम शनि	चंद्र भौम शनि	र मं बु गु शु	मित्रः
बुध गुरु शुक्र	भौमः शनिः	चं	सूर्य गुरु शुक्र	सूर्य बुध शुक्र	सूर्य बुध शुक्र	चंद्र	शत्रुः

११

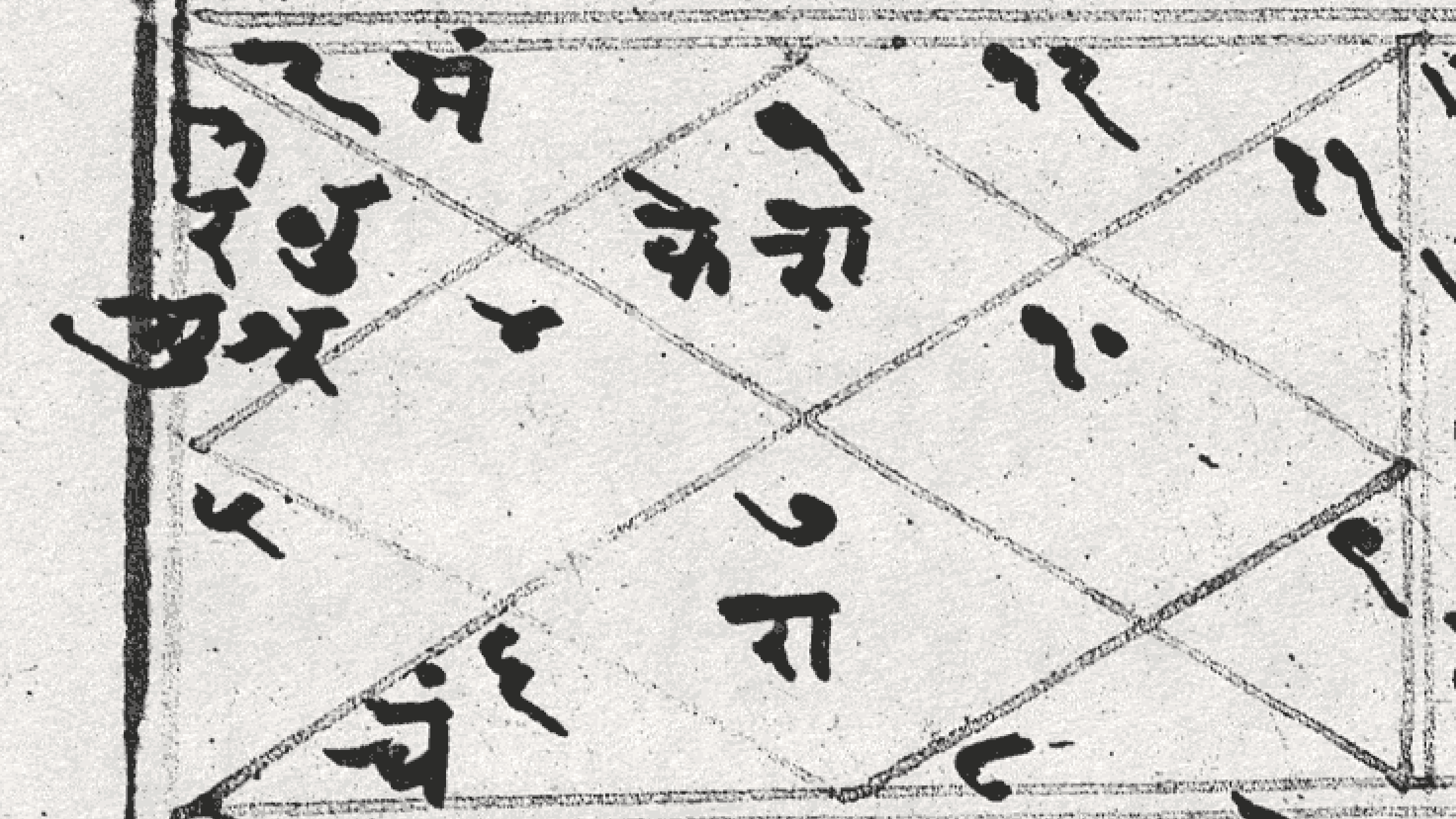

अतो मित्रं ॥ सूर्यात्तराशिः एकादशोस्ति अतो मित्रं बुधगुरुशुक्राः अनुक्तस्थानस्थाः
अतो शत्रवः ॥ एवं चंद्रादीनामपि ज्ञेयं ॥ इदं तत्कालमित्रामित्रचक्रं ॥ तत्कालेपु
नस्तानधिसुहृन्मित्रादिभिः कल्पयेद्दिसस्य फलितोर्थः ॥ तत्कालमैत्र्यां नि
सर्गमैत्र्यां यः मित्रे सः अधिमित्रं स्यात् ॥ द्वयोः सकाशाच्छत्रुः सः अधिशत्रुः
ज्ञेयः ॥ मित्रशत्रुत्वे समो ज्ञेयः ॥ मित्रसमत्वे मित्रं ॥ शत्रुसमत्वे शत्रुः ॥ अस्योदाहरणं ॥ अथ सप्त
वर्गबलार्थं तावदधिमित्रादयो ज्ञेयाः ॥ ते च अन्योन्यस्य धनव्ययायसहज्जव्यापारबंधुस्थितास्त
त्कालसुहृद इति प्रोक्ताः ॥ यत्तु तुल्यलग्नाद्व्यादयः केषु स्थानेषु संति इति ज्ञानार्थं यथा लग्नाद्भावाः
साधितास्तथा सूर्याच्चंद्रादयः केषु स्थानेषु संति इति ज्ञानार्थं सूर्यात् भावाः साध्याः ॥ तत्र रव्यादीनां भा
वसाधनं यथा ॥ स्पष्ट एव रविः कल्प्यः तस्माच्चरमानीय रात्रिदलं कार्यं तमिष्टकालं प्रकल्प्य लंकोदयैः

लग्नं साध्यं तच्चतुर्थभावो भवति सषड्भाधिको दशमभावो भवति ग्रहः प्रथमभावो भवति ॥
षड्भाधिकः सप्तमभावो भवति ॥ एतेभ्यश्चतुर्भ्यः प्राग्वद्भावसंधिसाधनं ॥ अत एव शिवदास
नाम्ना जातकमुक्तावल्यां ग्रहभावसाधनमुक्तं ॥ तद्वाक्यं ॥ एवं ग्रहेभ्यस्तत्स्वरूपखंडैः सूर्याद्य
थावत्समयं विदित्वा ॥ रविद्युमानेन नताद्याङ्कसाध्यं ॥ स्वभं ततः प्रोक्तवदेव भावाः ॥ यद्वा ग्रहे
भ्यस्तत्स्वरूपकेभ्यः निशार्द्धमभ्रोद्दिवसाध्वनीयं ॥ तन्नाडिकाभिः द्युचराद्विलग्नं स्यात्ततो भा
वाविधिर्विधेयः ॥ प्रयोजनं त्वस्य दशाक्रमाहोकेंद्रादृगानामवबोधनं च ॥ तत्कालमैत्र्यादिद्युचा
त्रसम्यक्फलेयं बुधैर्यौक्तिकसंमतत्वादिति ॥ तन्न प्रामाणिकैस्त्रिविक्रमनीलकंठश्रीपतिभिर
नुक्तत्वात् ॥ अथ सप्तवर्गजचक्रं तत्र सप्तवर्गस्वरूपं ग्रहहोराद्रेष्काणसप्तमांशनवमांशद्वाद
शांशास्त्रिंशांशाश्चेति तत्र ग्रहनवांशस्वामिनः ॥ क्षितिजसितज्ञचंद्ररविसौम्यसितावनि

सू:	चं:	भौम	बुध	गुरुः	शुक्र	शनि	॥श्री॥
चंद्र भौम:	रवि बुध	रगु	∷	चंमं	श	शुबु	अधि मित्र
∷	गुरु शुक्र	शुं शौ	मं श	श	मं	गु	मित्र
गुरुः शनिः	बुं बु	चंबु	रचं गु	सू	चंबु	सू मं	सम
बुधः	मं श	∷	गु	∷	गु	∷	शत्रु
शुक्र	⁝	∷	∷	बुभृ	सू	चं	अधि शत्रुः

ज्ञा: शुरगुरुसौरि गुरुश्च गरलो शकपा: ॥ राशीन्
यां शास्वामिनः ॥ अथ होराद्रेष्काण द्वादशांश त्रिं
शांशाकथनं ॥ सूर्येंदो विषमेग्रहे समगृहे होरेशा
शांकार्कयो: ॥ द्रे: काणा: प्रथम १ पंच ५ नवपानां
ई स्वात् ॥ द्वि षड्क्षांशका: ॥ भूपुत्रार्कि गुरुज्ञ भा
र्गवलवा पंचे ५ षु ५ भा ८ द्रि ७ षव ५ स्त्रिंशांशा वि
षमे कुरात्रिंबुबुधे प्रोक्ता समे ष्कुक्रमात् ॥ ग्रहे वि
षमराशौ पंचदशभागेभ्यो १५ ल्वे सति होरास्वामी
सूर्यः ॥ होरेशा: विषमराशौ गृहे पंचदश १५ भा
गाधिके सति होरास्वामी चंद्रः ॥ एवं समराशौ चंद्रे पंचदश १५ भागेभ्यो धिके सति होरास्वामी

13

॥७२॥

अथ मेषादिद्वादशराशीनामधिपास्युः॥ छ॥ अथ होरा॥ सम॥ द्रेष्काणः॥ ॥

मे	वृ	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी	सू	चं	—	चं	सू	१	५	९
मं	शु	बु	चं	र	बु	शु	मं	गु	श	श	गु	१५	३०		१५	३०	१०	२०	३०

चंद्रः समराशौ पंचदश १५ भागेभ्यो धिके सति। होरास्वामी सूर्यः॥ अथ भागाः प्रथमत्रिभागे १० चेत्तदा स्वराशिपतिरेव द्रेष्काणपतिः द्वितीये त्रिभागे सति २० स्वराशेः सकाशात् पंचमो राशिः तस्य पतिः एव द्रेष्काणपतिः॥ तृतीये त्रिभागे ३० चेत्तदा स्वराशेः सकाशात् यः नवमो ९ राशिः तस्य पतिरेव द्रेष्काणपतिः॥ विषमराशौ स्वरासे स्याछमे सप्तमराशितः॥ सप्तमांशाः समाख्याताः वेदांशाः सप्तलिप्तिकाः ४।१७॥ विषमराशौ स्वराशितः॥ [illegible] ग्रहे सति अनेन सप्तमांशेन ४।१७ स्वराशेः सकाशात् यः सप्तमो राशिः तत्सकाशात् सप्तमांशपतिर्ज्ञेयः॥ अथ नवांशाः॥ आद्याः नवांशाः क्षेत्रेषु क्रियनक्रतौलिककुलीराद्याः नवांशाः क्रमात्॥ मेषसिंहधनुषि स्थिते ग्रहे अनेन ३।२० नवमांशमानेन मेषात् गणनाक्रमः॥ वृषकन्यामकरस्थिते ग्रहे मकराद्गणनाक्रमः॥ मिथुनतुलामकरस्थिते ग्रहे तुलाद्गणनाक्रमः कर्क

॥७२॥

॥ग्रहाणं सप्तमांशचक्रं

१	२	३	४	५	६	७
४ १७	८ ३४	१२ ५१	१७ ८	२१ २५	२५ ४२	२९ ५९

॥ग्रहाणां नवमांश चक्रम्॥

१	२	३	४	५	६	७	८	९
३ २०	६ ४०	१० ०	१३ २०	१६ ४०	२० ०	२३ २०	२६ ४०	३० ०

॥अथ मेषादिद्वादशराशीनां द्वादशांशाः

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
२ ३०	५ ०	७ ३०	१० ०	१२ ३०	१५ ०	१७ ३०	२० ०	२२ ३०	२५ ०	२७ ३०	३० ०

॥त्रिंशांशचक्रं लिख्य

मं	श	गु	बु	शु
५	५	८	७	५
शु	बु	गु	श	मं
५	७	८	५	५

॥नवांशचक्रम्

मे	म	तु	क
सिं	वृ	मि	क
सिं	क	तु	वृ
ध	म	कुं	मी

मीनवृश्चिक स्थितग्रहे कर्कादिगणनाक्रमः ॥ ॥त्रिंशांशा विषमराशौ ग्रहे सति अयं गणनाक्रमः । समराशौ चेत्तर्हि अयं गणनाक्रमः ॥ अथ द्वादशांशाः ॥ अनेन द्वादशांशमानेन २।३० स्वराशेः सकाशात् गणनाक्रमः

॥ अथ सप्तवर्गबलार्थं पूर्वोक्तानि बलानि लिख्यंते ॥

अथ सप्तवर्गबलोदाहरणं । रवेर्ग्रहा धीशो बुधः स्व

क्षेत्रेस्तितेनरूपार्द्धं २०।४८ हेवलं होरेत्वोर रविः सः शत्रुक्षेत्रेस्ति अतोषोडशांशांबलं ॥०।३।४५॥

भी	सू	चं	मं	बु	गु	शु	श
ग्रह	बुश त्रु	बुअ मित्र	शुमि त्र	स्व	गुअ धिश	बुध सम	भौम सम
होरा	स्व	चस्व गृह	रअ. मित्र	सूर्य सम	सूर्य सम	चंद्र सम	सूर्य सम
द्रे.का	भश्र अरा	श० शत्रु	शा. मित्र	शु. सम	बुअ शत्रु	शौअ मित्र	सूर्य सम
सप्त	बुश त्रु	शु मित्र	स्व	बुध स्व	सूर्य सम	मंमि त्र	चअ. शत्रु
नवांश	श. सम	मं. शत्रु	चं. सम	श. मित्र	गुरु स्व	शुक्र स्व	सू. सम
द्वाद.	मंअ मित्र	श. शत्रु	श. मित्र	मं. मित्र	बुअ शत्रु	मं. मित्र	बुअ मित्र
त्रिंशांश	गुरु सम	गुरु सम	शनि मित्र	गुरु शत्रु	शनि मित्र	शुक्र स्व	गुरु मित्र

	त	ध	स	सु	सु	रि	जा	मृ	ध	क	आ	व्य
ग्रह	मं	शु	बु	चं	सू	बु	शु	मं	गु	श	श	गु
होरा	चं	सू	चं	चं	चं	र	चं	र	चं	चं	चं	सू
द्रे.	र	बु	शु	मं	र	श	बु	र	मं	शु	गु	चं
स.	बु	गु	बु	गु	मं	चं	गु	बु	गु	शु	बु	चं
नवमांश	सू.	बु	श	सू	सू	बु	मं	गु	सू	मं	श	गु
द्वा.	गु	गु	गु	गु	श	मं	बु	बु	बु	बु	सू	शु
त्रिं	बु	गु	गु	गु	गु	गु	बु	गु	गु	गु	गु	गु

सप्तमांशाधीशो बुधः स्वक्षेत्रेऽस्ति तेन रूपार्द्धबलं ०।३०।० नवमांशाधीशः शनिः सः समग्रहेऽस्ति तेन अष्टमांशं बलं ०।७।३० द्वादशांशापतिर्भौमः स्वमित्रगृहे वर्त्तते तेन चतुर्थांशं बलं त्रिंशांशापतिर्गुरुः अधिशत्रुभेऽस्ति तेन द्वतांशं बलं ०।१।५२ एवं चंद्रादीनामपि ज्ञेयं॥ अथ युग्मायुग्मबलं चाह॥ युग्मौजेष्विति॥ युग्मेंदू समभांशके हि विषमेन्येददुरंघ्रिं बलं केंद्राद्येषु च रूपकार्द्ध चरणान्यछंति खेटाः क्रमात्॥ स्त्रीखेटौ चरमे नराः प्रथमके क्लीबो च मध्ये तथा द्रेःकाणे विचरंति पादमुदिते स्थास्थानवीर्यं विदुः॥ ५

उच्चबलं	मूलत्रि	स्वगृह	अधिमित्र	मित्र	सम	शत्रु	अधिशत्रु	नीचं
१	०	०	०	०	०	०	०	०
०	४५	३०	२२	१५	७	३	१	०
०	०	०	३०	०	३०	४५	५२	०

॥ग्रहाणां ससैक्यबलचक्रम्							॥अथ युग्मायुग्मबलं						
र	चं	मं	बु	गु	शु	श	र	चं	मं	बु	गु	शु	श
१	१	१	१	१	०	१	०	०	०	०	०	०	०
३५	३१	१	३५	४६	३५	२०	१५	१५	१५	१५	१५	१५	१५
३७	५२	१५	३७	५२	०	३०	०	०	०	०	०	०	०

समभेंशके वा स्थितौ शुक्रेंदू अंघ्रिं रूपांघ्रिं बलं दत्तः ॥ विषमभेंशके वा अन्ये रविभौबुधगु
रुशनैश्चराः अंघ्रिं बलं ददतुः ॥ भं च अंशकश्च भांशकं इत्यत्र द्वंद्वैकवद्भावः ॥ समं च त
द्भांशकं च समभांशकं तस्मिन्समं स्त्रिभवनं विषमं पुरुषं ॥ अत्र श्रीपतिटीकाकारे
ण अंशो मुख्यामुख्यत्वमुक्तं तदसत् ॥ यतः सर्वेषांजातकराणां मतं न स्यात् ॥ उक्तं च लघुजातके
चंद्रशितौ स्त्रीक्षेत्रे पुरुषक्षेत्रोपगाः शेषा इति ॥ एवं अन्येष्वपि ग्रंथेषु दैवे रात्रिरेव ॥ रात्रौ समे
रांशस्ततांशोपि बलं स्यात् ॥ यद्वितयोः रात्रिनवांशाश्चेति द्वयमपि संमतं ॥ तिलदातदा एकश्चरण
यं बलं चरणद्वयबलं ॥ अथ केंद्रादिबलं ॥ केंद्रेति ॥ केंद्राद्येषु केंद्रपणफरआपोक्लिमेषु स्थिताः ग्र
हाः क्रमेण रूपार्द्धं ३० चरण १५ न्येच्छंति ॥ तद्यथा ॥ यो ग्रहः केंद्रे १।४।७।१० तस्य रूपं बलं
१ यः ग्रहः पणफर २।५।८।११ तस्य रूपार्द्धं बलं ०।३०।० अथ यः ग्रहः आपोक्लिमे ३।६।९।१२

	सू॰	चं॰	मं॰	बु॰	गु॰	शु॰	श॰	
ग्रह	० ३० ०	० ३० ०	० ३० ०	० ३० ०	० ३० ०	० ३० ०	० १५ ०	ग्रहालि
होरा	० ३ ४५	० २२ ३०	० ३ ४५	० ३ ४५	० ३ ४५	० २२ ३०	० ३ ४५	॥होरा॥
द्रेष्काण	० ७ ३०	० ७ ३०	० ७ ३०	० ७ ३०	० ३० ०	० ७ ३०	० ३ ४५	द्रे:काण
सप्तमांशा	० ३० ०	० ७ ३०	० १५ ०	० ३० ०	० ३ ४५	० १५ ०	० २२ ३०	सप्तमां॰
नवमांशा:	० ७ ३०	० १५ ०	० २२ ३०	० ७ ३०	० १ ५२	० ७ ३०	० ३ ४५	नवांशाः
द्वादशांशा	० १५ ०	० ७ ३०	० ७ ३०	० १५ ०	० ३० ०	० १५ ०	० ३० ०	द्वादशांश
त्रिंशांशा:	० १ ५२	० १ ५२	० ७ ३०	० १ ५२	० ७ ३०	० ७ ३०	० १ ५२	त्रिंशांशाः

अथग्रहाणांकेंद्रादिबलचक्रं॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
० १५ ०	० १५ ०	० ३० ०	० १५ ०	० १५ ०	० १५ ०	१ ० ०

तस्योरूपचरणांशोबलं ० १५ ० ज्ञेयं केंद्रादिस्वरूपमुक्तंचहज्जातकोत यथा कंटककेंद्रचतुष्टयसंज्ञासेस ७ लग्न १ चतुर्थ ४ खमाना १० केंद्रासरंपणफरं परतश्च सर्वमापोक्लिमइति अस्योदाहरणं केंद्रेशनिः तस्यरूपंबलं १ पणफरे भौमस्तस्य रूपार्द्धबलं ०।३०।० आपोक्लिमे रविचंद्रबुधगुरुशुक्रास्तेषां पादबलं लिख्यते न्यासः॥

16

॥१६॥

अथद्रेःकाणबलं। स्त्रीखेटाविति० स्त्रीखेटौ चंद्रसितौ चरमे तृतीयद्रेःकाणे यदि भवतिचेत्तर्हि तयो
र्बलं रूपचतुर्थांशो भवति ०।१५।०। एवं नरग्रहाः रविभौमगुरवाः प्रथमद्रेष्काणे यदि संभवंति चेत्तर्हि
रूपचतुर्थांशबलं ०।१५।० यछंति। एवं नपुंसकग्रहौ बुधशनैश्चरौ द्वितीयद्रेःकाणे भवतश्चेत्तर्हि पादंब
लं ०।१५।० यछंति। इदं पंचविधं स्थानबलमुक्तमिदं। स्त्रीग्रहादिस्वरूपमुक्तमिदं। तद्यथा बृहज्जातके
बुधसूर्यसुतौ नपुंसकाख्यौ शशिशुक्रौ युवती नराश्च शेषाः॥ अथउदाहरणं॥ शुक्रः तृतीयद्रेःकाणे
ऽस्ति अतः पादबलं ०।१५।०॥ गुरुः॥ प्रथमद्रेःकाणे सति अतः पादो बलं ०।१५।० बुधो मध्ये द्रेःकाणेऽ
स्ति अतः पादो बलं ०।१५।० इति द्रेःकाणबलम्॥ मंदाल्लग्नमिति० मंदाल्लग्नमिना कुजाच्च हिबुके शो
ध्यं विधोर्भागवात् माध्यं स्याद्गुरुतोस्तमत्र रसभात्तुष्टं त्यजेच्चक्रतः॥ दिग्वीर्यं रस ६ हृत्वथो समपजं रू
पं सहस्याद्विदंश्चिरांशुभ्रक्तैनतोन्नते शशिकुजार्कीणां परेषां बले॥७॥ मंदात् शनैश्चराल्लग्नं शो

॥१६॥

ध्यं॥ इनात् सूर्यात् कुजात् भौमात् हिबुकं चतुर्थभावः शोध्यः॥ ज्ञात् बुधात् गुरोश्च अस्तं
सप्तमभावः शोध्यः॥ शेषं रसभात् पृष्ठं षड्भाधिकं चेत् चक्रात् १२ त्यजेत् द्वादशराशिभ्यः त्यजेदित्यर्थः॥
षड्भाल्पे यथास्थित एव॥ तद्भत्रयाप्तं षड्घ्नः ६ भाऽद्यं रूपाद्यं दिग्वीर्यं दिग्बलं भवतीत्यर्थः॥ अत्र भा
जनप्रकारस्तु उच्चबलानयने प्रागुक्तः॥ सोऽत्र ज्ञेयः॥ उदाहरणं॥ लग्नं ०।२२।१२।४९ मंदात् ०
१३।३८।५२ शोधितं ११।२१।२६।९ इदं रसभात् पृष्ठं॥ अतो भगणाच्च्युतं: ०।८।३८।५४ रस ६ हृल्ल
ब्धं रो नि दिग्बलं ०।२।५१ एवं सर्वेषां जातानि दिग्बलानि॥ अथ दिग्बलानि न्यासः॥ अथ काल
बलचक्रं चतुर्धा॥ नतोन्नतबलं॥ पक्षबलं दिनरात्रिषु त्रिभागबलं॥ स्वहोरादिनमासाब्द
बलं॥ तत्रादौ नतोन्नतबलमाह॥ अथेति॥ अथो दिग्बलानंतरं समयजं कालबलमुच्यते इति॥

॥२७॥

ग्रहाणांस्त्रीनपुंसकादिबलचक्रं

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
०	०	०	०	०	०	०
०	०	०	१५	१५	१५	१५
०	०	०	०	०	०	०

॥पंचानांयोगे स्थानबलं॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
२	२	२	२	३	३	२
४४	१८	३	५०	३३	३५	५२
१०	१२	१९	८	४	२२	४४
३०	५४	४४	४०	१२		३२

अथ रव्यादिग्रहाणां दिग्बलचक्रं॰

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
०	०	०	०	०	०	०
९	४०	१६	४२	४४	५४	२
२५	३	५६	५३	३२	१२	५१

ग्रहाणांनतोन्नतबलचक्रम्॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
०	०	०	१	०	०	०
१०	४९	४९	०	२०	१०	४९
८	५२	५२	०	८	८	५२

अत्र विदो बुधस्य सदा दिवारात्रौ रूपमेव बलं स्यात्॥ नते त्रिंशो ३० द्रक्तं रात्रि कुजार्कीणां चंद्र भौम शनीनां बलं स्याद्॥ उन्नते त्रिंशो ३० द्रक्तं पल्लब्धं तदेव परेषां रविगुरुशुक्राणां बलं स्यात्॥ तदेव रूपाद्यं बलं भवति॥ अस्योदाहरणं॥ नते २८ ५९॥ त्रिंशो ३० द्रक्तं लब्धं ०।४९।५२ रात्रि कुजार्कीणां बलं॥ नतोन्नत बलं स्यात्॥ उन्नते ५।४ त्रिंशो ३० द्र

॥२७॥

नोलब्धं रवि गुरुशुक्राणां बलं १।२०॥ बुधस्य सदा रूपं बलं १।०।० ॥ अथ पक्षबलं ॥ शुक्लेसे
इति ॥ शुक्लेसेतिथिहन्दुःतेष्यति थियोवीर्यसतां भूच्युतं पापानां द्विगुणं विधोरिदमथान्यः स्त्रिय
राके शुक्रमानां ॥ सौम्यार्कार्किगुर्वो निशाः ॥ दिवासिताराणां च रूपं सरैज्यस्याथो ग्निचयाहुली कि
लसमामासस्तु होरेश्वराः ॥ शुक्ले शुक्लपक्षे गततिथयः सावयवाग्राह्याः ॥ अंसे हृ कृष्णपक्षे
एष्यतिथयः सावयवाग्राह्याः ॥ ताः पंचदशाभिर्भाज्याः ॥ लब्धं रूपादि शुभग्रहाणां चंद्रबुधगु
रुशुक्राणां पक्षबलं स्यात् तदेव रूपा१च्युतं कार्यं ॥ पापानां पापग्रहाणां रविभौमशनैश्चरा
णां बलं स्यात् ॥ इदं अत्रागतं बलं विधोः चंद्रस्य द्विगुणं कार्यं ॥ चंद्रस्य वक्ष्यमाणचेष्टाबल
मपि पक्षबलवत्तुल्यं रूपमेव स्यात् ॥ अतः कारणात् चंद्रस्य बलं द्विगुणं कार्यं ॥ अत्र केचि
त् क्षीणचंद्रं पापग्रहमिच्छंति ॥ तदसत् ॥ पापयुक्तः बुधः पापः ॥ चंद्रस्य यवनेश्वरवाक्यबल

॥१८॥

लात्शुभत्वमेव दृश्यते॥ बुधस्य तु सर्वसंमतत्वात्पापयुक्तस्तु पापः॥ तथा च यवनेश्वरः
क्रूरग्रहोर्कः कुजसूर्यजौ च पापौ शुभाः शुक्रशशांकजीवाः॥ सौम्योस्तु सौम्यो यदि मिश्रितोन्यैः
पापैश्च तुल्यः प्रकृतिस्समेति॥१॥ सारावल्यामपि॥ शुक्लप्रतिपद्दशाके मध्यबलः कीर्तितो यव
नवृद्धैः॥ श्रेष्ठो द्वितीयदशाके स्वल्पबलश्चंद्रमास्तृतीये च॥१॥ अत्र चंद्रस्य॥ तृतीयदशाकेपा
पत्वं ब्रूयात् न स्वल्पबलत्वं॥ तथा च क्षीणचंद्रमापापइति अन्येषां मतं॥ एवं मतभेदे पद्धति
तिकारैः यवनेश्वरमतमेवांगीकृतं॥ यतश्चंद्रस्य चेष्टाकेंद्रजं पक्षबलं च सममेव मतं भव
तीति पक्षवीर्यं द्विरघ्नं चंद्रस्योक्तं॥ चंद्रस्य शुभत्वे पक्षबलं चेष्टाबलं सममेव भवती सत्रोप
हरणं॥ पौर्णिमांतेगततिथयः पंचदश १५ भाजकोपि पंचदशेति चंद्रस्य पक्षबलं रूपं पौ
र्णिमांते चंद्रस्य चेष्टाकेंद्रजं बलं रूपं॥ तद्यथा॥ व्यर्केंदुरिति ०॥ चंद्रात्सूर्ये शोधिते रा

॥१८॥

॥यद्यपि जातके सर्वत्र पापयुक्तबुधस्य पापत्वाभिधायित्वमुक्तं ॥ तथापि पद्धतौ तु पापयुक्तबुधस्य शुभत्वमेव स्वीकर्तव्यं भवति ॥ अन्यथा भावदृग्बलसा
॥धनं सर्वदा बुधदृष्टियोजनस्य व्यर्थत्वं स्यात् ॥ किंच प्रथमं पापत्वांगीकारेण दृष्टिं च चतुर्थांशशोधनं वदतः पुनर्दृष्टियोजनकथनमप्रयोजकमिति बला
॥ नयने सर्वत्र बुधस्य शुभत्वमेव बोध्यमिति सहृद्ब्रवीमि तस्मादत्र नैसर्गिकपापरविभौममंदा एव पापा ज्ञेयाः ४२ तदि ॥ ॥

षंषड्राशिपरिमितं अत्र भाजको षट् इति चंद्रस्य चेष्टाबलं रूपं इति तुल्यं ॥ अमांते एष्यतिथयः पूर्णं
भाजकः पंचदश १५ इति चंद्रस्य पक्षे बलं पूर्णं ॥ अमांते व्यर्केंदुरिति चंद्रात्सूर्ये शोधिते पूर्णं भाजको
षट् ६ इति चेष्टाबलं पूर्णं ॥ इति तुल्यं ॥ अतो द्विगुणमित्युक्तं ॥ चंद्रस्य पापत्वांगीकारे अमांते फल
द्वयतुल्यता नायातीति यथा ॥ अमांते शुभपक्षबलं पूर्णं इति प्रत्यक्षविरोधात् कृष्णपक्षे चंद्रस्य
शुभतोवेति सिद्धं ॥ द्विजराजस्य ये पापत्वं वदंति त एव पापिनः ॥ चंद्रस्य शुभत्वांगीकारात्तु क्षीण
चंद्रयोगे बुधशुभत्वेति सिद्धं ॥ अतः पद्धतौ सर्वत्र दृग्बलानयने च चक्रार्द्धहानौ तनुगे खले
इत्यादिस्थले चंद्रस्य शुभत्वे वा ॥ बुधस्य तु यथा प्राप्ता पापता शुभता वा ग्राह्या ॥ एषां मते रिष्टयो
गादौ यत्र चंद्रपापत्वाभिधानं तत्राल्पबलत्वं बोध्यं ॥ अत्र पक्षबलानयनं ॥ तत्त्रैराशिकं ॥ पंचदश १५ ॥
तिथिभिः रूपं बलं तदागतैष्यतिथिभिः किं ॥ गतैष्यतिथीनां अयनं ॥ विरविचंद्रलवाः द्वादशभि

१२ भीज्याः गततिथयो भवंति शुक्लपक्षे कृष्णपक्षे रविविचंद्रलवाः भगणांशाभां ३६० शुद्धाः
कार्याः। द्वादशाभिर्भाज्याः एष्यतिथयो भवंति॥ द्वादशाभागतुल्ये सूर्यचंद्रांतरे एका तिथिर्लभ्यते अ
तः कारणात् रविविचंद्रलवाः द्वादशाभि १२ र्भक्ताः कार्याः॥ अस्योदाहरणं॥ सूर्यः २।१४।२०।५८
चंद्रः ५।१२।२५।२२ रविविचंद्रः २।२८।४।३४ अस्य लवाः ८८।४।३४ द्वादशाभिः १२ भक्ताः॥ लब्धा
गततिथयो ७ शेषं ४।४।३४ षष्टि ६० गुणितं २४४।३४ द्वादशाभि १२ र्भक्तं लब्धं घटिकाः २० पु
नः शेषं ४।३४ षष्टि ६० गुणं २७४ द्वादशा १२ भिर्भक्तं लब्धं पला नि २२ पक्षबलार्थं गततिथिः सा
वयवा ७।२०।२२ एताः पंचदशा १५ भिर्भक्ताः लब्धं शुभग्रहाणां बलं ०।२९।२१ शुभग्रहबल
मिदं रूपात् १ शोधितं पापग्रहाणां बलं ०।३०।३९ शुभबलं द्विगुणितं ०।५८।४२ जातं चंद्रस्य
बलं॥ अप्यत्रिभाग बलं॥ अथेति दिनस्य प्रथमत्र्यंशो जन्मत हि सोम्यो बुधस्य रूपं बलं १

द्वितीयत्र्यंशे अर्कस्य रूपं बलं १।०।० तृतीयत्र्यंशे शनेः रूपं बलं १।०।० एवं रात्रेः ॥ प्रथमत्र्यंशे
चंद्रस्य ॥ द्वितीयत्र्यंशे शुक्रस्य ॥ तृतीयत्र्यंशे भौमस्य रूपं १।०।० बलं स्यात् ॥ सदा सर्वदैव ईज्यस्य गु
रोः रूपं बलं स्यादित्यर्थः ॥ अत्रोदाहरणं ॥ अत्र दिनमानं ३२।४८ तथा रात्रिमानं च २७।१२ अस्य त्र्यं
शः ९।४ रात्रेस्तृतीयत्र्यंशे जन्मास्ति अतो भौमस्य बलं रूपं १।०।० गुरोरपि रूपं बलं १।०।० किंतु
सदेज्यस्यैवोक्तत्वात् ॥ इति त्रिभागबलम् ॥ अथ वर्षादिबलमाह ॥ अथेति ॥ पादचयात् ॥ अंघ्रिवृ
द्ध्या वर्षमासदिहोरेश्वराः क्रमेण बली स्यात् ॥ अत्र जातैकवचनं ॥ एतदुक्तं भवति ॥ व
र्षाधिपो यो ग्रहो स्यात् तस्यैकपादोनबलं स्यात् ॥ यो ग्रहो मासाधिपस्तस्य पादद्वयं बलं स्यात्
यो दिनाधिपो वासरस्तस्य पादत्रयं बलं स्यात् ॥ होराधिपः कालहोराधिपस्तस्य पादचतुष्ट
यं बलं स्यात् ॥ अथ वर्षेशमासेशयोरानयनार्थं श्रीदैवज्ञकेशवाचार्यैः स्वटीकायां सु

गमोपायः द्दतः सोऽत्र लिख्यते ॥ द्विष्ठो द्युपिंडो रदघ्नो ३२ युतोऽर्कै १२ युक् खांगाग्नि ३६० हृ
खाग्नि ३० हृतः फले युते ॥ वेदै ४ र्गुणै ३ स्त्रि ३ द्वि हृते द्वि ७ शेषके स्याब्दस्तु स्येकरगेऽब्द
मासपो ॥ ७ ॥ उदाहरणं ॥ अत्रास्तु स्यादहर्गणः १४७३०५ द्विघ्नः एकत्र रदघ्न ३२ युतः २४७४३१
अपरत्रार्के १२ युतः १४७३१७ प्रथमं खांगाग्नि ३६० भिर्हृतो लब्धं ८९१० प्रथमं वेदै ४ र्गुणितं
४१२ द्वितीयं गुणयुतं ८९१३ प्रथमं त्रिगुणं १२३९ द्वितीयं द्विगुणं ९८२६ उभयत्र सप्तभक्ते सशे
षे ० ॥ ५ ॥ वर्षेशो रविः मासेशो गुरुः ॥ अथ ग्रहलाघवादहर्गणाद्वर्षेशमासेशयोरानयनार्थं
श्रीमद्गणेशदैवज्ञोक्तः प्रकारो लिख्यते ॥ द्विष्ठोऽयं ग्रहलाघवद्युनिचयश्चक्राहतेः षट्
शरैः ५६ षड्दस्रैश्च २६ युतः स्वबाणते
पनैः १२५ सेषुश्च खांगाग्निभिः ३६० भिः खा
५

र	च	मं	बु	गु	शु	श
०	०	०	०	०	०	०
३०	५८	३०	३०	२१	२१	३०
३१	४२	३१	३१	२१	२१	३१

॥ ॥ पक्षबले ॥ ॥

र	च	मं	बु	गु	शु	श
०	०	१	०	१	०	०
०	०	०	०	०	०	०
०	०	०	०	०	०	०

॥ ॥ त्रिभागबले ॥ ७ ॥

ज्यांशौ ३० विहृतः फले गुण ३ यम २ घ्ने चक्रनिघ्नाक्ष ५ रवो ० पेते द्विरात्रि ३ युतेनगो ७ वेरि
तके १ स्तोकासमामासपो १॥ अस्योदाहरणं यल्लाघव द्वि निचयः ९६ द्विघ्नः ९६ चक्रं ६ एके
चक्राहृते: षट्त्रारैः ३३६ युतः ४३२ अपरत्र चक्राहृतेः षट्दस्रै १५६ युतः २५२ प्रथमः सेबा
णतपनः ५५७ द्वितीयः सेषुः २५७ प्रथमः खांगाग्नि ३६० भिः हृतः द्वितीयः खाज्यांशैः ३० हृ
तः फलं ८ प्रथमं १ गुणघ्नं ३ द्वितीयं ८ यमघ्नं १६ प्रथमं चक्रनिघ्नाक्षैः ३० युतः ३३ द्वितीयं
चक्रघ्नं शून्ययुतं १६ प्रथमं द्वि २ युतं ३५ द्वितीयं १६ त्रि ३ भिर्युक्तं १९ उभयत्रापि सप्तभक्ते स
ति शेषे ०।५ एवं पूर्वोक्तावेव वर्षेशमासपो जातौ ॥ अथ होरेशानयने तत्रादौ वारप्रव
त्तिमाह ॥ चरार्धदेशांतरयोर्वियोग योगो स्थमानीयपले ऽथ सम्यक्॥ सूर्योदयात् ऊर्ध्वमृणे
धने ऽधो वारप्रवृत्तिं मुनयो वदंति ॥१॥ वारप्रवृत्तेर्घटिका द्विनिघ्ना कालोरवेर्होरेशपतयः

(21)

शारा ५ सा:॥ दिनाधिपाद्यार विशुक्रसौम्यचंद्रार्कि सौरेज्यकुजाः क्रमेण॥ २॥ दिनपतेः स्वकाद्वागणनात्क्रमः सूर्यः॥ शुक्रः॥ बुधः॥ चंद्रः॥ शनिः॥ गुरुः॥ भौमः॥ रेखांतः पश्चिमयोजनानि धनानि ४ स्वांशघ्नानि १ जातानि रेखांतरपलानि ३ चरपलानि ८४ ऋणानि उभयोर्धनर्णयोरंतरं ८१ ऋणं सूर्योदयादूर्ध्वं ऋणेऽस्य चेत्स्यात्सूर्योदयादूर्ध्वं १।२१ जाता वारप्रवृत्तिः॥ अथेष्टकालः ५१।२८ वारप्रवृत्तिऋणघटीभिः हीनः १।२१ जाता वारप्रवृत्तिः ५०।७ द्विनिघ्ना १००।१४ शारा ५ सा: गताः कालहोराः २० वर्त्तमान बुधहोरा दिनेशाप सिद्धः॥ अत्र चंद्रः॥ समाधीशादिबलं॥ चतुर्णां योगे कालबलचक्रम्॥ अथायनबलं तद्द्विविधं॥ अय आयनबलं॥ चेष्टाबलं च॥ तत्रादौ आयनबलं॥ स्वदेति॥ सप्ताक्रांतिभागैर्युतात्तस्य त्रिंशदा २४ त्रांनी दोर्युतोनाः क्रमाद्याम्यसौम्यैः

॥ अथग्रहाणां वर्षादिबलचक्रम्

रविः	चं	मं	बु	गु	शु	श
०	०	०	१	०	०	०
१५	५५	०	०	०	३०	०
०	०	०	०	०	०	०

॥ चतुर्णां योगे कालबलचक्रेलि·

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
०	२	२	२	१	१	१
४५	३३	२०	३०	३९	९	२०
४०	१४	३१	३९	२९	९	२१

विलोमं परेषां गजांभोधि ४८ भक्ता नवेहायनं वीर्यमर्कस्य दृघ्नं ॥ ११ ॥ ज्ञस्य बुधस्य याम्यसौम्यैः क्रांतिभागैः याम्यसौम्यैः सदा सिद्धाः २४ चतुर्विंशति २४ युक्ताः कार्याः ॥ शनिंद्वोः शनिचंद्रयोः क्रांतिभागैः याम्यसौम्यैः क्रमात्सिद्धाः युतोनाः कार्याः याम्यैर्युक्ताः सौम्यैरूनाः ॥ परेषां रविभौमगुरुशुक्राणां विलोमं ॥ सौम्यैः क्रांतिभागैः स सिद्धाः २४ युताः कार्याः ॥ याम्यैरूनाः कार्याः ॥ सर्वे गजांभोधि ४८ भक्ता अष्टचत्वारिंशद्भक्ताः रूपाद्यायनबलं स्यात् ॥ एतदर्कस्य सूर्यस्य दृग्घ्नं द्विगुणं कार्यं ॥ यतो वक्ष्यमाणः सूर्यस्य चेष्टाबलं आयनबलं समं भवति ॥ अतः कारणात् वक्ष्यमानचेष्टाबलं भौमादीनामेवोक्तमस्ति न सूर्यचंद्रयोः ॥ यच्चंद्रस्य पक्षबलं तदेव चंद्रस्य चेष्टाबलं ॥ यत्सूर्यस्यायनबलं तदेव सूर्यस्य ष्टाबलं ॥ अतः कारणात्पूर्वमे द्विगुणं कृतं ॥ यदि तु वक्ष्यमानचेष्टाबलपक्षे सूर्यस्यायनबलतुल्यं चेष्टाबलं लिख्यते ॥ तत्प्रागानीते सूर्यस्यायनबलं चंद्रस्य पक्षबलं यथास्थितमेव स्थाप्यं न

द्विगुणीकृतमि रहायनवलार्थं प्रथमतो ग्रहाणां क्रांतयः कर्तव्याः ॥ तत्करणप्रकारश्च ग्रहला
घवे स्युः खंडानि खवाब्धयो ४० खकृता ४० शैलाग्नयो ३७ व्ध्यग्नय ३४ स्त्रिरा ३० नख २५ धृ
ती १८ न १२ वारिनिधय ४ स्तैः सायनांशै ग्रहात् ॥ बाहुंत्रा न्त्रकुभागसंख्यका युतिः शेषेश्च घाताद्
रा १० स्याद्यादि ग्वि १० हृतात्लवादिरपमस्तद्दिक् स्वगोला भवेत् ॥ १ ॥ अथ क्रांतिखंडानित
योगश्च ॥ उदाहरणं ॥ रविः २।१४।२०।५८ अयनभागाः १७।४४ सायनो रविः ३।२।४।५८ उर
स्य भुजांशाः ८७।५५।२ द्दशा १० भक्ताः लब्धं ८ गतखंडानि गतखंडकयोगः २३६ युक्तः २३९।१०।०
द्दशा १० हृतो लब्धं लवाद्यो रवेः क्रांतिरुत्तरा २३।५५।० सायनग्रहे मेषादिषड्के ६ सति उत्तरा क्रांतिः
तुलादिषड्के ६ सति दक्षिणा क्रांतिः ॥ एवं चंद्रादीनां क्रांतिसाधनं ॥ उदाहरणं ॥ बुधस्य क्रांतिभा
गाः उत्तराः २७।५६।५८ एते सिद्धाः २४ युताः ५१।५६।५८ गजांभोधि ४८ भक्ताः फलं रूपाद्यं आ

॥अथ रव्यादिग्रहाणामायनबलं॥

र·	चं·	मं·	बु·	गु·	शु·	श·
१	०	०	०	०	०	०
५९	२२	५७	५९	५९	५९	१४
४६	४	५३	५६	४८	७	७

॥अथ रव्यादीनां क्रांतिभागाः

र·	चं·	मं·	बु·	गु·	शु·	श·
२३	०	२२	२३	२३	२३	१२
५५	३	१८	५६	५१	१४	१०
०	४८	३३	५८	९	३९	१०
उ·	द·	उ·	उ·	उ·	उ·	उ·

आयनबलं बुधस्य ०।५९।५९ त्रानिक्रांतिभागाः १२।१०।१० त्रिघ्नाः २४ रूनाः ११।४९।५० गजांभोधि ४८ भक्ताः लब्धं रूपाद्यमायनबलं चंद्रेः ०।१४।७ रविक्रांतिभागाः २३।५५।०। उत्तरा विलोमे परेषा मिस्रचोत्या दैते भंगैर्युता सिद्धाः ७।५५।० गजांभोधि ४८ भक्ताल्लब्धं रूपादि बलं ०।५९।५२ अर्कस्य दृग्घ्रमिस्रचलत्वा द्विगुणितं १।५९।४६ जातं सूर्यस्यायनबलं ॥ एतत् आयनबले वै श्रित्रुत्रारसंस्कृत क्रांत्योत्पन्न दसवं ॥ तदेतदूषितं गणकचक्रचूडामणिभिः श्रीमत्स्केन्द्राचैदवशेयितो ग्रहस्य याम्योत्तरक्रांतिमुखेन अयनं गमनं क्रांतिवशादेव तदुक्तं मत्ताप्रबंधेन सिद्धांतशिरोमणौ ॥ बलानयने क्षेपः क्षिप्तोयेत्त कुकुद्धयइति ॥ अथ चेष्टबलमाह ॥ मध्यस्पष्टेति ॥ मध्यस्पष्टयुतेर्दले नित

मध्यमसूर्यः बुधकेंद्रयुतं बुधस्य शीघ्रोच्चं॥ शुक्रकेंद्रं सूर्यमध्यमयुतं शुक्रस्य शीघ्रोच्चं॥ ॥

सूर्यस्यायनवलं तदेव स्फुटचेष्टावलं सूर्यस्य॥ चंद्रस्यायनवलं पक्षबलं अनयोर्योगः स्फुटचेष्टावलं चंद्रस्य॥

चलं चेष्टाख्यकेंद्रं कुजानां स्यात्तच्चेद्भगणाच्च्युतं षडधिकं षड्भच्युतं चेष्टाबलं॥ स्यादेकोचाररूपमद्विविहृतं नैसर्गिकं स्याद्बलं मंदारज्ञसुरेज्यशुक्रशशिनस्तीक्ष्णद्युतीनां क्रमात्॥१२॥ मध्यग्रहस्पष्टग्रहयोगदलं तेन हीने शीघ्रोच्चे कुजादीनां चेष्टाकेंद्रं स्यात्॥ तच्चेत्षडधिके भगणात् १२ च्युतं कार्यं षडल्पं यथास्थि

मध्यस्पष्टग्रहयोगदलं					शीघ्रोच्चानि ॥७॥					चेष्टाकेंद्राणि ग्रहाणां					ग्रहाणां चेष्टाबलं					द्वयोर्योगे चेष्टाबलं चंद्रमसे						
मं	बु	गु	शु	श	मं	बु	गु	शु	श	मं	बु	गु	शु	श	मं	बु	गु	शु	श	र	चं	मं	बु	गु	शु	श
१ ८ १३ १२	२ २३ ५२ ३	२ ५ ३२ ५८	२ २८ ५३ ९	० १४ १ ४	२ १४ १२ २४	८ २३ ५३ ५१	२ १४ १२ २४	३ २ ५१ ४६	२ १४ १२ २४	१ ५ ५९ १२	६ ० १ ४८	० ८ ३९ २६	० ३ ५८ ३७	२ ० ११ २०	० ११ ५९ ५४	० ५६ ३९ २४	३ २ ५३ ८	० ६ २२ ५२	० २० ३ ४६	१ ५६ ४६ ०	१ ४६ ४६ ०	१ ६ ५२ ४६	१ ५६ ३५ २४	१ २ ४० ८	१ ५ ४५ ५२	० २४ ५० ४६

तएवाषड्भिर्भाज्यं चेष्टाबलं स्यात्॥ अत्र भजनप्रकारस्तूच्चबलानयनेऽक्तः सोऽत्रापेयः॥ अत्रोदाहरणं॥ मध्यमो भौमः ०।२४।४०।३८ स्पष्टः १।२१।४५।४६ युतिः २।१६।२६।२४ दलं १।८।१३।१२ मध्यमोर

वि: भौमस्यनीचोच्चं ३।१४।१२।२४ दलेन हीनं जातं भौमस्य चेष्टाकेंद्रं १।५।५९।१२ षड्हृतं भौम
स्य चेष्टाबलं ०।११।५९।४४ एवं सर्वेषां ग्रहाणां चेष्टाकेंद्राणि ॥ तथा चेष्टाबलानि च ॥ अयन बल
चेष्टाबलयोगचक्रं ॥ अथ नैसर्गिकबलमाह ॥ स्यादिति ०॥ उदाहरणं ॥ रूपं १ सप्त ७ हृतं शनेर्नै
सर्गबलं ०।८।३४ द्वयसप्तभक्तं भौमस्यबलं ०।१७।८ त्रयसप्तभक्तं बुधस्यबलं चतुर्थं ४ सप्त ७
भक्तं गुरोर्बलं ०।३४।१७ पंच ५ सप्त ७ भक्तं शुक्रस्य बलं ० ४२ ५१ षट् ६ सप्त ७ भक्तं चंद्रस्य बलं ०
५१।२५ सप्त ७ सप्त ७ भक्तं रविबलं १।०।० एवं निसर्गबलं स्यात् । स्थिरमेव ॥ युद्धेति ॥ युद्धे वाणवि
योगहृत्खचरयोर्वीर्यैक्ययोरंतरं स्वं सौम्यस्य खगे क्षयं च यमदिक्रूसंस्थं च कुर्याद्धते
सदृष्ट्यंघ्रिसुयुग्दृष्टिचरणोनं खेटवीर्यं भवेद्भावानां बलमीरितं नृचतुष्पादाख्यकी
टांबुजाः ॥१७॥ यदा कदाचिज्जन्मकाले खचरयोर्युद्धे सति तयोर्वीर्यैक्ययोरंतरं कार्यं ॥

ग्रहयोः कलात्मको बाणो कार्यो वीर्यैक्ययोरंतरं बाणयोरंतरेण भाज्यं यल्लब्धं तदुत्तरग्रहदिशि
स्थितस्य ग्रहबले सहितं कार्यं॥ दक्षिणदिशि स्थितस्य ग्रहबले हीनं कार्यं॥ अयं संस्कार
श्चेष्टाबलभेदः॥ तत्र युद्धलक्षणं युद्धं तु भौमादिपंचकस्यैव उक्तं च विष्णुगुप्तेन॥ दिव
सकरेणास्तमयः॥ समागमः शीतरश्मिसहितानां॥ कुसुतादीनां युद्धं निगद्यतेऽन्यो
न्ययुक्तानां॥१॥ नन्वेसति सूर्यसिद्धांते॥ ताराग्रहाणामन्योन्यं स्यातां युद्धसमागमो
समागमः शशांकेन सूर्येणास्तमयः सह॥२॥ ताराग्रहाणां भौमादीनां अन्योन्यस्य
युद्धस्य समागमस्य चोक्तेस्याद्भौमादीनामन्योन्यसमागमसंस्काराभावः प्रसज्येत॥ बाढं त
त्रापि संस्कारः स्वीकार्यः॥ यत्र तत्रैव भौमादीनां समागमलक्षणमुक्तं॥ समागमोऽंशाधिके
भवलश्चेद्बलान्विता इति॥ भौमादीनां समागमलक्षणाभावे अर्थाद्युद्धमेव॥ अथ दृग्बल

ग्रहाणां नैसर्गिकबलचक्रम्॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	श्री
१ ० ०	० ५१ २५	० १७ ८	० २५ ४३	० ३४ १७	० ४२ ५१	० ८ ३४	० ० ०

क्ता धनु मात स दृस्यं। ग्रियुगुग्रदृष्टिचरणेन ४नं खेटवीर्यं भ
खेटवीर्यं स दृष्टं ग्रियुक्तं कार्यमिति॥ उग्रदृष्टिचरणेन कार्यं॥
एतदुक्तं भवति यं यत्रय तिग्रहाणां या दृष्टयः संति तन्मध्ये शुभग्र
हाणां दृष्टिनामैक्यं कृत्वा चतुर्थांशो ग्राह्यः। तद्धनात्मकं दृग्बलं॥ पा
पग्रहदृष्टीनामैक्यं कृत्वा चतुर्थांशो ग्राह्यः तदृणात्मकं दृग्बलं भवति॥ धनर्णदृग्बलयोरंतरं
स्फुटदृग्बलं भवति॥ उदाहरणं॥ रवेरुपरि दृष्टयः चंद्रः ०।१४।२ शनिः ०।५०।१९ शुभदृष्टेश्चतुर्थां
शो जातं दृग्बलं ०।३।३० पापदृष्टेश्चतुर्थांशो ऋणं दृग्बलं स्फुटं ०।११।२८॥ एवं चंद्रादीनामपि
ज्ञेयं॥ षड्बलैक्ये जातानि बलानि॥ अथ ग्रहाणां षड्बलान्युक्त्वा इदानीं भावानां लग्नादीनां बलं
द्वादशज्ञं स्वस्वामिजं स्यात्॥ यथा तत्र तनुभावस्य स्वामी भौमः मेषः तद्बलेनैव जातं तनुबलं ६।१०
।४।२८ अथ तन्वादिभावाः॥ एवं धनभावादीनां तन्वादीनां स्वामिबलानि नादिग्बलमाह

॥ग्रहाणां दृग्बलचक्रम्॥

सू	चं	मं	बु	गु	शु	श
०	०	०	०	०	०	०
११	१२	२	११	८	११	१२
२४	७	१७	२०	१५	५५	२६
ऊ	ऊ	ध	ऊ	ऊ	ऊ	ध

ग्रहाणां षड्बलैक्यचक्रम्

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
६	६	६	८	७	६	५
३७	४१	१०	१४	१५	४१	११
४४	४२	४	४८	४५	३	५७
४०	५९	२८	२८	२१	१४	१८

तन्वादिद्वादशभावानां स्वामिजबलचक्रम्

त	ध	स	सु	सु	र	जा	म	ध	क	आ	व्य
६	६	८	६	६	६	६	६	७	५	५	७
१०	४१	१४	४१	३७	१४	४१	१३	२५	११	११	१५
४	३	४८	४२	४४	४८	३	४	४५	५७	५७	४५
२८	१४	२८	५९	१०	२८	१४	२८	२१	१८	१८	२१

नृचतुष्पदेति॥ येभावाः नृचतुष्पादाख्यकीटोऽबुजाः सुशायःस्युः तेक्रमेणजायाव्याद्याघ्ररव
रवभोनिताः स्युः कार्याः॥ ततोदृग्वीर्यवद्बलंसाध्यं॥ एतदुक्तंभवति॥ येनरराश्यायोभावास्तेसप्त
मभावोनिताः कार्याः॥॥ तन्वादीनांस्वामिबलानि॥ ॥ येचतुष्पदास्तेचतुर्थभावोनिताः कार्याः॥ येकी
टास्तेतनुभावोनिताः कार्याः॥ येजलचरराशास्तेदशमभावोनिताः कार्याः ततोदृग्वीर्यवद्बल

साध्यं॥ तद्यथा॥ मेषवृषधन्विसिंहाश्च चतुष्पदाः मकरपूर्वभागश्च कीटः कर्कटराशिः सरीसृपो वृश्चि
कः कथितः॥१॥ मकरस्य पश्चिमार्द्धं कुंभो मीनजलचराख्याताः॥ मिथुनतुलाधरकन्याः द्विपदा
ख्या धनुषि पूर्वभागश्च॥२॥ अत्र कुंभस्य जलचरमध्ये या गणना कृता॥ सा परमतमिति भाति
न्तरात्रिशेषे बहुसम्मतं॥ तथाहि बृहज्जातके॥ महस्यो घटी स्याद्दिनाराशिः स्वरूपं वदता श्रीमद्वराह
मिहिरेण घटीति कुंभस्वरूपमुक्तं॥ घटीघटवान् पुरुषः कुंभराशिहस्ते भवति॥ लोरामकरंदेति॥ सरि
त्कुंभो मनुजस्यैव कुंभो हस्तगमस्ति॥ न त्वनेन कुंभस्य जलचरत्वं निषिध्यंति॥ यथा कथंचित्कृज
लसंबंधेन जलत्वं चेत्तदा सस्यदहनापूर्वगाच्च कन्यैव सुक्ते कन्या कन्याराशिरपि जलचरः स्यात्॥
अतः कुंभो मनुज एव॥ अत एव श्रीमद्वराहमिहिराचार्यमताभिप्रायं जानता तत्सुतेन पृथुयशसा
षट्पंचाशिकायां मुक्तं॥ तुलाथ कन्यामिथुनं घटश्च नराशि त्रायस्तेषु शुभं वदंति अस्यो
दाहरणं यथा तत्र तनुभावः ०।२२।१२।८६ अत्र मेषराशिरस्ति॥ स च चतुष्पदराशिः चतुर्थभावेन

भावानां दिग्बलमिदं

नराश्रय	चतुष्पद	कीटराशि	जलचर		त	प	स	सु	सु	रि	जा	म	ध	क	आ	व्य
मिथुन तुला कन्या कुंभ धनपूर्वा०	मेष वृष सिंह धनु उ० मकर पूर्वभाग	कर्क वृश्चिक	मीन मकरस्य पश्चिमा०		० २६ ४७	० १७ ५७	० ४२ ८	० २६ ४७	० ११ ४	० ११ ४	० ० ०	० ५१ ४	० ० ०	० ० ०	० ३७ ५१	० २२ ८

०।१२।३६
३७ जनितः
९।९।३६
९ अयंषडे

अथतन्वादिद्वादशा भावानां दिग्बलचक्रं लिख्यते॥७॥

त०	ध०	स०	सु०	सु०	रि०	जा०	म०	ध०	क०	आ०	व्य०
६ २६ ५१ २८	६ ५८ ५४ १४	८ ५६ ४६ २८	७ ८ २९ ५९	६ ४८ ४८ ३०	८ २५ ४३ २८	६ ४७ ३ १४	७ ७ ८ २८	६ ६ ५२ २१	६ ११ ५७ १८	५ ४७ ४६ १८	७ ३७ ५१ २१

ध्विकः अतश्चयक्तो १२ छुदुः २।२०।२३।५१
ततोरस ६ भक्तो लब्धं तनुदिग्बलं ०।२६।
४७ अनेन युक्तं तनुबलं ६।२६।५१।२८ ए
वं सर्वेषां भावानां दिग्बलानि॥ अथ भावा
नां दृग्बलमाह॥ सदृष्ट्यंघ्रियुगुयदृष्टिच
रणो ४ नमिति॥ भावंप्रतियादृष्टयः संतितन्मध्ये शुभदृष्टेः चतुर्थांशो ४ स्वामिबलसहितदिग्ब
लेन युक्तः कार्यः॥ पापग्रहदृष्टेश्चतुर्थांशो ४ हीनः कार्यः॥ तत्र रकलया बुधदृष्ट्या गुरुदृष्ट्याच यु

युतं कार्यं ॥ तन्वादिद्वादशभावानां स्फुटबलं भवति ॥ अस्योदाहरणं ॥ तनु भावोपरि रव्यादीनां दृष्टयः
सूर्य ०।०।० चंद्र ०।४।०।६ भौम ०।०।० बुध ०।०।० गुरुः ०।०।० शुक्र ०।१।३० शनि ०।०।० शुभदृष्टियो
गः ०।४।१।३६ अस्यां घ्रिः ०।१०।२४ धनाख्यं दृग्बलं ॥ पापग्रहदृष्टियोगः ०।०।० अस्यां घ्रिऋणाख्यं
धनर्णयोरंतरे दत्ते शेषं दृग्बलं कार्यं ०।१०।२४ धनाख्यं दृग्बलं ॥ एतच्च तनुभावबले ६।३६।५१।
२८ युक्तं ६।४७।१५।२८ सकलयावुधगुरुदृष्ट्या ०।०।० युक्तं यावत् तनुभावबलं स्पष्टं ६।४७।१५।२८ तनु
भावोपरि दृष्टयः ॥ सूर्य ०।१६।२७ चंद्र ०।०।० भौम ०।५१।४ बुध ०।७।१६ बृहस्पति ०।२२।२९ अथ

॥ अथ तन्वादिद्वादशभावानां दृग्बलचक्रं लिख्यते ॥

त	ध	स	सु	सु	रि	जा	म	ध	क	आ	व्य
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	०	११	११	१९	२२	४६	४६	३९	४	३४	४६
२८	०	२४	२८	२७	३९	३४	४६	५२	८	३४	३६
५	५०	३०	३०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०

॥ अथ तन्वादिद्वादशभावानां स्फुटबलानि ०

त	ध	स	सु	सु	रि	जा	म	ध	क	आ	व्य
६	७	८	६	७	८	७	७	९	७	७	८
७	२४	४५	७	८	४८	३	१९	४८	२९	११	१४
१५	५४	२२	१	१५	२१	३४	५१	४४	५	२९	३२
२८	१४	२८	५२	३०	२८	१४	२८	२१	१८	१८	२१

27

शुक्रः ०।१।०।५ शनिः ०।२।१।५० शुभदृग्योगः ०।३।२।३० अस्यां घ्रिः ०।८।०।७ धनाख्यं ॥ पापग्रहैर्दृष्टि
योगः १।५।२।३१ अस्यां घ्रिः ०।२।८।९ ऋणाख्यं ॥ धनऋणयोरंतरे कृते शेषं ऋणं ०।२०।२।६६ शुभ
गुरुदृष्टियोगेन ०।३।९।२४ धनेन युतं ०।१४।२७ जातं सुतभावदृग्बलं ॥ एतद्दृग्बलं युतं सुतभाव
बलेध ०।८।०।३० युतं जातं सुतभावबलं स्पष्टं ७।८।१५।३० एवं सर्वेषां भावानां बलसाधनं ॥ इति श्री
नृदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचिते श्रीकेशवदैवज्ञविरचितपद्धतिस्तनान्तरे भावब
लसाधनाध्यायोदाहरणं ॥ ७॥ अथ रश्मीष्टकष्टसाधनाय अर्कचंद्रयोश्चेष्टाकेंद्रे बलं चा
ह॥ ७॥ ॥ ७॥ व्यर्केंदुरिति अस्यार्थः सूर्येणहीनः इंदुः चंद्रस्य चेष्टाकेंद्रं भवति राशित्रयाऽन्वि
तः सायनो रविः सूर्यस्य चेष्टाकेंद्रं स्यात् तत्केंद्राभ्यां प्राग्वत् तच्चेष्टागणाच्युतं षडधिकं षट्हृत्
चेष्टाबलमिति चेष्टाबलानयनरीत्या बलं कुरु साधय किमर्थं गोलकष्टेष्टविधौ रश्मीन् इष्टकष्टबल
साधनार्थं ते बले प्राग्वत् भौमादिवत् वीर्यायनभवतः चेष्टावीर्येन भवतः यदर्कस्य आयन

बलंतदेवचेष्टाबलं अतोऽर्कस्यायनबलंद्विघ्नंपूर्वमेवद्विगुणीकृतं चंद्रस्यपक्षबलंतदेवचेष्टाबलं अतः चंद्रस्यपक्षबलंद्विगुणितंपूर्वमेवकृतं अस्योदाहरणं अर्कः २ १४ २० ५८ इंदुः ५ १२ २५ ३२ चंद्रस्यचेष्टाकेंद्रं अयनांशाः १७ ४४ सायनोरविः ३ २ ४ ५८ त्रिभयुक्तोजातः रवेश्चेष्टाकेंद्रं ६ २ ४ ५८ चंद्रस्यचेष्टाबलं ० २९ २१ ३१ रवेश्चेष्टाबलं ० ५९ २८ २० अथरश्मिसाधनमाह येचेष्टोच्चबलेइति० अस्यार्थः येचेष्टोच्चबलेरसैर्विनिहतेसैके १ निजारश्मये चेष्टातुंगबलाहतेपदमिह एवंस्याद्बलोनैकयोः घातान्मूलमिदंद्विक

पूर्वोक्तानि चेष्टोच्चबलानि							ग्रहाणांचेष्टारश्मयश्चांके							ग्रहाणांउच्चरश्मयश्चांके							ग्रहाणांउच्चरश्मयश्चांके						
र	चं	मं	बु	गु	शु	श	सू	चं	मं	बु	गु	शु	श	र	चं	मं	बु	गु	शु	श	र	चं	मं	बु	गु	शु	श
० ५९ २८ २०	० २९ २१ ३१	० ११ ५२ ५४	० ५६ ५५ २४	० २ ५३ ८	० ६ ५३ ५२	० २० ३६ ४८	६ ५५ ५०	३ ५६ ९	२ ११ ५८	६ ३६ ५६	१ ७ १८	१ ३० ७	३ ० २२	० ३८ ३३ ०	० १६ ५१ २२	० २२ ५ ५४	० २० ३० ३४	० ५१ ११ ३४	० ३० ३५ २२	० २ ७ २	४ ५१ १९	३ ५३ ८	३ १२ २८	३ ७ ३	६ ७ १०	४ ३ २२	१ १२ ४२

28

कष्टमथतद्रूपंद्रश्मयाः फले वीर्ये हृत्कृष्टथ ॥ मिष्टकष्टगुणिते द्वे चेष्टकष्टाल्पे ॥१५॥ ये चेष्टोच्चबले रसैः ष
ड्भिः ६ विनिहते गुणिते सैके एकयुक्ते निजाः स्वीयाः रश्मयो भवंति ॥ उच्चबलादुच्चरश्मयः ॥ चेष्टबला
च्चेष्टारश्मयो भवंति ॥ अस्योदाहरणं रवेश्चेष्टाबलं ॥ ०।५९ २८।२०। रसैर्विनिहते ६।५५।५०।० सै
कं जाताः रवेश्चेष्टारश्मयः ६।५५।५०। रवेरुच्चबलं ० ३८ ३३ ० रसैर्गुणितं ३।५१।१८।० सैके
अथेष्टकष्टसाधनं ॥ चेष्टेति ॥ चेष्टोच्चबलयोर्हते ॥ घातस्य मूलं ग्रहइष्टं भवति बलोनैकयोः
चेष्टोच्चबलाभ्यां पृथक् पृथक् ऊनयोरेकयोर्घातान्मूलं ग्रहस्य कष्टं भवति ॥ अस्योदाहरणं रवेश्चे
ष्टाबलं ०।५९।२८।२०। उच्चबलं ०।३८।३३ ० अनयोर्घातः ० ३८ ६ एवं चंद्रादीनामपि ॥ द्वितीयोदा
हरणं ॥ रवेश्चेष्टाबलं ०।५९।२८।२० रूपाद्विशोध्यं शेषं ०।०।।३१।४० उच्चबलं ०।३८।३३।० रूपा
द्विशोध्यं शेषं ०।२१।२७।० शेषद्वयस्य घातः ०।०।१५ एवं चंद्रादीनामपि ज्ञेयं ॥ पदनिघाताद्य
ति

स्यमूलं यात्यं। मूलानयनप्रकारस्तु लीलावत्यां॥ त्यक्त्वांत्याद्विषमात्कृतिं द्विगुणयेन्मूलं समे तद्धृते
त्यक्त्वा लब्धकृतिं तदाद्यविषमाल्लब्धं द्विनिघ्नं न्यसेत्॥ पंक्त्यां पंक्तिहृते समेन्यविषमात्त्यक्त्वास
वर्गफलं पंक्त्यां तद्द्विगुणं न्यसेदिति मुहुः पंक्तेर्दलं स्यात्पदं॥१॥ मूलावशेषवंसैकं षष्टिघ्नं विक
लान्वितं॥ द्विसंगुणद्विगुणेन मूलेनाप्तं सस्फुटं भवेत् इति॥ उदाहरणं॥ रवेश्चेष्टोच्चबलयोर्घातः
०।३८।६॥ अयं वारद्वयषष्ट्याः सवर्णितः २२८६ अस्य वन्मूलं ४७।४८ षष्टिभक्तं घातस्य सूक्ष्म

॥ अथ चेष्टोच्चबलयोर्घातः						
र	चं	मं	बु	गु	शु	श
० ३८ ६	० ८ १४	० ४ २८	० ३७ २१	० २ ३७	० २ २५	० ० ४२

॥ बलोनैकयोर्घातः॥ ८२						
र	चं	मं	बु	गु	शु	श
० ० १५	० २२ २	० ० २०	० ० ५१	० ९ २२	० २६ ७	० ३८ ३९

मूलं ०।४७।४८ इदं रवेः दृष्टं बलोनैकयो
र्घातः ०।०।१५ इदं वारद्वयं षष्ट्याः स
वर्णितः १५ अस्य मूलं ।३।५२ षष्टि ६०
भक्तं घातस्य सूक्ष्ममूलं ०।३।५२ इदं र

वे: कष्टे एवं चंद्रादीनामपि ज्ञेयं ॥ अथेष्टकष्टप्रयोजनं तद्रूपमिति ॥ इष्टकष्टानुरूपं ग्रहस्य दशाफलं ज्ञेयं ॥ तद्यथा ॥ इष्टाधिक्ये ग्रहस्य दशाफलं शुभं ज्ञेयम् ॥ कष्टाधिक्ये ग्रहस्य दशाफलं अशुभं ज्ञेयं ॥ बलसाम्ये दशायाः फलं समं स्यात् ॥ वीर्यं दृगिति ॥ ग्रहस्य वीर्यं ॥ षड्बलं इष्टेन कष्टेन च पृथक् गुणितं कार्यं तत इष्टकष्टाख्यबलं स्यात् ॥ इष्टबलं कष्टबलं च ज्ञेयं ॥ शुभफलं शुभबलवशाज्ज्ञेयं ॥ अशुभफलं अशुभबलवशाद्योज्यं ॥ अन्यत्प्रयोजनं च ॥ सप्तवर्गजशुभाशुभसाधने शुभघातमूलेन शुभं गुण्यं ॥ अशुभघातमूलेन अशुभं गुण्यं ॥ दृगिति दृशाः आनीतास्तस्य ग्रहस्येष्टेन कष्टेन पृथक्गुण्यास्ताः इष्टकष्टाह्वया ग्रहदृशो भवंति ॥ एतत्प्रयोजनं ॥ दृष्टेः शुभफलं चेत्तर्हि इष्टवशाद्योज्यं ॥ दृष्टेरशुभफलं चेत्तर्हि कष्टवशाद्योज्यं ॥ अथ सप्तवर्गज

॥ अथ ग्रहाणां इष्टबलचक्रं ॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
० ७ ५८	० २२ १५	० १६ १५	० ४० ५२	० १२ ९	० १४ २०	० ६ २०

॥ ग्रहाणां कष्टबलचक्रम् ॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
० ३६ ५२	० ३६ २१	० ४२ ३१	० ६० ५	० २२ २५	० ३९ ३५	० ४८ ४८

शुभाशुभबलमाह॥ स्वोच्चेति॥ स्वोच्चेरूपं त्रिकोणे चरणविरहिते स्वर्क्षगे द्वित्र्योष्टांशाधीश्वर्क्षे इष्ट

॥अथ ग्रहाणां पूर्वोक्तानि षड्बलानि

र.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु.	श.
६ ३७ ५४ ३०	६ ४१ ५६ ५९	६ ३१ ५४ २८	८ २५ ३६ २४	७ १५ ४८ २१	६ ३१ १४	५ ११ ३३ २८

॥अथ ग्रहाणामिष्टबलानि ०॥

सू	चं	म	बु	गु	शु	श
५ १६ ५१	२ २८ ५१	१ ४० ३	५ ३६ ५४	१ २८ २४	१ ३५ ४८	० ३३ ४२

कष्टगुणितषड्बलानि लि०

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
० २५ ३४	४ ३ २१	४ ३७ ३	१ ३ ५	२ ४२ ४२	४ २६ ३५	४ ९ ५४

र्क्षे युजि जचरणः स्यात्समर्क्षेष्टमांशाः॥ नृपांशौ वैरिगेहे ध्यारिभयुजि रदांशाश्च नीचे खमीशा द्विष्टे गेहे तद्दने क्रमसदथदलेषट्स्ववार्यं तदैक्ये॥१७॥ ग्रहे स्वोच्चे सति रूपं १ बलं॥ त्रिकोणे स्वमूल त्रिकोणे चरणविरहितरूपबलं ०।४५।० स्वर्क्षगे स्वराशौ अर्द्धं ०।३०।०॥ अधीश्वर्क्षे अधिमित्रभे त्र्योऽष्टमांशाः ०।२२।३० इष्टर्क्षे युजि मित्रराशौ चरणः ०।१५।० समर्क्षे समराशौ चरणाष्टमांशाः ०।७।३० वैरिभे

३८

श्रीगुरु॥

॥३०॥

॥अथ ग्रहाणां दृष्टगुणितदृष्टीचक्रम्॥

	सू	चं	मं	बु	गु	शु	श	
रवि	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	[illegible]	र
चंद्र	[illegible]	० ० ०	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	चं
मं	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	[illegible]	० ० ०	मं
बु	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	बु
गु	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	गु
शु	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	शु
श	० ० ०	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	श

॥अथ ग्रहाणां मष्टगुणितदृष्टीचक्रं लिख्यते॥

	र	चं	मं	बु	गु	शु	श	
र०	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	र०
चं०	[illegible]	० ० ०	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	चं०
मं०	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	[illegible]	० ० ०	मं०
बु०	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	बु०
गु०	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	गु०
शु०	० ० ०	[illegible]	० ० ०	० ० ०	० ० ०	० ० ०	[illegible]	शु०
श०	० ० ०	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	० ० ०	श०

॥अथ ग्रहाणां स्वोच्चादिषु चमेलवलो॥
॥नि लिख्यंते॥छ॥

उच्च	मूल	स्व	अधिमित्र	मित्र	सम	शत्रु	अधिशत्रु	नीच
१ ० ०	० ४५ ०	० ३० ०	० २२ ३०	० १५ ०	० ७ ३०	० ३ ४५	० १ ५२	० ० ०

कोरा०३

॥३०॥

शत्रुगृहे भूपांशाः षोडशांशाः ०॥भ ५ अत्यरिभसुजिअधिशत्रुगृहे रुद्रांशाः द्वात्रिंशद्भागाः ०।५२॥
६० नीचैरवे० ऋन्यं॥ शत्रोरुच्चं नीचं वा संभवति तत्रान्यलाभित्वादिजं न ग्राह्यं॥ तत्र इत्थं नालिवर्गे त्वावशौ
त्रे हद्दे इष्टं ज्ञेयं॥ तद्यथा॥ ग्रहस्वामी यस्मिन्स्वोच्चादिस्थानेस्ति तत्रोच्चं शुभे ग्रहे ज्ञेयं तद्दैनैकतेन
शुभेन फलं एकरूपं १ ग्रहे अशुभं ज्ञेयं॥ अथ दलं षड्सु होरादिषड्वर्गेषु दलमिति॥ ग्रहश्च द्वगतशु
भाशुभयोर्दलं ज्ञेयं॥ तद्यथा॥ ~~तयोः शुभाशुभयोर्दले~~ होरादिवर्गस्वामी यस्मिन्स्वोच्चादिस्थानेस्ति
तदुच्चं शुभं ग्राह्यं॥ एतत्स्वरूपात्स्त्रोध्यं अशुभं स्यात्॥ तयोः शुभाशुभयोर्दले होरादिवर्गेषु ग्राह्ये
तदैक्यं कार्यं॥ तद्यथा॥ एवं सप्तवर्गोत्पन्नानां शुभाशुभानामैक्यं कार्यं इत्यादि स्यत्र केचिदेवं व्या
कुर्वते क्रियमाणबलस्य ग्रहादिसप्तवर्गस्वामी यादृशास्तादृशास्य स्वक्षेत्रे समभे ष्मद्दशायां शुभ
रीसा बलं ग्राह्यं॥ तदसत्॥ यतो आचार्यैः श्रीपतिश्रीनीलकंठश्रीधरादिभिः स्वस्वपद्धतौ सप

चक्रन्यासः तथाहृतेस्तु भाशुभयोन्योस

	सू	चं	मं	बु	गु	शु	श	
गृह	० ३० ०	० ३० ०	० ७ ३०	० ३० ०	० ३० ०	० ३० ०	० १५ ०	गृह
होरा	० १ ५२	० ११ १५	० १ ५२	० १ ५२	० १ ५२	० ११ १५	० १ ५२	हो०
द्रे०	० ३ ४५	० ३ ४५	० ३ ४५	० ३ ४५	० १५ ०	० ३ ४५	० १ ५२	द्रे०
स०	० १५ ०	० ३ ४५	० ७ ३०	० १५ ०	० १ ५२	० ७ ३०	० ११ १५	स०
न०	० ३ ४५	० ७ ३०	० ११ १५	० ३ ४५	० ० ५६	० ३ ४५	० १ ५२	न०
द्वा०	० ७ ३०	० ३ ४५	० ३ ४५	० ७ ३०	० १५ ०	० ७ ३०	० १५ ०	द्वा०
त्रिं०	० ० ५६	० ० ५६	० ३ ४५	० ० ५६	० ३ ४५	० ३ ४५	० ० ५६	त्रिं०
योगः	१ २ ४८	१ ० ५६	० ३९ २२	१ २ ४८	१ ८ २५	१ ७ ३०	० ४७ ४७	योगः

॥अशुभपंक्तिः॥

	र	चं	मं	बु	गु	शु	श	
गृ०	० ३० ०	० ३० ०	० ५२ ३०	० ३० ०	० ३० ०	० ३० ०	० ४५ ०	गृ०
हो०	० ५८ ८	० ४८ ४५	० ५८ ८	० ५८ ८	० ५८ ८	० ४८ ४५	० ५८ ८	हो
द्रे०	० ५६ १५	० ५६ १५	० ५६ १५	० ५६ १५	० ४५ ०	० ५६ १५	० ५८ ८	द्रे०
स०	० ४५ ०	० ५६ १५	० ५२ ३०	० ४५ ०	० ५८ ८	० ५२ ३०	० ४८ ४५	स०
न०	० ५६ १५	० ५२ ३०	० ४८ ४५	० ५६ १५	० ५९ ४	० ५६ १५	० ५८ ८	न०
द्वा०	० ५२ ३०	० ५६ १५	० ५६ १५	० ५२ ३०	० ४५ ०	० ५२ ३०	० ४५ ०	द्वा०
त्रि०	० ५९ ४	० ५९ ४	० ५६ १५	० ५९ ४	० ५६ १५	० ५६ १५	० ५९ ४	त्रि०
योगः	५ ५७ १२	५ ५९ ४	६ २० ३८	५ ५७ १२	५ ५१ ३५	५ ५२ ३०	६ १२ १३	योगः

वर्गजबले इष्टकष्टंच निपतेवशात्स्ववर्गपतिवशात् ईशात्इत्येवोक्तं तेन सप्तवर्गाधीश्वरः स्वर्क्षादिषु यत्र तिष्ठति तत्र फलं ग्राह्यं ॥ आश्रयगुणके च वर्गस्थमेव फलं ग्राह्यं इत्युक्तं आचार्यैः इत्यनयोर्भेदः ॥ पृथगएतये अभेदं प्रतिपादयंति तेषां आश्रयस्फुतएव जानंतु पदार्थ

स्तु उक्तप्रकारेण एव तथा हृते शुभाशुभयोर्न्यासः ॥ अथ किं कर्त्तव्यमित्याह पंक्त्योरिति ॥ पंक्त्योः समस्तकोष्ठयोः प्रथमयोरिष्टासंख्ये हृतासे स्थाप्ये भदलादिषट्सु च तदर्धे वर्गपानां पृथक् ॥ हृत्योर्न्यासदसद्भुती निजनिजेतन्निघ्ने इष्टाशुभे वर्गहृतस्य खगौजसोः सदसतोर्घातासदर्द्धे स्फुटे १६॥ पंक्त्योः समस्तशुभपंक्त्योः समस्तकोष्ठयोः प्रथमयोः ये इष्टासंख्ये शुभाशुभैक्ये ते हृतासे चतुर्भक्ते यल्लब्धं तद्गृहकोष्ठके स्थाप्यं ॥ ततो भदलादिषट्स्तु होरादिषट्कोष्ठकेषु तदर्धं ग्रहाय शुभार्द्धं स्थाप्यं ॥ अस्योदाहरणं ॥ रवेः शुभैक्यं १।२।४८। चतुर्भक्ते ०।१५।४२ गृहकोष्ठे स्थाप्यं ॥ अस्यार्द्धं ०।७।५१ होरादिषट्कोष्ठकेषु स्थाप्यं ॥ एवं रवेरशुभैक्यं २।५७।१२ चतुर्भक्ते ०।४४॥ १८॥ अशुभपंक्तौ गृहकोष्ठके धार्यं ॥ अस्यार्द्धं ०।२२।९ अशुभपंक्तौ होरादिषट्कोष्ठकेषु स्थाप्यं ॥ एवं चंद्रादीनामपि कृते न्यासः ॥ अथ शुभाशुभयोः स्फुटीकरणं ॥ वर्गपानामिति

॥२२॥

सप्तवर्गस्वामिनां उच्चाद्युक्तायेनिजनिजेसदसद्युती। तन्निघ्नइष्टाशुभेतद्यथा॥ यहहोरादिसप्तव
र्गस्वामिनां पृथक् उक्तप्रकारेण हतोयस्वीयस्वीय स्वशुभाशुभयोगः॥ ताभ्यां स्वीयस्वीयाभ्यां स्वस्व
वर्गस्य शुभाशुभं गुणयेत्॥ अस्योदाहरणं॥ यथात्र रविमिथुने स्त्री। ति ग्रहेशो बुधस्तस्य शुभयु
तिः १।२।४८ पूर्वस्थापितग्रहशुभं ०।१५।४२। गुणितं ०।१६।२५ ग्रहस्थाने लिखेत्॥ एवं हि
तासमित्यादिनानीतं यत् शुभं तत्सद्युतिगुणितं॥ ग्रहेश्वरस्य अशुभयोगः २।५७।१२ पूर्वस्थापितं र
वे ग्रहाशुभं ०।४४।२८॥ अशुभयुक्त्या गुणितं २।२०।५०। अशुभपंक्तौ ग्रहस्थाने लिखेत्॥ एवं
होरादिकानामपि॥ अथ गुणितगुणितं शुभाशुभानां न्यासः॥ अथ शुभाशुभयोः पुनः स्फुटीकरणं
वर्गेतस्य स्ववर्गेशो ज्ञसोः स्वहस्ततो घ्नीतासदसत्स्फुटे इति॥ एतदुक्तं भवति॥ ग्रहादिवर्गेषु स्थितो यो ग्रहः
सप्तस्थो ग्रहः स ग्रहादिवर्गे यत्रास्ति तद्वर्गस्वामि वर्गेड् वर्गेश्वरः तयोः शुभाशुभ बलघातमूले

॥२२॥

३

दृष्टैक्ये दलासे ग्रहस्थाने तद्धं होरादि षड्

०	र	चं	मं	बु	गु	शु	श
गृह	० १५ ५२	० १५ ११	० २ ५०	० १५ ५२	० ७ ६	० १६ ५३	० ११ ५२
होरा	० ७ ५१	० ७ ३७	० ५ ५५	० ७ ५१	० ८ ३३	० ८ २६	० ५ ५८
द्रें.	० ७ ५१	० ७ ३७	० ५ ५५	० ७ ५१	० ८ ३३	० ८ २६	० ५ ५८
सप्तं.	० ७ ५१	० ७ ३७	० ५ ५५	० ७ ५१	० ८ ३३	० ८ २६	० ५ ५८
नवां.	० ७ ५१	० ७ ३७	० ५ ५५	० ७ ५१	० ८ ३३	० ८ २६	० ५ ५८
द्वादं.	० ७ ५१	० ७ ३७	० ५ ५५	० ७ ५१	० ८ ३३	० ८ २६	० ५ ५८
त्रिंशां	० ७ ५१	० ७ ३७	० ५ ५५	० ७ ५१	० ८ ३३	० ८ २६	० ५ ५८

४

असदैक्ये दलासे ग्रहस्थाने तद्द्वे होरा

०	सू	चं	मं	बु	गु	शु	श
गृह	० २४ २४	० २४ २४	० ५ ०	० १८ ८	० २२ ५५	० ३ ३	० २८ ८
होरा	० २२ २	० २२ २३	० २५ ५	० २२ २	० २१ २७	० २१ ३३	० २४ ४
द्रे.	० २२ २	० २२ २३	० २५ ५	० २२ २	० २१ २७	० २१ ३३	० २४ ४
स.	० २२ २	० २२ २३	० २५ ५	० २२ २	० २१ २७	० २१ ३३	० २४ ४
नव मांश	० २२ २	० २२ २३	० २५ ५	० २२ २	० २१ २७	० २१ ३३	० २४ ४
द्वा.	० २२ २	० २२ २३	० २५ ५	० २२ २	० २१ २७	० २१ ३३	० २४ ४
त्रिं.	० २२ २	० २२ २३	० २५ ५	० २२ २	० २१ २७	० २१ ३३	० २४ ४

५

दलासं मिसादिनानीलंपलशुभं॥

०	र	चं	मं	बु	गु	शु	श	०
गृ	० १६ २८	० १५ ५६	० ११ ३	० १६ ३	० ७ ५४	० ७ ३९	० ७ ५७	गृ.
हो	० ८ १२	० ७ ४४	० ५ २	० ८ १२	० ८ ५७	० ८ ३४	० ८ १५	हो
द्रे.	० ८ ५२	० ५ ५	० ३ ५५	० ८ ५४	० ५ ५७	० १६ ५२	० ८ १५	द्रे.
स.	० ८ १२	० ८ ३४	० ३ ३	० ८ १२	० ५ ५७	० ५ ३२	० ८ ५४	स.
न.	० ८ १५	० ५ ०	० ८ ३०	० ८ १५	० ० ४४	० ८ २८	० ८ १५	न.
द्वा.	० ५ ५२	० ६ ५	० ३ ५५	० ८ ५२	० ८ ५७	० ५ ३२	० ८ १५	द्वा.
त्रिं.	० ८ ५७	० ८ ५१	० ३ ५५	० ८ ५७	० ८ ४८	० ८ २८	० ८ ४८	त्रिं.

चीसाहीनां शुभपंक्तिचक्रम् लिख्यते॥ दिषट्स्थीसादीनां अशुभपंक्तिचक्रं॥छ॥ तत्र सद्दुती गुणितं॥छ॥

श्रीगुरु॥

इत्तासविस्वादिनानीतेयत्र अशुभंतत्र

	सू	चं	मं	बु	गु	शु	श	
ग्र॰	२ ५० ४०	२ २४ १७	२ २४ १७	२ ६० १७	२ १ ४१	२ ७ २०	२ ४० ४२	गृह
हो	१ ५१ २४	१ ५१ ४५	१ १५ ५४	१ ५ २४	१ ३ २०	१ ५ १८	१ १० ५८	होरा
द्रे॰	१ ३ २०	१ १२ २१	१० २१ २१	१ ३ २०	१ ३ २०	१ ४ २	१ १० ५८	द्रे॰
स॰	१ ५ २४	१ ५ २४	१ ५ २२	१ ५ २४	१ ३ २०	१ २ २३	१ १ २२	स॰
न॰	१ १० ५८	१ ५४ ५१	१ १४ ५१	१ १० ५८	१ ३ २०	१ ५ ७	१ १० ५८	न॰
द्वादशा॰	१ २४ ४	१ १ ४२	१ २० २१	१ १४ ४	१ ३ २०	१ ३ २	१ १० ५८	द्वा॰
त्रिं॰	० ३ २०	१ २	१ २० २१	१ ५ ३०	१ २ २७	१ ५ ७	१ २ २७	त्रिं॰

॥२२॥

असद्युतिगुणितं॥७॥७॥
लेन स्ववर्गस्थं शुभं गुणयेत्॥ एवं अशुभघातमूलेन अ
शुभं गुणयेत्॥ तस्य गृहहोरेश्वरयोः उक्तवन्मूलेन होरा
स्थं गुण्यं॥ एवमन्यवर्गस्थं च॥ एवं सप्तवर्गजं शुभाशुभं च
स्फुटं भवति एतद्वशान्मूलस्य ग्रहाहीनां शुभाशुभफलं योज्यं
अस्योदाहरणं॥ रविर्मिथुने स्त्रीतिगृहेत्र्यो बुधः स एव वर्गे
शस्तस्य इष्टबलं॥५।३६।५४ रवेः शुभसाधने रविस्थस्वगः
तस्य इष्टबलं ५।१६।५१ अनयोर्घातः २९।३९।६ अयं सूक्ष्म
मूलार्थं वारद्वयषष्ट्याः सवर्णितः १०६७४६ अस्य पदं ३२६।४३॥
षष्टिभक्तं जातं सूक्ष्ममूलं ५।२६।४३ अनेन पूर्ववर्गेशशु
नयोगगुणितं गृहबलं ०।१६।२५ गुणितं जातं स्फुटबलं गृ

के॰प॰उ॰

॥२३॥

शुभपंक्ती

वर्गोद्भूतस्थस्वगौजलोः स्वदस्तलोर्घ्यातास्वदृमे०

	सू	चं	मौ	बु	गु	शु	श	श्री
गृह	१ २९ २३	० ५९ २८	० २८ २	१ २२ १०	० ५९ २६	० २३ ३०	१ ५६ १६	ग०
होरा	० २३ ५८	० १९ ११	० २५ ३	० ५४ ५८	० २५ ५९	० २६ २३	० १६ ५६	हो०
द्रेष्काण	० २५ ३	० ७ १०	३ १	० २६ २३	० २५ ५३	० २८ ५२	१० ५६	द्रे०
स०	० ३५ २	० ७ ३	० १ २२	० २६ ५	० २५ ५६	० ९ २	० ७ १०	स०
नव	० १० ५६	० १० १०	० १० १०	० २१ २	० १५ १८	० १५ ८	० १० ५६	न०
द्वाद	० १५ १०	० ७ १०	० ३ १	० १५ ५१	० २५ ५३	० ९ २	० ११ २६	द्वा०
त्रिं०	० २८ ५६	० १५ ३५	० २५ २५	० २५ ५३	० ५ ११	० १५ ८	० ५ ११	त्रिं
योग	५ २६ ५६	२ २६ ३	१ १२ २	३ २१ ५३	२ ५३ १३	२ २ ५२	२ ५३ ७	योग

अशुभपंक्ती ८

	सू	चं	मं	बु	गु	शु	श
ग	० ३० ३५	५ ३३ २५	१० ३५ २५	३ २ १८	५ ५४ २८	५ १५ ३१	१ २५ ५०
हो	० ३० ५५	५ ३० ५५	१ ५५ ११	० २१ १७	१ २ २	५ २५ ५१	३ ३५ ३१
द्रे	१० २० २०	५ ५५ ५१	५ २३ २०	३ ३२ २०	२ ३२ ५१	५ ५५ ५०	१ ३५ ३१
स	० ५० १७	५ ३२ ३	५ ३ ३१	१ ३१ ३	१ २ २	५ १५ ५५	५ ५५ ५५
न	१ ३५ ३०	५ १५ ३०	५ १५ ३०	३ ५० २०	२ ५५ १८	३ ३० १५	१ ३५ ३०
द्वा	१ २५ १२	५ ५५ ५५	५ ३५ २०	३ ३० ३	२ २५ २५	५ १५ ५५	२ ३५ ७
त्रिं	० १५ ५	३ ३१ ७	५ ५३ २०	३ २ ५५	३ ५५ ५५	५ ३३ १	५ २० ५५
योग	७ ३५ २५	२ ३३ २५					

हबले १।२९।२३ एवं होरा
दिबलान्यपि स्फुटानि का
र्याणि। एवमशुभबला
न्यपि साध्यानि तथा स्फु
ते शुभाशुभयोर्न्यासः
॥इति श्रीदिवाकरदैवज्ञा
त्मजविश्वनाथदैवज्ञवि
रचिते श्रीकेशवदैवज्ञ
विरचितेपद्धत्युदाहर
णे [illegible]
शुभाशुभबलसाधनाध्या

योदाहरणं ॥ अथायुर्दायानयनं ॥ ७ ॥ तेन विनाग्रहाणां दशाविभागो न स्यात्फलं ततः कियन्मितं जी
वितमिति च न ज्ञायते अत एणांय किंचित्फलं दशास्वेव भवति इति प्रथनत्वात् आयुर्दायाध्याय आरभ्यते ॥
सचायुर्दायो द्विविधः ॥ ग्रहयोगजो गणितागतश्च ॥ ग्रहयोगजं त्रिविधं ॥ नियतायुर्दायः ॥ परमायुर्दा
यः ॥ अमितायुर्दायश्च ॥ तत्रादौ योगजायुर्दायभेदस्यामितायुर्दायस्यैकमुदाहरणमाह ॥ कर्कींद्वी
ज्ययुतोदयेति ॥ ७ ॥ कर्कींद्वीज्ययुतोदये बुधसितौ केंद्रे त्र्यरीत्रोतरे रास्तु विध्यमितं हि योगजमिवा
न्यत्रोच्यते त्रोन्मितं ॥ चेत्याश्चेत्किरणाः स्वरूपकिरणां ग्रिश्चेत्त्रयोर्द्धं विभूगोर्द्धंचैछि कलुंगसं
भवगुणैर्गत ह्दात मूलं स्फुटः ॥ १८ ॥ इंदुश्च इज्यश्च इंद्वीज्यौ कर्किणि इंद्वीज्यौ कर्कींद्वीज्यौ क
र्कींद्वीज्याभ्यां युतश्चासौ उदयश्च तस्मिन् कर्कलग्ने चंद्रेज्यौ विलग्ने बुधशितौ केंद्रे च भवतः त्र्य
पश्च अरिश्च ईराश्च त्र्यरीराः त्र्यरीरेषु इतर त्र्यरीरोतराः स्तैः त्रिसंख्यया स्थानं त्रयः अरिस्त्राश्च

मषष्टं। ईशाशाब्देनेकादशं॥ एषु इतरे पापग्रहाः रविभौममंदास्तेरेवं सप्तग्रहाणां योगे अमितं अगणि
तमायुर्विद्धिजानीहि॥ योगजमिव अन्यत्र जातकशास्त्रे विहितपृथा॥ शुकायुर्दाये होरेश्वरेऽर्कसं
स्थे जन्मेशे चापि सौम्यदृग्हीने केंद्रगतैः पापैः जातस्य विंशतिमितं भवति। इत्यादिनोनीत्यायुर्दा
य उक्तः॥ अनिमिषपरमेसाहिना बृहज्जातके परमायुर्दाय उक्तः॥ अत्र अस्यां जातकपद्धतौ उ
न्मितं गणितायुरुच्यते॥ तच्चतुर्विधं॥ अंशोद्भवं॥ पैंडजं॥ नैसर्गिकं जीवशर्मोदितं च॥ अत्र अंशा
युः कर्मयोग्यगुणकाधीनं॥ स च स्फुटगुणक आश्रयगुणकयोर्वधमूलं कर्मयोग्यगुणकः॥
स्फुटगुणकस्तु उच्चचेष्टागुणकयोर्वधमूलं॥ तत्रादौ उच्चचेष्टास्फुटगुणकं चाह॥ त्र्यल्पार
हित॥ चेत्किरणाः रश्मयः त्र्यल्पाः रूपत्रयान्न्यूनस्तदा सरूपकिरणार्द्धिः रूपयुक्तो किरणानामं
द्धिः गुणः स्यात्॥ चेत्त्रयोर्ध्वाः रूपत्रयाधिकाः किरणास्तर्हि विभगोर्दैरधरहितं। किरणानामर्दयु

णकः स्यात्॥ एवं चेष्टितुंगसंभवगुणौ भवतः॥ चेष्टारश्मिभ्यो चेष्टागुणकः॥ उच्चरश्मिभ्यः उच्चगुणको ज्ञेयः॥ उदाहरणं॥ रवेश्चेष्टारश्मयः ६।५५।५० त्रयो ध्वौ विभक्तो ईदृसुच्चत्वात् एकेन रहिताः ५।५५।५० एषामर्धं २।५७।५५ जातो रवेश्चेष्टागुणकः॥ रवेरुच्चरश्मयः ४।५१।१८ रूपत्रयाधिकाः एकेन रहिताः ३।५१।१८ एषामर्धं १।५५।३९ जातो रवेरुच्चगुणकः॥ चंद्रस्योच्चरश्मयः २।७।८

॥अथ ग्रहाणां चेष्टागुणकाः

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
२	१	०	२	०	०	१
५७	२८	५७	४९	३४	४०	०
५५	४	५१	५८	१९	४	११

ग्रहाणामुच्चगुणकाः॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
१	०	१	१	२	१	०
५५	५५	६	३८	३३	३१	३३
३९	५७	१४	३७	४५	४६	१०

॥अथ ग्रहाणां स्फुटगुणकाः

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
२	१	०	२	१	१	०
२३	९	५६	२	१२	०	४४
२६	४६	२२	३९	३५	३७	४०

एतेत्र्यस्याः अतोरूपस्तुत्काः ३।४१।८ एषामंघ्रिः जातोचंद्रस्योच्चगुणकः ०।५५।१७ एवमन्येषां ॥ अथ स्फुटगुणकसाधनं ॥ तज्ज्ञातइति ॥ तयोश्चेष्टोच्चरश्मयोर्घातस्य मूलं स्फुटगुणकः स्यात् ॥ उदाहरणं ॥ रवेश्चेष्टागुणकः २।५७।५५ रवेरुच्चगुणकः १।५५।३९ अनयोर्घातः ५।४२।५६ अयं स्वलोर्धसवर्णयषष्ट्याः सवर्णितः २०५७६ अस्य मूलं १४३ २९ षष्टिभक्तं जातो रवेश्चेष्टागुणकः २।३।२९ एवं चंद्रादीनां ॥ अथाश्रयगुणकमाह ॥ यः स्वाधीष्टेति यः स्वाधीष्टसुहृत्समा यांधिरिपुर्वर्गे स्थितिश्चेष्टिलाविश्वांकेषु गुणाग्रहे द्विगुणिता योगः क्रमात्तं हरेत् तद्भेषट्वसुगोंऽशुभ स्थिति जिनैः षट्प्रैश्च वर्गोत्तमः स्वोच्चेप्यंशगते सहार सगुणो स्याद्धाश्रयाख्यो गुणः

स्वम	अमि	मित्र	सम	शत्रु	अशत्रु	००
१८	१५	१३	९	५	३	००
३६	४८	५४	७२	१०८	१४४	००
६	८	९	१२	१८	२४	००
स्वम	होरा	द्रे॰	स॰	न॰	द्वाद	त्रिंशा॰
१०	१८	३	५	९	१५	९

॥१९॥ स्वादीनां षण्णां योगे वर्गे क्रमात् धृतिश्वेत्यादिषडंकाः ज्ञेयाः ॥ तद्यथा ॥ स्वस्यवर्गे धृतिरष्टादश
१८ अधीशस्य वर्गे इषिला १५ सुहृद्वर्गे विश्वे त्रयोदश १३ समवर्गे अंकाः ९ नव अरिवर्गे इषवः ५ पंच
अधिरिपुवर्गे गुणास्त्रयः ३ एवमेतेषां शोरादिवर्गे एते अंकाः स्युः ग्रहे ग्रहस्थाने योऽकाः उच्चवृह
गच्छति स द्विगुणो स्थाप्यः ॥ एतेषां योगस्तद्योगे स्वादीनां षण्णां तद्ग तस्य ग्रहस्य मे ग्रहे सति क्रमादितैः
षड्भिः अंकैः वक्ष्यमाणैः षड्गुणो हरेत् ॥ तद्यथा ॥ स्वस्यग्रहे षड्भिः ६ षड्घ्ने ३६ अधीशग्रहे वसुभिः ८ ष
ड्घ्ने ४८ सुहृद्गृहे नवभिः ९ षड्घ्ने ५४ समग्रहे अंशुमद्भिः द्वादशभिः षड्घ्ने ७२ अरिग्रहे धृ
तिभिः १८ षड्घ्ने १०८ अधिरिपुग्रहे जिनैः २४ चतुर्विंशतिभिः षड्घ्ने १४४ क्रमेण हरेदित्य
र्थः ॥ वर्गोत्तमे स्वांशे स्वनवमांशे स्वत्र्यंशे स्वद्रेःकाणग्रहे सति सहारसगुणैः षट्त्रिंशद्भिः ३६ एवं
हरेत् ॥ न स्वादिग्रहगतहरणे स्यर्थः ॥ एवं हृते लब्धमाश्रयाख्यो गुणः स्यात् ॥ अस्योदाहरणं
मेचरे विंशांशुग्रहे स्ति अतो पंचप्रासाः ५ ग्रहे द्विगुणिता इस्युच्चात् ग्रहे दशो १० जाताः हौरसु

स्वस्य वर्तते अतो होरायामष्टादश १८ द्रे: काण: [illegible]धिशत्रोरस्ति अतो द्रे: काणे त्रय: ३ सप्तांश: श
त्रोरस्ति अत: सप्तमांशे पंच ५ नवमांशत्रिंशांशौ समस्य वर्तते अत: नवमांशत्रिंशांशे नव ९ द्वा
दशांशो अधिमित्रस्य अत: द्वादशांशे पंचदश १५ एवं जाता: रवे: सप्तसु वर्गेषु अंका: अथैषां योगो
भाज्य: ६९ अथ भाजक: ॥ रवि: वर्गोत्तमादित्रये नास्ति शत्रुगृहेस्ति अतो भाजक: १०८ अनेन भक्ते
भाज्ये लब्धो रवेराश्रयगुणक: ० । ३८ । २० एवं चोरीयाज्ञाता भाज्यांका: भाजकांका: आश्रयगुणका
श्च लिख्यते ॥॥ अथाश्रयगुणके विशेषसंस्कारकर्मयोग्यगुणकं चाप्युदीर्णांगं श्चाह चेदिति ॥ चेद्व
र्गोत्तमपूर्वगोऽध्यरिसुहृद्भेतद्धोरांकात्रिषट् लब्धोनो युगारष्टभे बिन वकोसास्वे समे वोदल: ॥
कार्यस्त्वाश्रयक: सत स्फुटहतेर्मूलं स योग्यो गुण: खेटानां च ततोल्प वा: खयुग ४० हृच्छेषाप्तु
रंशाप्युषा: ॥ २० ॥ वर्गोत्तम पूर्वग: ॥ वर्गोत्तम स्वनवमांशोस्व द्रेष्काण गतो ग्रह: अध्येद्ध्यरिसुहृद्दे

37

अधिशत्रुभे ऊनः अधिमित्रभे युक् अरिष्टभे शत्रुभे मित्रग्रहे सति तदा का. गुणः। अधि स्वका सा पंचनवांशे भक्ता लब्ध्या ऊनयुक्कार्यः शत्रुभे ऊनः मित्रभे युक् आश्रयगुणकः कार्यः

॥७॥

अथाश्रयगुणकभाज्यभाजकौ

	सू	चं	मं	बु	गु	शु	श
मं.	१०	३०	२६	३६	६	१८	२८
वि.	२८	१८	१५	१	१	१	१
मं.	३	५	१३	१	३	१५	१
स	५	१३	१८	१८	१	१३	३
न.	६	५	१	१३	१८	१८	१
का.	१५	५	१३	१३	३	१३	१५
ति.	६	१३	१३	५	१३	१८	१३
यो.	६६	२	७	१०३	६८	१०४	७६
हर	१०	८	५४	३६	३६	३६	७२

अथाश्रयगुणकाः ॥ ७ ॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
०	१	१	२	१	२	१
१८	५१	५८	५१	३१	५३	३
२०	१५	५३	४०	४०	२०	२०

अधिशत्रुग्रहे अधिमित्रग्रहे भवति तदा द्विगुणिताद्धरेः काल त्रिषष्टिहृतलब्ध्या क्रमेण प्रवीनीत आश्रयगुणको ऊनयुक्कार्यः। स्वग्रहे समग्रहे सति केवलो यथास्थित एव ॥ एवमाश्रयगुणकः कार्यः ॥ अस्योदाहरणं ॥ अत्र वर्गोत्तमादित्रयमध्ये गुरुः स्वनवमांशोस्ति ॥ अतो गुरोराश्रयगुणकोस्य संस्कार्यः ॥ स यथा ॥ गुरु अधिशत्रुग्रहेस्ति ॥ अतः गुरोर्ग्रहो

॥७॥

दी. श्री. प.

काः ६ त्रिषष्ट्या ६३ भक्तेः लब्धं ०।५।४२ गुरोराश्रयगुणकः॥१।४१।४०॥ अधिशत्रुगृहे स्थितत्वाल्ल
ब्ध्याऽऽदूनो जातः आश्रयगुणकः १।३५।५८ शुक्रो यद्यपि स्वचनवमांशोस्ति संस्कारो युक्तस्तथापि स्वभोस
मभे वापि संस्कारो नैव विघत इति शुक्रस्य यथास्थित एवाश्रयगुणकः २।५३।२० अन्येषां तु संस्कारनि
मित्तात् यथास्थिता एवाश्रयगुणकाः॥ एवं जाताः रव्यादीनामाश्रयगुणकाः लिख्यंते॥ अथ कर्मयोग्य
गुणकानयनं॥ सत स्फुटहते मूलमिति॥ आश्रयगुणकस्य प्रागानीतस्फुटगुणकस्य आहतेर्गुनण
नस्य मूलं स योग्यः कर्म्मयोग्यगुणः स्यात्॥ उक्तानामुच्चगुणकादीनां मध्ये आश्रयः कर्मणि अयमेवोप
युज्यतेऽयमर्थः॥ उदाहरणं॥ रवेराश्रयगुणकः ०।३८।२० तथैव रवेः प्रागानीतस्फुटगुणकः २।२३।२६।
अनयोर्घातः १।३१।२८ अस्य मूलं॥ जातः कर्मयोग्यगुणकः १।१४।९ एवं चंद्रादीनां॥ अथापुरंशा
नां साधनं॥ खेटानामिति॥ रव्यादीनां समयहारगणांत्लग्नस्य च लवाः अंशाः कार्याः॥ खभुज ४० हृच्छे

संस्कारितानामाश्रयगुणकाः॥ लि॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	०
०	१	१	२	१	२	१	श्री
३८	५१	५८	५१	३५	५३	३	श्री
२०	१५	११	४०	५८	२०	२०	श्री

षाः चत्वारिंशद्भक्तशेषाः॥ इहआयुषः अंशाः भवंति॥ अस्योदाहरणं॥ रविः २।१४।२०।५८ राश्यादिः २ त्रिंशा ३० गुणिताः ६० अंशाः १४ युता जाता यः तस्यांशाः ७४ चत्वारिंश ४० हृताः शेषं रवेरायुरंशाः॥ अथ चक्रपातादिहानिसंस्कारमाह॥ षड्भाल्पेति॰

॥अथ रव्यादीनां कर्मयोग्यगुणकाः

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
·१	·१	·०	१	·१	१	०
१४	२८	२०	२३	४१	३	५३
९	५१	४४	२८	३०	३०	५१

॥अथ रव्यादिग्रहाणामायुर्भागाः॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	ल
३४	२	११	३३	२८	५	२३	२२
२०	२६	४५	५१	३५	१३	३८	१२
५८	३२	४२	४२	९	५४	५२	४२

षड्भाल्पे सति खेचरोन
उदयेस्यांशो हृतेः खा
ग्नि ३० स्वे कालेस्य च
खाग्नि भाजित लवैः॥
सौम्यानि तत्त्व हृते ते॥

॥अनाम्नगुणेऽप्येकभेदि बहुष्वेकस्य बकोऽजसः कार्यस्त

न्दुगुणितासुरं त्राज कलाभ्यक्ता द्विहानि स्त्रियं ॥२१॥ खेचरो न उदये लग्ने षड्बाल्पे सति द्वयं हानिः ना
न्यथा ॥ अस्यांशो ध्रुवैः खाग्निभिः ३० तद्यथा ॥ लग्नाद्ग्रहः शोध्यः शेषं षड्राशिभ्यः हीनं भव
ति तदा तस्यांशाः कार्याः तैरंशैरुद्धृतैः खाग्निभिः ३० यल्लब्धं तद्रूपाढ्यो ध्रुवं गुणः स्यात् ॥ एकाल्पे
सति अस्य चरखा भाजित लवैः उच्चैः पंचराशिमारभ्य षट्राशिपर्यंतं षड्बाल्पं ज्ञेयं ॥ तथा शून्य
राशिमारभ्य एकराशिपर्यंते एकाल्पं ज्ञेयं नान्यस्य एकाद्वित्रिचतुर्भिः राशिभिः न ज्ञेयमिति ॥ ल
ग्नात्ग्रहः शोध्यः शेषं एकाल्पं चेत्तर्हि तस्य अंशाः त्रिंशद्भि ३० र्भाज्याः यल्लब्धं तस्यार्द्धं रूपाढ्यो
ध्रुवं गुणः स्यात् ॥ एकाने द्वि बहुषु एकराशौ द्वौ ग्रहौ बहुषु वा तन्मध्ये बलौजसः अधिकषड्बलैस्य
स्य एकग्रहस्यैव गुणकः कार्यः नान्यस्य इदं सर्वेषां मतं ॥ अस्योदाहरणं ॥ अत्र लग्नं ० ॥ २२
१२ ॥ ८६ रविणा २ ॥ १४ ॥ २० ॥ ५८ ऊनं जातं १० ॥ ७ ॥ ५१ ॥ ८८ ॥ अत्र खेचरौ न उदयस्य षड्राशिभ्यो ।

॥अथग्रहाणां दायांशास्थकला:॥

रवि:	चंद्र	भौ•	बु•	गुरु	शुक्र	शनि
२०६०	१७५	७५	२०२१	७७५	७७७	५८५
५८	४२	४६	४२	९	४५	१५

घिकत्वान्नैव हानिसंभवः ॥ अत्र कल्पितलग्नं २।४।५६।२८ बुधः
८।८।२४।१६ अनेन ऊनीकृतं लग्नं ५।२६।३२।१२ अस्यअंशादि
कैः १७६।३२।१२ भजेत् खाग्नयः ३० सवर्णितौ भाज्यभाजकौ ॥ भा
जकः ६३५५३२ भाज्यः १०८००० भाजकेन हृते भाज्ये यल्लब्धं ०।१०॥
११ अयं भुनग्रहोस्ति अतोर्द्धं ०।५।५। रूपाच्छोध्यं ०।५४।५५
गुणः एवंसर्वत्र ज्ञेयं ॥ अस्मिन्न्युदाहरणे रविचं भौमगुरुशुक्राणां च क्रपाताद्धं हानिसंस्कारो नास्ति
शनेः संभवोस्ति सोसाध्यते ॥ लग्नं ०।२२।१२।४६ शनिना ०।१३।३८।५२ ऊनं जातं ०।८।३३।५४॥
अस्यांशाः ८।३३।५४ त्रिंशद्भक्ताः ३० लब्धं ०।१७।७ रूपात्शुद्धं शनेरायुरंशानां गुणकः ०।४२
५३ साधितगुणकस्यहृसमाह ॥ तद्गुणितेति ॥ एवं यः ग्रहस्य गुणको लघेत तेन गुणकेन ग्रः

गुणिताः आयुरंशाजकलाः कार्याः ॥ एवमत्र गुणयेनैव चक्रार्द्धहानिरुक्ता ॥ अस्योदाहरणं ॥ श्रा
नैरायुरंशाः १७।८।७।५२ चक्रपातार्द्धहानिगुणयेन ०।४२।५३ गुणिताः ९।४५।१५ जाताहानिसं
स्कृताशनेरंशाः ॥ अथ अंशाद्यायुर्दायानयनमाह ॥ दायांशेति ॥ दायांशोऽथ कलाः स्वयोग्यगु
णकघ्नाः खाभ्रनेत्रैः २०० हृताऽब्दंशाद्युद्युसहं समादितुलनोर्दायांशाः कोस्त्याइलाः ॥ दिग्भ
क्तादिसमादिचेद्युवलवलग्नं तथालग्नमैस्तुल्याब्दैः साहृतं द्विनिघ्नशरह्रताभागादितो मास
द्युकं ॥ २२ ॥ अत्रायं विधिः ॥ यस्य ग्रहस्य चक्रपातार्द्धहानिसंभवोऽस्ति तस्य हानिसंस्कृता द्युः
कलाः ग्राह्याः ॥ यस्य हानिसंभवो नास्ति तस्य यथास्थिता एवायुःकला ग्राह्याः ॥ ताः आयुःकलाः
तद्ग्रहो विकलाश्च स्वयोग्यगुणकघ्नाः ॥ स्वीयेन पूर्वसाधितेन कर्मयोग्यगुणकेन गुणनीयाः ॥ खाभ्र
नेत्रैः हृताः शतद्वयभक्ताः ॥ लब्धं द्युसहायहाणां समादिवर्षादि अंशायुर्भवति ॥ अत्रायं भ

५०

ज्ञनविधिः॥ आप्तुरं शेषस्थकलाः स्वयोग्यगुणकेन गुण्याः शतद्वयेन २०० भक्ताः फलं वर्षाणि शे
षं कला विकलांश्च द्वादशभिः १२ गुणयेत् विकलाः षष्ट्या ६० विभाज्य लब्धं कलासु योजयेत्॥ पुनः
शतद्वयेन भाज्यं यल्लब्धं तेन मासाः॥ ततः शेषं त्रिंशता ३० गुण्यं षष्ट्या लब्धं कलासु संयोज्य शत
द्वयेन भाज्यं लब्धं दिवसाः॥ पुनः शेषं षष्ट्या संगुण्य विकलाभिः संयोज्य शतद्वयेन भाज्यं लब्धं
घटिकाः पुनः शेषं षष्ट्या संगुण्य शतद्वयेन भाज्यं लब्धं पलानि॥ एवं समादिः स्यात्॥ अथ लग्ना
युः साधनं॥ तनोरिति॥ तनोर्दायांशकाः त्र्याहताः त्रिगुणिताः दिकुभक्ताः दशभक्ताः १० समाद्यंल
ग्नायुः॥ अत्रापि वर्षमासाद्यानयनं प्राग्वत्॥ अथ चेल्लग्नं बलवत् षड्रूपेभ्यो धिकं बलं तदा लग्न
भैः तुल्याब्दैः लग्नराशितुल्यैर्वर्षैः पूर्वानीत लग्नायुषि योज्यं॥ ततो द्विनिघ्नशरहृद्भागादितो मा
सयुक्कार्यं॥ लग्नस्य भागादि प्रथमं द्विनिघ्नं पंचभक्तं लब्धं मासाः॥ शेषं त्रिंशता गुणं शरभक्तं

क्ते लब्धं दिवसाः॥ शेषं षष्टिगुणं शारभक्ते लब्धं घटिकाः॥ शेषं षष्टिगुणं शारभक्ते लब्धं पला
नि॥ अनेन मासादिना लग्नायुः संयोज्यं॥ अनयोरंतरेण॥ रवेर्हीयांशोत्थकलाः २०६०॥५८क
योग्यगुणकेन १।१४।६ गुणिताः २५९७।० एवं चंद्रादीनां॥ रवेः कर्मयोग्यगुणकेन गुणिताः आयुः
कलाः २५९७।० खाभ्रनेत्रै २०० र्हृताः लब्धं वर्षाणि १२ शेषं १९७।० द्वादशभिर्गुणितं २३६४।०
द्विशत्या २०० भक्ते लब्धं मासाः ११ शेषं १६४।० त्रिंशता ३० गुणितं ४९२०।० द्विशत्या भक्ते लब्धं दिव
साः २४ शेषं १२०।० षष्टिगुणितं ७२०० द्विशत्या भक्ते लब्धं घटिकाः ३६ शेषं षष्टिगुणितं द्विशत्या
भक्ते लब्धं पलानि॥ एवं जाते रवेर्वर्षादिकं अंशायुः १२।११।२४।३६।० एवं चंद्रादीनामपि॥ तनो
र्हीयांशकाः २२।१२।६ त्रिहताः ६६।३६।१८ दशा १० भक्ताः लब्धं वर्षाणि ६ शेषं ६।३६।१८
द्वादशभि १२ गुणितं ७९।१५।३६ दशा १० भक्ते लब्धं मासाः ७ शेषं ९।१५।३६ त्रिंशा ३०

४१

कर्मयोग्यगुणकेनगुणिताः निजायुरंशाः						
रविः	चंद्रः	भौम	बुध	गुरुः	शुक्र	शनिः
२५७ ००	२१३ ४१	१६२ ७	४९४ ५७	२३८५ ५०	५३६ १४	५९८ ४५

गुणितं २८६।४८।० दशभक्तं लब्धं दिवसाः २८ शेषं ६।४८।० षष्टिगुणितं ५८८।० दशभक्तं लब्धं घटिकाः ५८ शेषं ८।० षष्टि ६० गुणितं ४८० दशभक्तं लब्धं पलानि ४८ एवं जातं वर्षाद्यं लग्नायुः ६।७।२८।५८।४८ लग्नस्य भागाद्दिलग्नबलं ६।७।१४।२८ षड्रूपेभ्योधिकमस्ति॥ अतो लग्नस्य सबलत्वाल्लग्नराशितुल्यैर्वर्षैः लग्नायुर्युक्तं ६।७।२८।५८।४८ लग्नस्य भागादि २२।१२।४६। द्विनिघ्नं ४४।२५।३२ शर५ हृल्लब्धं मासाः ८ शेषं ४।२५।३२ त्रिंश३० गुणयं १३२।४६।० पंचभक्तं लब्धं दिवसाः २६ शेषं २।४६।० षष्टिगुणितं १६६।० पंचभक्ते लब्धं घटिकाः ३३ शेषं १ षष्टि ६० गुणितं ६० पंचभक्तं लब्धं पलानि १२ एवं मासादि ८।२६।३३।१२ लग्नायुर्युक्तेजा

॥४१॥

॥४१॥

यथोक्तकरणेन अंशायुर्वर्षाद्यं यथा ॥ ६७ ॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	ल	यो
१२	१	४	२४	११	२	२	७	६
८	०	६	३	११	८	७	४	६
२४	२४	२२	२६	४	५	३	२५	२८
३६	३१	०	५४	४२	२३	५	३२	२२
०	४८	३६	३६	३६	१२	०	०	५८

तं स्फुटं लग्नायुर्वर्षाद्यं ॥ ७।४।२५।३२।० अथ पैंडनिसर्गिकजीवशर्मायुर्दायेषु त्रिषु आयुर्भागान् त्र्यंशास्तहानिं चाह ॥ स्वोच्चोनो इति ॥ स्वोच्चोनो द्युचरोंगभात्समधिको ग्राह्योल्पको नार्कभं तद्भागा द्युचरे रिभे यदि गुणांशोना विनावक्रगं ॥ घ्यासा अस्तमिते विना शनिसितो हर्द्ये चाधिके कार्या पैंडनिसर्गजीवगे इति चक्रार्द्धहानिर्भवेत् ॥ २३ ॥ द्युचरो ग्रहः स्वोच्चोनः कार्यः स तु अंगभात्समधिको राशिषट्कादधिको ग्राह्यः ॥ अल्पश्चेत्तदा अर्कभं १२ ऊनं विधेयं तद्भागाः कार्याः ॥ यदि द्युचरो अरिगृहे सति शत्रुगृहे सति तत्र तस्य ग्रहस्य भागाः गुणांशेन तृतीयांशेन ऊनाः कार्याः वक्रं विना वक्रग्रहं विना वक्रग्रहो भौमः ॥ अन्ये वक्रगति ग्रहा इछंति तद्बहुभिः उप

क्षितत्वाच्चादरनीयं ॥ शत्रुभे भौमश्चेत्तदा तस्यां त्र्यंशादिकस्यत्र्यंशोनयाह्यः ॥ अस्तंगतोग्रहस्तास्य
भागाद्यासाः द्विविहृताः कार्याः शनिसिताभ्यां विना ॥ शनिशुक्रौ अस्तंगतावपि अर्द्धं न हरतः
यतः शनिसितौ सूर्यवैरिणौ ॥ ततस्तौ सूर्यसंनिधाने नास्तंगतावपि स्वायुषोर्द्धं न हरतः ॥ तथा
च बादरायणः ॥ अस्तंयाताः सर्व एवार्द्धहानिं कुर्युर्हित्वादैत्यपूज्यार्कपुत्राविति ॥ एतद्धानिद्
निद्वये युगपत्प्राप्तौ ॥ एका अधिकाहानिः कार्या एतदुक्तं भवति ॥ वैरिगृहे त्र्यंशहानिः तस्मिन्न
स्तंगते अर्द्धहानिः एतद्धानिद्वये प्राप्ते अधिकैव हानिरिति अर्द्धमेव हानिः कार्या इत्यर्थः ॥
शनिसितयोर्हानिद्वये त्र्यंशहानिरेव ॥ यतस्तयोरस्तहानिर्नास्त्येव ॥ यथाह यवनः खेचरो
ऽस्तगतोर्द्धं चांशायोरपहारकः ॥ आयुषः सहरेदेवं त्र्यंशंशत्रुक्षशनैश्चराविति ॥ अथ पैंडनिसर्ग
जैवेपि आयुर्दाये प्राग्गदिताचक्रपातार्द्धहानिर्भवेत् ॥ षड्भाल्येस्यादिनानीमगुणकेनभागा

गुणनीयाद्रस्यर्थः ॥ अत्रायं विशेषः ॥ शत्रुभेद्स्तत्र स्वाभाविकशत्रोस्सेयमित्यत्र ॥ न तात्कालिकशत्रुः
नन्वेवं चेच्चंद्रस्य शत्रोरभावात् त्र्यंशहानिः कदापि न स्यादिति चेत् सत्यं ॥ नह्ययं नियमोक्तिर्यात्र्यंश
हानिः सर्वेषां संभवतीति किंतु यथा रवेर्द्वादशहानिर्न संभवति तथा चंद्रस्य त्र्यंशहानिरपीति ॥ किंच सम
५ग वर्जे बले अधिशत्रुभेदं तात्कालिकमिति चंद्रस्य संभवेपि यथा अन्यग्रहबलार्थमुच्यते तत्पद्धत्येप्यस्त
तात्कालिकमैत्री हितत्वैव प्रवर्तते ॥ यथाधिमित्राधिशत्रुविचारोप्यस्ति ॥ न तु केवलशत्रुमित्रवि
चारे ॥ पद्धते तु तात्कालिकमैत्रीविचारे शत्रुभेऽधिशत्रुभे च हानिर्विशेषेण भाव्या ॥ न तु उच्चत्र्यं
श एव हानिः संभवतीति ॥ अस्योदाहरणं ॥ रविः ७।१४।२०।५८ स्वोच्चेन ०।१०।ऊनः ७।४।२०।५८ ॥ ·
अयं राशिषट्काद्धूनोस्ति ॥ अतो भगणाच्च्युतः ४।२५।३९।२ ॥ अस्य भागाः १४५।३९।२ एवं चंद्रादीनां
~~स्वामि~~ बुधस्फुटं शाः २६८।०।२।६ भचक्राज्जाता बुधस्याप्युरंशाः १३४।१५।५१ अथ गुरुः शत्रु

तस्य अंशाः

ग्रहे स्ति अस्तंगतोपि अत्र हानिद्वये प्राप्ते अधिकहानिः कार्याद्दस्तनं गुरोराद्युरंशाः ३२२।।३५६ छिम
न्नो जाता गुरोरंशाः १६६।।७।।३४ अत्र हानिः।। शत्रुग्रहे स्ति शानेरंशाः १८६।।२१।।८ गुणांशोनाः कार्या
ध२।।७।।२ जाता शनेरायुरंशाः १२४।।१४।।५ एवं तु धनुगुरुशनीनां जाताः आयुरंशाः।। अन्येषां तु यथा
स्थित एव।। शनेः चक्रपातार्द्ध हानिगुणकेन ०।।४२।।५७ स्वकीय आयुरंशाः १२४।।१४।।५ गुणिताः ८८
४७।।७ध अथ शत्रुक्षेत्रास्तंगत चक्रपातार्द्ध हानि संस्कृताः आयुर्भागाः लिख्यंते।। पापग्रहे लग्ने सति
तेषां भागोनां हानिविशेषमाह।। शायोरंशाइति ०।। शायांशाद्यु संस्कृत पक्वतनुलवाद्याः स्वषट्घ्नयु १९०
४८ता आप्योनास्तनुगे खले च यदि सद्ग्रहेक्षितोर्ध याथापरे।। त्रिघ्नोघ्नो द्युभावजेन तनुगैर्ग्रोचेद्वलिष्ठस्य
स्यत त्साम्ये पुष्टफले नचेत्।। तितनुपे स्मिन्नांशाजे सो क्रिया।।२४।। तनुगेलग्नगे खले पापग्रहे सति शु
सद्दोग्रहाणां शायोंशाः पृथक्कृत तनुलवाद्काः लग्नस्य राशीन् विहाय लग्नस्यांशाद्यनागुणनीयाः

॥ अथ रव्यादिग्रहाणां आस्पुरंत्राः लिख्यते

सूर्यः	चंद्रः	भौमः	बुधः	गुरुः	शुक्रः	शनिः
२९५ ३९ २	२३० २४ २८	२०६ २४ १४	२६८ ३१ २	३३२ ३५	३७१ १६	१८५ ३१ २८

अथ रव्यादिग्रहाणां उच्चानि ॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
० १०	१ २	९ २८	५ १५	[illegible] ५	११ ३७	६ २०

अथ हानिसंस्कृताष्पुर्भ्भागानां चक्रं लिख्यते

रविः	चंद्रः	भौमः	बुधः	गुरुः	शुक्रः	शनिः
२९५ ३९ २	२३० २४ २८	२०६ १४ १४	१३४ १५ २१	१६६ ७ ७४	३७१ १६ ६	८८ ७ ७६

रवषड्बुधता: आस्योना:
आप्याल्पधलवादिक
तया पृथकुस्याऊना: का
र्य्याः॥ यदि चलस्मिन्नुतनुगेरवले स दृष्टश्शुभदृष्टिसहि
ते सति थर्दयालव्यो ऊना: कार्य्याः॥ अपरेआचो
र्याः इति वदंते॥ तया आस्याउग्रोदयभावजेन लग्नगत
स्तस्य पापग्रहस्य लग्नस्थस्य भावफलेन आरोहावरो
हवलेन निघ्नाऊना: कार्य्याः॥ सौम्यदृष्टेश्शुभग्रहदृष्टे
अर्द्धयाऊना: कार्य्याः॥ अत्र क्रूरत्वादेन क्षीणेंदुलग्नेसति इयं हानिर्न ग्राह्या॥ चंद्रस्तु सदा शुभ एव

अतएव क्रूरे विलग्ने सहिते स्याद्दिना वृहज्जातकश्लोकव्याख्याने भट्टोत्पलेन क्रूरशब्देन क्षीणचंद्रमान
नग्राह्येयं रुक्तं ॥ ननु गोचरे लग्नगौ यौ द्वौ पापग्रहौ चेत्तर्हि तयोर्मध्ये बलाधिकस्य षड्बलाधिकस्य भावफलेन
निष्प्राप्याऊना: कार्या: ॥ तत्साम्ये तयोर्बलसाम्ये सति पुष्टफलेनेति ॥ यत्र पुष्टाधिके भावफलं तेनैव
निष्प्राप्योना: कार्या: ॥ उभयोर्द्वयभावजेन निष्प्राप्याऊना इत्युक्तं ॥ एवं सद्युक्तिसहं दृश्यते ॥ कथं पू
॥४४॥ र्णो लग्नभावफले तर्हि उच्चांशपूर्णाहानि: ॥ यथा भावफलं न्यूनं तथा हानिरपि न्यूना भवति ॥ भावफ ॥४४॥
लाभावे हानेरभाव इति सद्युक्ति: ॥ इति तनुपेन ॥ अत्र सौ क्रिया ॥ अंशजे अंशायुर्दाये नास्त्येव ॥ एतदु
क्तं भवति ॥ लग्नग: पापो यद्दलमपि भवति तदा द्वयं हानिर्न कार्या ॥ यो यो भाव: स्वामिदृष्टो युतो वेत्या
दिना स्वामियोगो शुभ: स्यात् ॥ स हानिकरो न भवतीति सद्युक्तं ॥ लग्ने खले पापग्रहे सति या हानिस्त्रि
यो साऽअंशजे अंशायुर्दाये नास्त्येव ॥ शत्रुक्षेत्रहानि: ॥ अस्तंगतस्य हानि: ॥ पापो लग्नेच हानि

एतल्लहानित्रयं पैंडादित्रिकेषु उक्तं कथितं ॥ एतत्सर्वैराचार्यैः सद्युक्तिभिरुक्तं उक्तं च महालुगिप
द्दतौ ॥ लग्ने चेदशुभस्तत्रोदयग्रहान् हित्वाज्ञानिघ्नं फलं क्रूरस्योदयभावजं यदि तनौ द्वौ चेद्बलिष्ठस्य च
चेत्साम्योधिकभावजेन् बलयोस्तेन ग्रहायुः कलानिघ्नाः खाभ्ररसैंदुहृत्स्वविहृता लब्धं सजे स्वा
युषः ॥ १ ॥ क्रूरः सोपि शुभेक्षितो यदि तदा तल्लब्धखंडं सजेन्नैतच्चेन्न विलग्नपे तनुगते क्रूरोपि
चांशापुष्टि ॥ २ ॥ रामहृत्तदपहृतावपि ॥ क्रूरे लग्नोत्थं फलं भावजं ये संपूर्णं चेत्पुष्टमध्ये नु पोताल
एवं लब्धेनो निताय्यायुःखंडाः खेटानां य युक्तियुक्तं यतः स्यात् ॥ ३ ॥ अस्मिन्नुदाहरणे त्वग्निर्ल
ग्नेस्ति शुभेन च न दृष्टोस्ति ॥ अस्योदाहरणं ॥ रवेर्हीयांशाः २९५।४९।२९ भकस्याः २९५।३९ २
तनुलवाहिना २४।१२।४६ गुलिताः ९५६।१३।१२ खषड्भ्युः ३६०४ ताः आसिर्लेवाघाः १०।१४
न शुभदृष्टिचार्द्धिता ८।७।१६ अनयापृथक्स्थादेयांशाः हीनाः २८९।३१।४६ जातार

वेरायुरंशा:।।अपरमनोदाहरणं।।आसि: १८।१४।७२ लग्नस्थशानि भावफलेन०।२६।२।निपिंप्रं न४६।।
३७ शुभदृष्टिस्यादर्धितं ना।२४।०।८ अनया एथस्यादायांशा: हीना: जातारवेरायुरंशा: २९।१४।१४।।
एवंचंद्रादीनामपि साध्या:।।अथपैंडनिसर्गजीवशर्मोक्तानां त्रयाणामायुर्दायानां वर्षाद्यानय

।।अथरव्यादीनां दायांशा: लिख्यते

र०	चं०	मं०	बु०	गु०	शु०	श०
२८६ ३१ ४९	२२७ ३७ ४०	२३८ ३८ २४	१३० ७ २०	१६१ ३८ ५०	२६३ ३३ ३	८६ ३६ १५

र्णाद्यानयनमाह।।गो आद्दति।।गो आतस्तति थिप्रभाकर
तिघीस्वर्गान रवा १९।२८।१५।।न्वा।१५।२१।२० पैंडजे
नैसर्गेन रवभ्न्हौ गोध्नतिन रवो: पंचाशा२०।१२।६।१८
२०।५० इकाद्युणा:।।दायांशा: स्वगुरुतो हैता हि भगण
शासा: समाद्यां युषी स्वर्गा २१ सा ध्यसमा दिजेवं मि भ८
हूर्तसंवां रोर्घराषांन्वितो।२५।।पिंडजे पैंडायुर्दाये अर्कादानां गो ज्ञा द्दसाद्द्य: स्वस्वस्त्रमेणगु

।।८५।।

।।८५।।

णकाः स्युः ॥ लग्नार्कस्य गुणो गोऽङ्काः १९ गावश्चाङ्काश्च गोऽङ्काः ॥ गावो नव अङ्कश्चंद्रः एकाः एकोनविंशतिरित्यर्थः ॥ चंद्रस्य तत्त्वानि पंचविंशतिः ॥ शनेर्नखाः ॥ विंशतिर्गुणकः स्यात् ॥ अथ नैसर्गे ॥ निसर्गायुर्दाये अर्कादीनां नखादयः क्रमेण गुणकाः स्युः ॥ तत्रार्कस्य नखाः विंशतिः ॥ चंद्रस्य भूरेकः ॥ भौमस्य द्वौ ॥ बुधस्य गावो नव ॥ गुरोर्धृतिः अष्टादश ॥ शुक्रस्य नखाः विंशतिः ॥ शनेः पंचाशद्गुणकः स्यात् ॥ अथ ग्रहाणां पूर्वोक्तायुर्दायांशाः ॥ स्वगुणैः पैंडे पिंडोक्तैर्गुणकैः नैसर्गे नैसर्गोक्तैः स्वस्वगुणैर्हताः कार्याः ॥ ततो भगणशेषषष्ट्याधिकैः त्रिभिः शतैः ३६० भाज्याः ॥ एवं समघेव पर्याये आयुषि पिंडनिसर्गजे भवतः ॥ भजनप्रकारस्तु पूर्वोक्तवत् ॥ अथ जीवशर्मसत्यायुर्दायानयनमाह ॥ स्वर्गासादिति ॥ स्वर्गासश्चेति ॥ चकारात्पूर्वोक्तग्रहाणामायुर्दायो

॥ अथ ग्रहाणां पैंडायुर्दायगु०

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
१९	२५	१५	१२	१५	२१	२०

नैसर्गायुर्दायगुणकाः

र	चं	मं	बु	गु	शु	श
२०	१	२	९	१८	२०	५०

शाः स्वोच्चोन इत्याद्यैर्नाहृतास्ते स्वर्गताः एकविंशा सा भक्ताः समादि वर्षाद्यं जैवं जीवशर्म्मोक्तमा
युः स्यात् ॥ किल क्षणं ॥ इभहृत्स्वांशोर्घटीष्वन्वितं ॥ इभैः अष्टभिः ८ क्रियंते इभहृतः इभहृत ष्यते स्वोशा
ध्येभहृल्लवांशास्तेरित्यन्वयः ॥ एतदुक्तं भवति ॥ यस्य ग्रहस्य पूर्वं आयुः साधितं तस्यायुर्भागाः अष्टभिर्भ
ज्याः लब्धं घटीस्थाने अन्वितं कार्यं ॥ अस्योदाहरणं ॥ रवेर्हार्यांशाः २८।३१।४६ रवेर्गुणकेन १९१ गुणि
ताः ५४४४।३।३४ भगणांशैर्भक्तं लब्धं वर्षाणि १५ शेषं ४४।३।३४ द्वादशघ्ना १२ गुणितं ५२८।४२।४८ भगणां ॥४६॥
शैर्भक्तं लब्धं मासाः १ शेषं १६८।४२।४८ त्रिंशद्गुणं ५०६१।२४।० भगणांशैर्भक्तं लब्धं दिवसाः १४ शेषं २१
॥४६॥ ।२४।० षष्टिगुणं १२८४।० भगणांशैर्भक्तं लब्धं घटिकाः ३ शेषं २०४।० षष्टिगुणं १२२४० भगणांशैर्भक्ते
लब्धं पलानि ३४ एवं जातं रवेः पिंडायुः वर्षाद्यं १५।१।१४।३।३४ एवं चंद्रादीनां ॥ अथ नैसर्गे उदाहरणं
रवेर्हार्यांशाः २८।३१।४६ रवेर्गुणकेन गुणिताः ५७३०।३५।२० भगणांशैर्भक्तं लब्धं वर्षाणि १५ शेषं
३३०।३५।२० द्वादशगुणितं ३९६७।४।० भगणांशैर्भक्तं लब्धं मासाः ११ शेषं ७।४।० त्रिंशद्गुणं २१२

॥श्रीशिव॥

०।० भगणांशैर्भक्तं लब्धं दिवसाः ० शेषं २१२।०।० षष्ठि ६० गुणं १२७२०।० भगणांशैर्भक्तेल ब्धं दिव
साघटिकाः ३५ शेषं १२०।० षष्टि ६० गुणं ७२०० भगणांशैर्भक्ते लब्धं पलानि २० एवं जातं रवेर्निसर्गा
मुर्वर्षाद्यं १५।११।०।३५।२० एवं चंद्रादीनामपि ज्ञेयं ॥ अथ जैवोदाहरणं रवेर्दायांशाः २८६।२१।४६ ॥
स्वर्गभक्ताः लब्धं वर्षाणि १३ शेषं १३।३१।४९ द्वादशगुणितं १६२।२१।१२ स्वर्ग २१ भक्ते लब्धं मासाः ७
शेषं १५।२१।१२ त्रिंशद्गुणितं ४६०।३६।० स्वर्ग २१ भक्ते लब्धं दिवसाः २१ शेषं १९।३६।० षष्टिगुणितं ११७६
१० स्वर्ग २१ भक्ते लब्धं घटिकाः ५६ पलानि ० एवं रवेर्जीवायुः
१३।७।२१।४६।० द्विभक्ते लब्धं घट्यादि ३५।४८ अघटिका
६।५६।० अन्वितं ३१।४८ एवं जातं रवेर्जीवितम्मायुर्वर्षाद्यं
१३।७।२२।३१।४८ एवं चंद्रादीनां ॥ अथ पैंडादित्रिषु आयु
र्दायेषु लग्नायुर्दायानयनमाह ॥ स्यादिति ० ॥ स्याल्लिप्ताः स्व

यथोक्तकरणेन पिंडायुर्वर्षाद्यं यथा ॥

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	योग
१५ १४ १२ २४	१५ १६ ३१ ४०	९ २१ २६ ३०	४ १ २४ ०	६ ४ २२ २०	१५ २१ ४ ३	६ २१ ५ ०	७८ १ ३६ ३

।।निसर्गायुर्दायस्यांकं वर्षाद्यं।।

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	यो
१५	०	१	३	८	१४	११	५४
११	७	३	३	०	०	११	७
०	१३	३	१	२६	७	१२	१२
३५	२०	२६	६	३९	४२	४२	२८
२०	४०	५२	०	०	०	३०	२२

जीवशर्म्मायुर्दायस्यांकं वर्षाद्यं।।

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	यो
१३	१०	११	५	७	१२	४	६६
७	११	५	२	८	६	१	६
२२	१३	११	१	११	१५	५	१
३२	७	२८	१६	२५	४२	३०	५
४२	०	४५	१५	५४	२०	३५	३८

नखैर२००घ्नता विभतनोर्वर्षादि पैंडं।त्रिके लग्नायुर्निखिलैस्तांशत्रा
कसमं वैश्चिद्रतुल्यं स्मृतं।।यस्य त्र्यंशाधिबलः स्तैदेव ऽपि परे स्तोनाद्य
मंन्यैर्यरंशायुवच्चथ चांशातुल्यमखिलौर्च्चयाश्चमेवादिमं।२६।वि
भतनोः विगतानि भानि राशयो यस्मात्तद्विभं विभं च तत्तनुश्च
विभतनुः तस्य विभतनोः लिप्ताः।।राशिरहितस्य लग्नस्य भागादि
कस्य लिप्ताः कलाः खनखो ह्रुताः इति शातद्येन२००हृताः वर्षादि
लग्नायुः।।मेषादि त्रिके पैंडं निसर्ग जीवशर्म्मायुर्दायेषु ल्येयं।।तल्लग्ना
युः अंशाकसमं लग्नभुक्तेन वांशाकसमं निखिलैराचार्यैः स्मृतं
।।वैश्चिद्रतुल्यलग्नराशितुल्यं स्मृतं।।यस्येति।।राशीनवांशयो
र्मध्ये यस्य स्वामी अधिकबलस्तदेव कार्यमिति अपरे स्मृतं।।

योर्मध्ये अंशनाथेऽधिकबले अंशतुल्यं ग्राह्यं ॥ रात्रिनाथेऽधिकबले रात्रितुल्यं ग्राह्यमित्यर्थः
तेनादयमित्यन्यैरुक्तं ॥ अंशायुर्बलवल्लग्नायुः स्यात्तेन अंशसमे रात्रिमुख्ये नवमांशे आदयं का
र्यं ॥ तद्यथा ॥ अंशनाथे बलाधिके अंशतुल्यादयं आयुषा कार्यं ॥ रात्रिनाथे बलाधिके रात्रितुल्यायु
षा आदयं कार्यं ॥ एवमेतेषु केषांचिन्मतेषु सत्स्वपि आदिमं प्रथमानीतं अंशसममेव बहुसंमत
ग्राह्यमित्यर्थः ॥ अस्योदाहरणं ॥ विभक्तनोः २२ ॥ १२ ॥ ४६ लिप्ताः १३३२ ॥ ४६ खनखोद्धृताः ल
ब्धं लग्नायुर्वर्षाद्यं ६ ॥ ७ ॥ २८ ॥ ५ ननु त्वहंदंचीषु आयुर्दायेषु संशयं ॥ एतेषु चतुर्षु आयुर्दायेषु सत्सु
कतमस्य प्रामाण्यमित्याह ॥ अंशायुर्भ्य वाह्येयं ॥ अंशायुर्भ्यतनाथेऽधिकबले पैंडं निस
र्गं विधेः स्याच्चेत्तुल्यबले द्वयोरितिहलं तड्डायुषोर्मध्ये ज्ञेयः ॥ आयुषि स्थिरबले निहसच युक्ति वर
र्येस्माहदा त्रिजायुर्युयाल्लिवोधजेवमुदितं तद्धीन वीर्यास्त्वयः ॥ ३७ ॥ लग्नार्वाचंद्राणां

मध्ये तनौ लग्ने अधिकबले सति षड्रूपाधिके सड्बलेक्ये सति अंशायुः साध्यं ॥ इने सूर्ये षड्रूपाधिके ष
ड्बलेक्ये सति पैंड्यायुः साध्यं ॥ विधौ चंद्रे षड्रूपाधिके षड्बलेक्ये सति निसर्गायुः साध्यं ॥ एषां मध्ये क
स्य न्यूनबलं षड्रूपादल्पबलं ततस्तुल्यबलं द्वयोः षड्रूपाधिकद्वयोः बलं तदा तज्जायुषोस्तयोः प्रोक्तो
युषोः योगार्द्धमायुः स्यात् ॥ तद्यथा ॥ लग्नार्कयोः समबलयोः षड्रूपाधिकबलयोः अंशपिंडायुषोः
योगार्द्धमायुः स्यात् ॥ चेत्त्रयः लग्नसूर्यचंद्रा नः समबलाः षड्रूपाधिकबलाः स्तदा त्र्यायूंषि त्रया
णामायुषि त्रयाणां त्रिबले निहत्य योगं कृत्वा वीर्यैक्येन हरेत् ॥ तत्कालआयुर्ज्ञेयं ॥ तद्यथा
अंशपिंडनिसर्गायुः साध्यः त्रिलवे निहत्य ॥ लग्नबलेन अंशायुर्दायो गुणनीयः ॥ सूर्यस्य बले
न पिंडायुर्दायो गुणनीयः ॥ चंद्रस्य बलेन निसर्गायुर्दायो गुणनीयः ॥ अत्र गुणनप्रकारः ॥
वर्षाणि द्वादशगुण्यानि अधस्था मासंयुक्तानि मासाः भवंति ॥ मासाश्च त्रिंशद्गुण्याः अ

घस्थादिनसंयुक्ताः दिनानि भवंति॥ इदं दिनादि घटीपलात्मकं अंशायुः लग्नबलेन गुण्यं एवं सर्व
ग्रहाणां तथैव सूर्यबलेन भाज्यः दिनात्मकं मिश्रायुर्भवति॥ अथवा पलात्मकमायुर्दायः कार्यः स्व
स्वबलेन गुण्यं॥ पलात्मकं पूर्वोक्त एव भाज्यः॥ अधःस्थाकोन ग्राह्यः बलयोगो भाजकः यल्लब्धं तत्प
लात्मकमायुः॥ इदं षष्ट्या भक्तं घटिकात्मकं तदपि षष्ट्या भक्तं दिनात्मकं॥ तदपि त्रिंशद्भक्तं मासात्मकं
तदपि द्वादशभक्तं शेषं वर्षात्मकं इदं पूर्वायुर्दायसमं॥ यद्वा त्रिजायुषामायुः स्यात्ततो यांशाः समादिः स्यात्तद्यथा
त्रयाणामायुर्दायानां योगः कार्यः तस्य ततो यांशो समादि वर्षादि आयुः स्यात्॥ यदा लग्नसूर्यचंद्रास्त्रीनः
मध्यबलाः षड्रूपादल्पबलः सूर्यचंद्रयादधिबलः तदा त्र्यायुषि त्रिबलैर्निहसेत्या दिनायुः साध्यं॥ त्रयाणां म
ध्ये द्वौ हीनबलौ तदा उक्तप्रकारेण तस्यैवायुः साध्यं॥ लग्ने मध्यबले अंशायुः सूर्ये मध्यबले पिंडायुः चंद्रे
मध्यबले निसर्गायुः॥ अत्र त्रयाणां बलसाम्ये आयुषि त्रिबलैर्निहसेत्या दिना आयुः साधितं॥ तथैव द्व
योः समबलत्वे द्वयोरायुरानीय द्वयोः षड्बले निहस एकीकृत्य द्वयोः षड्बलैक्येन भजेत् तदा तत् आयुर्दा

यंद्वदं सुख्यं युक्तिसिद्धं भवति ॥ त्रिज्ञायुर्युसात्रैलेवेत्यादिना प्रकारांतरेण आयुः साधितं तथैव द्वयोर्युति
दलमित्यादिना आयुः साधितं ॥ तद्युक्तिर्महालुंगेपद्धतौ ॥ यत्तत्रयाणामपि वीर्यसाम्ये मेषी द्वयोः स्याद्यदि वी
र्यसाम्यं ॥ तदा तदायुः स्वबलेन निघ्नं मेकीकृतं तद्दल योगभक्तं ॥ पृथक्पृथक् व्योमसदां तदायुः श्रीनीलकं
ठाद्यैः आहुरेवं ॥ यद्वायुरैक्यं ग्रहसंख्ययासं तच्छ्रीधराचार्यमतं निरुक्तं ॥ दामोदरपद्धतावपि ॥ लग्नार्क
चंद्रा यदि वीर्ययुक्तास्तदा विलग्नस्य बलेन हन्यात् ॥ अंशायुरर्कस्य बलेन पैंडं नैसर्गिकं चांद्रमसो बले
॥ १ ॥ सर्वाण्यथैकत्र विधायितानि बलैक्यभक्तानि समादिकं यत् ॥ फलं च मिश्रायुरिदं द्वयोर्वा बलैक्यतो ॥ ४९ ॥
॥ ६८ ॥ वोभयवीर्यसाम्ये ॥ २ ॥ साध्यं बुधैः स्पष्टतरं जगाद श्रीजीवशर्म्मा मतिमान्यथैवमिति ० ॥ अत्र जैवमिति
चेत्त्रयोपि हीनवीर्या रूपत्रयाल्पबलास्तदा जैवं जीवशर्म्मोक्तमायुरदितं ॥ उत्तममध्यमहीनबल इति
अग्रे वक्ष्यति ॥ अत्र लग्नार्कचंद्राणां षड्रूपाधिकबलत्वात् मिश्रायुः साध्यते ॥ उदाहरणं ॥ रवेरंशायुः १२
॥ ८ ॥ २४ ॥ ३६ ॥ ० वर्षाणि द्वादश १२ गुणितानि १४४ अधस्थमासयुक्तानि १५२ इदं त्रिंशता ३० गुणितं ४५६०

सूर्य	३११७।५८।२१	सू	३६०८८।३।५४	सू	३८६६०।।५८।।१	सू	१०५५७।३।५५।२८
चंद्र	२६९०।४०।३४	चं	३७०३२।।२८।०	चं	१४९६।।८।।३।।	चं	४११३९।१६।५१
भौम	५७९२।४८।१९	मं	२३७२८।४९।३७	मं	३१९५।।३१।४६	मं	३८६८७।९।३८
बुध	५१४३७।३७।३६	बु	१०३५०।४७।२०	बु	७८४०।।५०।।२३	बु	११६२९।९।।१९
गुरु	२९१५०।२०।५५	गु	१६०७३।७।२९	गु	१९४८०।५४।५३	गु	६७०४।।२३।७
शुक्र	६५५१।२५।५०	शु	३६६६४।[illegible]८।५४	शु	३५२६८।३।।११॥	शु	७८४८।५१।५५
शनि	६३३७।४९।४२	श	११४०८।५३।१२	श	२८८०७।।४९।१४	श	४६५५४।३१।३२
लग्न	१८०९२।१८।३७	ल	१५९०२।३४।२८	ल	१६०६१।।५०।१४	ल	५०००५६।४२।५९

अथस्या
दिनसंघु
चंद्रजातंद
नाडिका॥
४८५८।३६
१०३६दिन
घटीपलात्मि
कलग्नबले
न६।३७।१५
गुणितंजातं
३११७।५८
२१ एवंचंद्रा

के०प०उ०
श्रीगुरु॥

दीनां॥तथैव दिनीकृतपैंडायुर्दाय:॥सूर्यबलेन ६।३७।४४ गुणयेत्॥तथैव चंद्रबलेन ६।५१।४७ दिनी
कृतनिसर्गायुर्दायो गुणनीय:॥तथाकृते न्यास:॥गुणितानां त्रयाणामायुर्दायानां योगो भाज्य: १०५५७३॥
लग्नार्कचंद्राणां बलयोगो भाजक: २०।६।४२ सवर्णितौ भाज्य भाजकौ॥भाज्य:॥३८००६६११८ भा
जक: ७२४०२ भाजकेन हृते भाज्ये लब्धं पलानि १३ दिनस्थाने त्रिंशता भक्ते शेषं दिनानि २९ लब्धं मासा:
६ लब्धं वर्षाणि १४ जातं वर्षादिरवेर्मिश्रायु: १७।६।२९।२३।१७॥एवं चंद्रादीनां॥एवं लग्नार्कचंद्राणां
बलसाम्यत्वात् षड्रूपाधिकबलत्वात् मिश्रायु:प्रमाणं।ता।रवेरंशायु: १२।८।२४।३६।०।रवे: पिंडायु:
१५।११।१४।३।३४ निसर्गायु: १५।११।०।३५।२० त्रयाणां योग: ४३।५२।२।१४।५४ अस्य तृतीयांश: १४॥
७।३।४।५८ वर्षादिरवेर्मिश्रायु:॥एवं चंद्रादीनामपि साध्यं॥ ॥अधिकबलान्यूबलत्वानमाह॥अ
ल्पेति॥७॥ अल्पे हीनबलो बली षडधिके वीर्ये ग्रहश्चोदयो भिन्नं स्वस्वमते स्मृतो युरिति तत् आद्ये व्यव
स्थापितं॥अंशायुर्बहुसंमतं भवति तत्सत्यं च सत्योदितं स्याद्धर्मिष्ठसुशीलपथ्यसुभुंजानस्यादि

घटी२१

दंपापिनां ॥ २८ ॥ अल्पे वीर्यरूपत्रयाल्पेषड्बलैक्येसति ग्रहोलग्नंवा हीनबलः स्यात् ॥ षडधिके षड्पाष
ड्बलैक्येसति ग्रहोलग्नंवा बली स्यात् ॥ भिन्नमिति ॥ स्वस्वमते भिन्नमेव चतुर्विधमायुः स्मृतं उक्तं ॥ नचचतु
र्णामेकत्र कथनं ॥ नचसंगतिरार्षेत्रशास्त्रे ॥ तच्चतुर्विधमायुः प्राज्ञैः बुद्धिमद्भिराचार्यैः श्रीनीलकंठश्री
पति श्रीधरादिभिः व्यवस्थापितं ॥ अंशोद्भवलग्नबलात् प्रसाध्य मिश्रादिभिः व्यवस्थीकृतं ॥ एवं व्यवस्था
यां सत्यमपि अंशायुर्बहुसंमतं तत्सत्यं ॥ सत्योदितं ॥ जातकशास्त्रे अतिप्रवीणेन सत्याचार्येण यदु
दितं ॥ उक्तंच वराहमिहिराचार्येण बहुसाम्यं समुपैति सत्यवाक्यमिति तथा सूक्ष्मजातकेप्येवं मंशायुरे
वोक्तं ॥ स्यादिति ॥ तेषां नराणां इदमायुः कथितं तेषां ॥ केषां धर्मिष्ठानां स्वस्वधर्मे वर्णेषु स्वस्वाश्रमधर्मंसत
तंसेवंते ॥ एतादृशानां नराणां गणितागतमायुर्भवति ॥ एतद्व्यतिरिक्तानां पापिनां न स्यात् ॥ ये नराः पाप
लुब्धाः तेषां गणितागते आयुषि बहुले सत्यपि अकस्मात् मरणं भवति ॥ ननु अंशायुर्दाये व्ययेराईहानी

॥५१॥

द्धि कुतो नोक्तेति शिष्यप्रीतिनिरासार्थमाह ॥ हानिरिति ॥ हानिर्यास्तमिते रिभेप्यनुमतां त्रोस्थेत्य
वृध्यानतघस्माच्चेष्टिक आश्रयास्ति निखिलैः पैंडादिष्टक्तार्यतः ॥ आयुः सौरमिदं यतोत्र गणना
सौरात्ततः सूरिभिः प्रोक्तं सत्यमसद्यदत्र कथितं नाक्षत्रकं सावनं ॥ २६ ॥ अस्तमिते अर्द्धहानिः वै
रिभे त्र्यंशहानिः यापैंडादिविषु आयुर्दायेषु उक्तासा हानिः ॥ अल्पवृध्या केचित् अंशोत्थे अत्रायु
र्दाये अनुमिता कथिता तदसत् ॥ यस्मादस्तमिते हानिश्चेष्टिके चेष्टागुणे ऽस्ति अत एवं आयुः सौ
रमिति ॥ इदमत्रोक्तं वर्षाद्यायुस्तत्सौरमेव ॥ यतो द्युगणना सौरमाने नैव कल्पिता ॥ तदुक्तं सिद्धान्ते
॥ वर्षायनर्तुयुगपूर्वकमत्र सौरादिति ॥ यत्सूरिभिः प्रोक्तं तत्सत्यं ॥ समाषष्टि ६० द्विघ्ना मनुजक
रिणामिति ॥ इदमत्रोक्तं परमायुर्वर्षैः कथितं ॥ तथापि पैंडायुर्दायादिनां अनुपातो वर्षैरेव घटतोस्ति
अल्पं केचित् आयुर्नाक्षत्रकं ॥ केचित् सावनमिति कथितं तदसत् ॥ तत्र दामोदरपद्धतौ ॥ नक्षत्रं

॥५१॥

रू
कथितं ॥ उत्पलेनसावनमितिकथितंतदसत् ॥ यतः श्रीपतिश्रीधराचार्यैः स्फुटार्कचक्रैः स्फुटसूर्यसा
वनइत्यनुपातेनस्फुटाप्रवेत्रासौरस्यसावनोद्युपिंडोग्रहसाधनायकृतस्तर्हिरूनांमहतांमतंकिंव्यर्थंस्या
स्यात् ॥ सावनमायुश्चेत्तर्हि अयमनुपातोनलगत्येव ॥ अतोनक्षत्रसावनमायुर्यैरुक्तंतद्गुरुविरोधाद
युक्तंसौरमसदेव ॥ अथअन्येषांप्राणिनांपरमायुः पुरुःसरमायुर्दायानयनमाह ॥ पंचेति ॥ पंचाहंनरख
भसमा१२०।५न्नरकरिणांव्याघ्राघजारेर्नृपा१६गोकाल्योर्हि जिनाः २४ स्तथोष्ट्रखरयोः २५ स्तत्वानि २५ सूर्या
१२श्शुनां ॥ अश्वायुः परमंरदाः ३२ न्त्वविहानोह्यायुरेषांपरायु१२०।५र्निघ्नंन्नृपरायुषाचविहृतंतेषांस्फु
टायुर्भवेत् ॥ ३० ॥ पंचदिनाधिकेविंशत्यधिकेशते१२०।५समाः अब्दानिनृकरिणांनरगजानांप
रमायुः स्यात् ॥ व्याघ्रादिअजादीनांनृपाः १६ षोडशाब्दाः ॥ गोकस्योः गोमहिष्योः जिनाश्चतुर्विंशति
२४वत्सराःस्युः ॥ उष्ट्रखरयोस्तत्वानि२५वर्षाणि ॥ शुनः कुक्कुरस्यसूर्याः १२ द्वादशवर्षाणि ॥ अश्वायुः

श्रीगुरुः

के॰प॰७०

ग्रयाणां बलयोगोलब्धं मिथ्यायुष्यकं लिख्यते ॥ छ ॥

सू	चं	मं	बु	गु	शु	श	ल	योगः
१९	५	५	१०	८	१०	६	६	६९
६	५	१९	८	११	१०	५	१०	५
२९	५	३	१९	७	२	४	२८	११
३२	३२	२	५४	१५	३७	७	५६	५४
२७	३५		२२	२२	२६		२१	२०

र्दाय त्रिंशत् २ स्वर्षाणि परमं मिति क्षेपकमभिसंबध्य
ते ॥ एषां प्राणिनां न्वेचलं मनुष्यबलं आयुरानीलं तेषां
स्वस्वपरमायुषाणि गुणनीयं ॥ न्वपआयुज्जानां नरा
णां परमायुर्दायं ॥ मिलवस्तु तेभ च्चैतेषां स्फुटायुः

॥ ५३ ॥

स्यात् ॥ छ ॥ इति श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचिते श्रीकेशवदैवज्ञविरचिताप
द्धयुदाहरणे आयुर्दायाध्यायोदाहरणं ॥ छ ॥ ॥ अथ ग्रहाणां समस्तशुभाशुभफलस्यापवादहरणाध्या
यो आरभ्यते ॥ यस्येति ॥ ॥ यस्यायुर्यद्दसौ दशास्य च शुभे ष्टेष्ठ स्वभांशोत थारोहानी च परिस्फुटस्य
यदि सा कष्टारिनीचांशाभे ॥ सत्क्रोष्ठेत्वरोहिणी भवति सा मध्योच्च मित्रस्वभांशे सदृष्टयुतः स्फुरत्क
बे तिष्टेष्टा दिवे स्याच्छुभा ॥ २१ ॥ यस्य यहस्य यद्दायुरसौ यहस्यदशास्यात् ॥ इष्टोच्चस्वभांशोसति

॥ ५३ ॥

सा शुभा स्यात्॥ इष्टश्च उच्चं च स्वं एषां भांत्रां इष्टोच्चस्वभांत्रां द्वंद्वैकवद्भावात्॥ इष्टस्य मित्रस्य भे त्रो वा ग्रहे स
ति॥ स्वोच्चस्य भे त्रो वा ग्रहे स्वस्य भे त्रौ वा ग्रहे सति असौ दृक् शुभा स्यात्॥ यदि अरिनीचांशभे ग्रहे सति सा आ
रोहापि कष्टा भवति॥ अरिनीचं च अरेर्नीचे तयो भांत्रांतस्मिन् अरेः भां त्रो वा ग्रहे स ति तथा नीचस्य भां त्रो वा
ग्रहे सति आरोहा शुभापि कष्टा स्यादित्यर्थः॥ स्वच्चोच्चग्रहे सति सा अवरोहिणी दृक् ईषत्कष्टा स्यात्॥ सत्रं उच्चं ये
न सस्य स्वोच्चः तस्मिन् सा अवरोहिणी कष्टापि मित्रोच्चस्वभांत्रो ग्रहे सति मध्या मध्यफलदा स्यात्॥ उच्चं च मित्र
च स्वं च एषां भांत्रांतस्मिन् स दृष्टश्च स्फुरत्करश्च बलिष्ठश्च इष्टाधिकश्च एषां द्वंद्वैकवद्भावः॥ सद्भिः शुभै
र्दृष्टयुतः॥ स्फुरंतः कराः रश्मयो यस्य स स्फुरत्करः॥ अतिशयेन बली बलिष्ठः इष्टे अधिकं यस्य स इष्टाधि
कः एवं सद्दृष्टयुतः स्फुरत्करबलिष्ठेष्टाधिके ग्रहे सति सा दृक् शुभा स्यात्॥ अथ दृशां क्रममाह॥ स्यादि
ति॥ स्यात् घाधि दृष्टाधिकोऽजस इह लग्ने द्वयानां च ततः खेटादिषु ज्ञामथो द्विबहवो योगः क्रमेणैव हा॥ चेद्दृ

जः समतायुषोधिकलयायुस्तुल्यता चेद्दृक्काणमैत्र्यास्यादुदितक्रमात्क्रमविधौ वीर्यहितत्रोच्यते ॥३२॥
अर्केंदूदयानां सूर्यचंद्रलग्नानां मध्ये अधिकौजसः यस्य कुतः षड्बलमधिकं तस्य आद्याद्दृक्काणास्यात् ॥ तत
स्तदनंतरं तत्केंद्रादिस्युर्ज्ञा ॥ तद्यथा ॥ चेल्लग्नस्य आद्याद्दृक्काणात् हि लग्नात्केंद्रपणफरआपोक्लिमयुजां क्रमेण
दृक्काणाः स्युः ॥ चेद्रवेराद्याद्दृक्काणात्तर्हि रवेः सकाशात्केंद्रादिक्रमः ॥ चेच्चंद्रस्य आद्याद्दृक्काणात हिं चंद्रात्केंद्रा
॥५३॥ दिक्रमः तद्यथा ॥ अर्केंदूदयानां मध्ये यस्य आद्याद्दृक्काणात् तत्सकाशात्केंद्रस्य १।४।७।१० ग्रहस्य द्विती ॥५३॥
याद्दृक्काणा ॥ केंद्रात् द्वितीयपणफराख्ये योग्रहोस्ति तस्य तृतीयाद्दृक्काणा भवति ॥ केंद्रात्तृतीयेस्थाने आपोक्लि
माख्ये योग्रहोस्ति तस्य चतुर्थदृक्काणा भवति ॥ यदि केंद्रे कोपि ग्रहो नास्ति तदा पणफरस्थस्य द्वितीयादृक्का
भवति आपोक्लिमस्थस्य तृतीयादृक्काणा भवति यदि केंद्रपणफरयोः कोपि ग्रहो नास्ति तदा आपोक्लिमस्थस्य
द्वितीयाद्दृक्काणा भवति ॥ सर्थसिद्धं ॥ अत्र केंद्रपणफरादिविचारो लग्नकुंडलेः सकाशात्लग्नभावकुंडलेः

सकाशात्॥ यदि केंद्रपणफरआपोक्लिमेद्वौ बहवो भवंति तदा वक्ष्यमाणवीर्यक्रमेण दशा भवंति॥ तद्यथा॥
तेषां मध्ये अधिकबलस्य प्रथमा दशा॥ ततो न्यूनबलस्य ततस्तन्न्यूनबलस्य॥ एवं दशाक्रमः कार्य्यः॥ चे
दोजः समता बलसमतास्यात्तदा आयुषोऽधिकतया तन्मध्ये यस्याधिकमायुः तस्य दशा तदुपरि द्वि
तीयस्य चेदायुः समता तदा मौढ्यात्सूर्यसान्निध्यास्तादुदितक्रमात्॥ एतदुदितं भवति॥ उदयोरस्तो
वा द्विविधः॥ एकः प्रतिदिनं प्रवहानिलभ्रमाद्भवति॥ द्वितीयः सूर्यसान्निधानाच्च भवति॥ तत्र यय
र्ग्रहयोरायुः साम्यमस्ति तयोर्मध्ये यस्य ग्रहस्य सूर्यवशेन उदयः प्रथमं जातोऽस्ति तस्य दशा पूर्वा॥ अ
न्यपश्चादिति तदाह गार्गिः॥ बलीलग्नेंदुसूर्याणां दशामाद्यांप्रयछति॥ तस्मात्ततः प्रयछंति केंद्र
दिस्थाः क्रमेण तु॥१॥ तत्रापि बलिनः पूर्वं तत्साम्ये वर्षदायकाः॥ तत्साम्ये प्रयछंति पूर्वं येरविवि
च्युता इति॥२॥ दामोदरपद्धतावपि॥ आद्यादशासूर्यविधूदयानां बलाधिकस्य बलषड्बलैक्ये

अन्याचतत्केंद्रगतस्यतत्र×ग्रह×स्थितानांचबहुग्रहाणां॥१॥पाकक्रमोक्तेचबलाधिकस्यबलाब्द
दानुस्त्वहवीर्यसाम्ये बलाब्दसाम्येचदिनेशविंबाह्ययेतितस्यैवदशाप्रकल्प्या॥२॥ अन्याचतद्वी
र्यतएवमाद्याद्दशापतेः पाणफरस्थितानां॥ततःपरापोक्लिमसंस्थितानांपाकक्रमोक्तेनबलेनक
चिंतेति॥३॥ उदयसाम्येनिसर्गबलवशाद्दशाक्रमःस्यात्॥ तदुक्तंमहालुगिपद्धतौ॥ समोदितानांम
प्येषांनिसर्गबलिनोभवेत्॥ तच्चदशाक्रमविधौवीर्यबलमुच्यते॥ तदेवाहचेदिति॥ चेल्लग्नाद्यदशा
स्वभावजफलघ्नोजांसिपाकक्रमेकेंद्रोद्भवेप्रथमाख्यगोदयबलाधिभेन्यवर्गेद्धितः॥स्वैर्वर्गैराबलैर्ह
ताबलमिहैक्यंमिलितेक्यपरेष्वेवंरिष्टदंभंहेजेधिकबलोभंक्तातदारिष्टहृत्॥४॥ चेल्लग्नाद्यदशा
स्वभावजफलघ्नोजांसिकार्याणि॥ ग्रहाणांस्वैर्भावजफलैःपूर्वानीतैर्यानिस्वौजांसिषड्बलानि
गुणितानिकार्याणीत्यर्थः॥ आद्यलग्नदशायांदशाक्रमेतानिबलानिस्युः॥ उदाहरणं॥ रवेःषड्
बलैक्यं६।४०।४४।३०रवेर्भावफलेन०।५१।३ गुणितं५।५४।१९जातंरवेर्दशाक्रमबलं॥ एवंउ

॥अथ रव्यादिग्रहाणां दृशाक्रमबलानि

सू०	चं०	मं०	बु०	गु०	शु०	श
५	४	४	६	७	१	२
५४	२	५४	५०	२०	५८	३०
१९	१५	०	१६	२२	५८	५०

त्प््रकारेण जातानि दृग्क्रमबलानि लिख्यंते। लग्नरविचंद्रा
णां मध्ये लग्नं अधिक बलमस्ति अतो आद्या लग्नस्य महद्दशा। ल
ग्नात केंद्रस्थाने शनिः तस्य द्वितीया दशा। लग्नात्पणफरे मो
मोस्ति तस्य तृतीया दशा। लग्नात् आपोक्लिमे रविचंद्रबुधगुरु
शुक्राः संति एषां मध्ये बुधस्य अधिकं बलं तस्य चतुर्थी दशा।
ततो रविदशा ततश्चंद्रदशा ततो गुरुदशा ततः शुक्रदशा॥ अथ क्रमेण दशा लिख्यंते। अत्र यद्यपि पिं
डनिसर्गायुषि न तथाप्युदाहरणार्थं कल्प्यते। अत्र पिंडायुरधिकसद्दशाक्रमस्तावद्विचार्यते। अथा
स्याद्यद्यालिख्यते। धिकोजसदृशो वैहृदयानां इत्युक्तत्वात् पिंडायुषि सूर्यस्य बलाधिक्यमेव भवति॥ अ
त्र उदाहरणार्थं सूर्यस्य बलाधिकत्वं प्रकल्प्य जाता आद्या दशा सूर्यस्य १५।१।२४।३।१४ ततः केंद्रस्या
न्यो दशा भवति॥ तत्र लग्नकुंडली लिख्यते। सूर्यात्केंद्रस्थाने चंद्रबुधभृगुगुरवः संति अतः इह

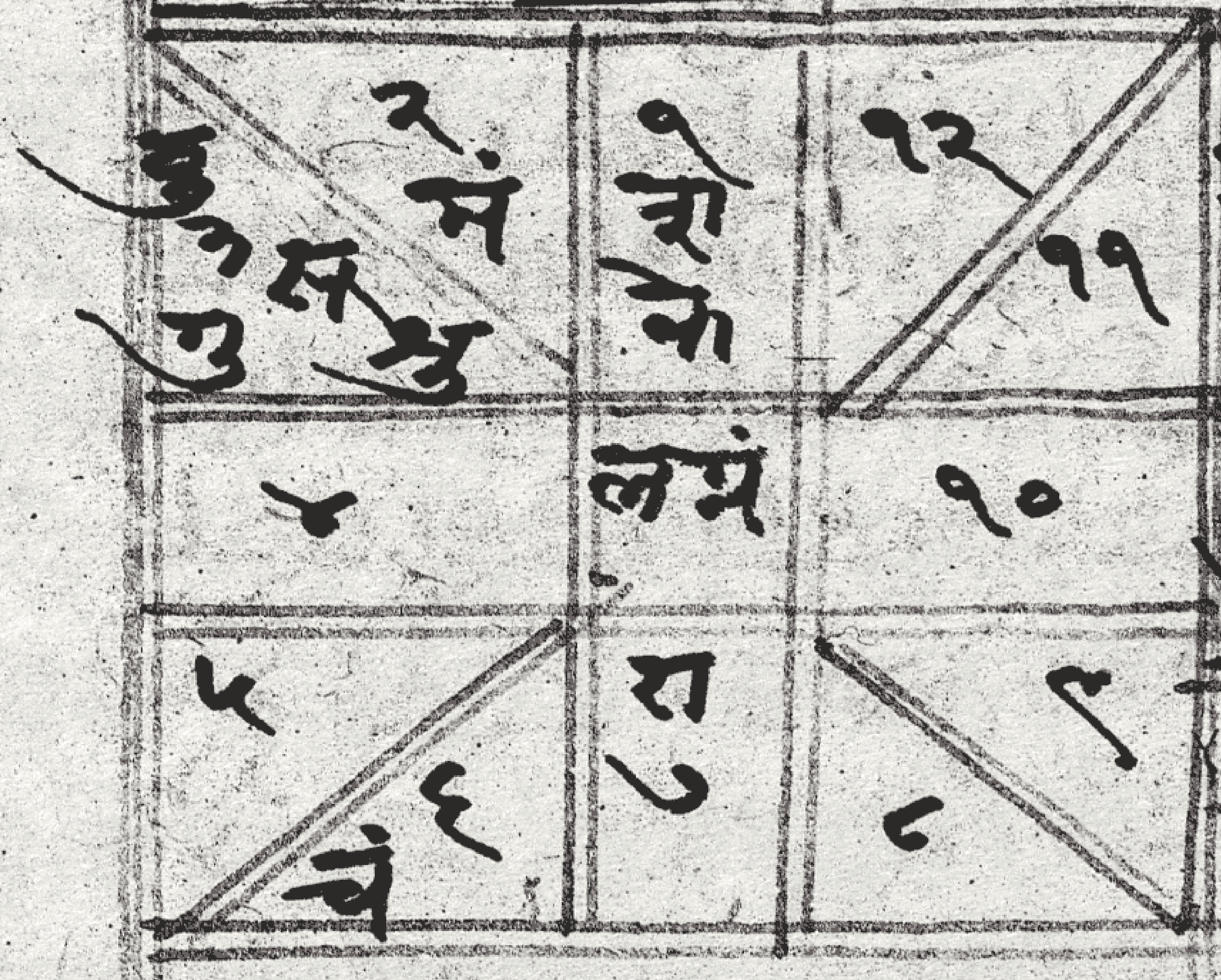

वीर्यक्रमेणद्रष्टाक्रमोक्ष्यः ॥ तत्रवीर्यमुच्यते ॥ अर्कंदोरिति ॥ चेत् ॥ अर्कस्य प्रथमा अथवाचंद्रस्यप्रथमाद्रष्टातत्रखगोद्यबलो ग्रः ग्रहाणांलग्नस्य चयत्र षड्बलेस्यंतस्यचतुर्थांशो भेगृहे स्थाप्यः ॥ अन्यवर्गेष्विति जातक वचनं ॥ अन्यवर्गेषु होरादिषड्सु अंशैर्दृष्टा स्थाप्यः तेसप्तवर्गेषु स्थिताः अंकाः स्वैर्वर्गैर्द्राबलैर्हताः ॥ कार्याः गृहेद्रास्यबले स्यन गृहस्थितांको

॥ अथ लग्नसहितानां सप्तग्रहाणां द्रष्टाक्रमः ॥

ल.	श्रा.	मं.	बु.	स्र.	चं.	गु.	शु.	यो
६	५	५	१०	१४	५	८	१०	६९
१०	५	५	८	१६	६२	११	१०	५
२८	४	३	१८	२८	३२	७	३	११
५६	४	३	५४	२३	३५	१५	३	५४
२९	७	४	२२	१३	०	२२	१६	२१

गुणनीयः ॥ होरेद्रास्यबलेन होरास्थं गुणनीयं ॥ एवं द्रेः काणादिषु एवं क्रमेण गुणितानां सप्तवर्गस्थितानां अंकानामैक्ययोगः सदेवद्रष्टाक्रमबलं

श्री	सू	चं	मं॰	बु॰	गु॰	शु॰	श॰	ल॰	॥श्री॥	र	चं	मं	बु	गु	शु	श	ल	श्री
ग्र॰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ग्रह	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ग्रह
हो॰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	होरा	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	होरा
द्रे॰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	द्रेक्का	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	द्रे:क्का
स॰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	सप्त	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	सप्त
न॰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	नव	[illegible]								नव
द्वा	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	द्वाद	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	द्वाद
त्रिं	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	त्रिं॰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	त्रिंशां

॥५६॥

अपरे वदंति ॥ फलितो वर्त्तं ॥ स्वस्ववर्गोत्थबलेन युक्तितानां सस वर्गस्थमंकानां ॥ प्रत्येकं प्रथमं
फलानि गृहीत्वा पश्चात्तेषां योगस्तद्देव दशाक्रमबलं स्यात् ॥ लघुत्वं लघुपद्धतौ ॥ चेष्टोद्भवः सबल
स्तद्ग्रहबलं वैदेश्यर्द्विभक्तं भवेद्वा स्रोतबलमन्यवर्गानिहते वर्गेश्वराणां बलैः तन्यान्फलमतं
स्तत्तोत्राखिलं चैकत्र संपीडयेद्वंषस्य यस्य स्ववर्गस्य वीर्यम् ॥ खिलं तस्या द्दिमासाद्दृशा ॥ १ ॥
॥ सूर्यश्चेत्सबलस्तत्फलुत्रात्रिवत्साध्यं ग्रहाणां बलमिति ० ॥ इदमेव बलं रिष्टद्भंजकृज्जेबोध्यं
॥ अध्येति ॥ एवं अमुना प्रकारेण रिष्टद्भंजकृज्जे रिष्टकर्त्तृतद्भंगकर्त्त्रे ग्रहाणां बले साध्ये ॥ साधि
तबलयोः प्रयोजनमाह ॥ अधिकेति ॥ भंजकृद्रिष्टकृतोः हितावहितशुभासत्वं चनीचोच्चभास्ता
द्वस्याश्रयतां विचार्य मतिमान् रिष्टस्य भंगं वदेत् ॥ श्रेष्ठे रिष्टहृतौ दशाक्रम इहोज श्रीधराद्यो
दितं केष्टेष्टभवलांतरात्क्वचफलं लघुजिभून्यं च सत् ॥ ७४ ॥ भंजका ॥ ॥ अरिष्टभंगकर्त्ता ग्रहः
अरिष्टकर्त्तुः सकाशादधिकबलो भवति तदारिष्टहृत् ॥ अरिष्टभंगकर्त्ता स्यात् ॥ उभयो

॥५६॥

दाहरणं ॥ चंद्रस्य षड्बलैक्यं ६।४५।४२।५९ अस्यांघ्रिर्जातो ग्रहस्थाने बलं १।४०।२५ अस्यार्धंर्जा
तं चंद्रस्योहोबलं ०।५०।१२ अथैतत्स्वैर्वर्गेशाबलैर्गुणयेत् ॥ यथा चंद्रस्य ग्रहेशो बुधः तस्य षड्ब
लैक्येन ८।१४।३८ चंद्रस्य ग्रहबलं १।४०।२५ गुणितं १३।७।४९ होरेशश्चंद्रस्य बलेन ६।४१।४२ ॥
होराबलं ०।५०।१२ गुणितं ५।३६।४१ एवंद्रेः कोणादीनां गुणितानामैक्ये हृत तज्जातं दशाक्रमबलं ॥ पिं
डायुषि आद्यारविदशां प्रकल्प्य उक्तवद्दशा क्रमेणन्यासः ॥ अथ निसर्गायुषि दशा क्रमो लिख्य
ते ॥ तत्र चंद्रस्य बलाधिक्यो निसर्गायुर्दायः संभवतीति तथा प्रकल्प्य जाता चंद्रस्याद्यादशा १५।११॥
०।३५।२० चं[illegible]स्थाने रविबुधभृगुगुरवः संति एषां मध्ये बुधस्य बलाधिकत्वात्ततो बुधस्य आद्या
दशा ॥ ततो गुरोर्दशा ॥ ततो रविदशा ततो भृगुदशा ॥ चंद्रात्पणफरे लग्नशनी तयोर्मध्ये बलाधिक
त्वात्पूर्वं लग्नदशा ततो शनिदशा ॥ चंद्रादापोक्लिमे तस्य दशा एवं दशाक्रमः ॥ एवमेव स्पष्टाद्याधि
दशाधिकोजसदृशार्केंदुदयानां इत्युक्तविधिना जीवशर्मादितत्प्रायुर्दाये दशाक्रमोवगंतव्यः

ञं२

यस्यायुरधिकं तस्याद्यादशावगंतव्या ।। तथा चोक्तं ।। चेदोजः समतायुषोऽधिकतायेसुच्चत्वाल्लग्नार्क
चंद्राणामध्ये यस्य मिश्रायुरधिकं तस्याद्यादशा भवति ।। ततः ।। उच्चवद्दशाक्रमबलमानीय उच्चवद्द
शाक्रमो ज्ञेयः ।। ननु ओजः समतास्यत्र दशाक्रमार्थं बलमानीतं तत्समत्वे आयुषोऽधिकता उक्ता न
षड्बलसाम्ये तत्कथं ।। षड्बलसाम्ये सति यस्यायुरधिकं तस्याद्यादशा ।। तद्वत् ।। षड्बलसाम्येऽपि यस्या
युरधिकं तस्याद्यादशा तदुक्तं रामदैवज्ञपद्धतौ ।। रवींदुलग्नोद्भवषड्बलानां तौल्ये त्रयाणामथवा द्व
योश्च ।। पूर्वोक्तमिश्रायुषि साधिते स्याद्धायुषि पूर्वदशानुतत्र ।। १ ।। तद्वत्साम्ये प्रथमोदितस्य त
तः परं पूर्वविधेः क्रमः स्यादिति ०।। अथारिष्टभंगे अन्यद्विचारांतरं तथा दशाक्रमोच्चबलस्य
दाद्या अन्योक्तिनिकारणमाह ।। भंकूरिष्टहर्तेति ।। भंकूरिष्टहर्ता लिवाहितशुभासत्वे च नीचोच्च
भास्ताद्यस्याश्रयतो विचार्य मतिमान्रिष्टस्य भंगं वदेत् ।। श्रेष्ठं रिष्टहतो दशा ।। क्रमरहौजस्थी

घराघो हितं केष्टेष्ट प्रबलांतरात्‌ पाचपलंतं तद्युति भूम्यं चसत्‌ ॥ ७४ ॥ अरिष्टफलो रिष्टकारकस्या भंकुः रिष्टभंकुः हिताहितादि विचार्य ॥ मतिमान्‌ रिष्टस्य भंगं वदेत्‌ ॥ रिष्टकर्त्तुर रिष्टहर्त्तुश्च हितं इष्टं अहितं कष्टं च शुभासत्वं ॥ अथ अशुभग्रहः पापग्रहश्चेति तथा नीचोच्चभास्ताद्यस्याश्च

								पिंडायुर्दाये महद्ध्रुवांकमचक्रं लिख्यं									नैसर्गिकदशाचक्रम्‌ ॥ ० ॥								
सू	चं	मं	बु	गु	शु	शा	ल	सू	बु	गु	शु	चं	ल	रा	मं	पो	चं	बु	गु	र	शु	ल	रा	मं	योग ॥
४६ ५७ २६	४४ ५५ १२	३० २० ४३	५८ २३ ३७	५३ ७ १५	४५ १० १८	३५ २१ ४५	८ ७ २८	१९ ११ १४ ३ ३६	४ ४ १ २८ ०	६ ८ २४ ३२ ३०	१५ ४ ११ ५ २	१५ ६ ६ ३१ ४०	६ ७ २८ ५८ ४८	४ ९ ११ ५ ०	९ ११ ९ ३८ ३०	६८ ५ ७ ३० ५	० ७ ११ २० ४०	३ ३ १ ६ ०	८ ० २९ ३९ ०	१५ १० ० ३५ २०	१४ ७ ७ ७ ४	६ ७ २८ ५८ ४८	११ १२ १२ ३२ ३०	९ ३ ३ १६ ५२	६२ ५७ २१ १०

यतां विचार्य नीचोच्चभे वा अस्तंगत उदितो वा आदित्यादीनां मित्रभे वा शत्रुभेति विचार्य रिष्टभंगं

58

वरेत् ॥ एतदुक्तं भवति ॥ रिष्टकर्त्ता शुभग्रहः कस्यचिद्रिष्टं न करोति पापः करोत्येव ॥ शुभग्रहः
पापग्रहो वा दृष्टाधिकः एतच्छ्रुत्वादिस्थानेषु गतो रिष्टं न करोति ॥ कष्टाधिको नीचाद्य रिष्टस्थानं गतो
रिष्टं करोत्येव ॥ द्वयोर्बलसाम्ये यत्तद्विचारणायामिसन्त्ये आहुः ॥ इत्यस्मिन्नर्थे रिष्टभंगे द्रेष्काणक्रमे
श्रीधराचार्योक्तिः ओजः बलश्रेष्ठं तद्युक्तियुक्तं स्यात् ॥ तथा च श्रीधरः ग्रहादिके वर्गसौख्या १ रूप १
युक्ता ८ ऊर्ध्वं ६ तां ४ तया रिष्टाधिप बलं भक्तं भंगनाथबलं च यत् स्याद्वा स्यात्स्वं बलं स्यात् चेषां
वर्गाणां ततद्बलं बलं ॥ राशयो द्विवर्गनाथानां बले राहयतं द्बलं ॥ सर्ववर्गबलं स्यादिष्टतद्भंगनाथयोः
॥१॥ द्रेष्काणक्रमेप्याह ॥ यद्वा चन्द्रार्कपूर्वा स्याद्द्रेष्काणवर्गगणस्तदा ॥ रूपाधिकस्तद्दैन भजेद्दृष्टबलं
तदा ॥२॥ राशयोस्तु तद्बलं प्रोक्तमन्यवर्गेषु तद्बलं ॥ स्वस्वनाथबलैर्हन्यात्तदा तद्बलजं बलं ॥३॥ अ
त्र वर्गसंख्या सरूपा अधिकतया बलं भक्तं मिलितं चतुर्भक्तमित्यर्थः ॥ एवं रिष्टभंगे द्रेष्काणक्रमे चै
करोत्येव षड्बलादेव बलसाधनस्तु युक्तं ॥ अथ मतांतरनिराकरणं ॥ कोष्टेति ॥ क्वचित् कस्मिन्को

तदृथे श्रीपतिमहातुंगेशमोक्षराम षड्पद्दृश्यादिषु कष्टेष्टमबलांतराद्ध्यांबलमिति ॥ कष्टं च
इष्टं च कष्टेष्टताभ्यां चागुणिते ये बले तयोरंतरास्फुटं साधितमित्यर्थः ॥ अयमर्थः वीर्यं द्विकष्टप्रगि
ष्टकष्टगुणिते यदि नायक इष्टगुणितं षड्बलं कष्टगुणितं षड्बलं च तयोरंतरं कार्यं तस्य चगुथां द्वो
ग्रहे स्याप्य ॥ अन्यवर्गेषु अर्द्धितः ॥ ततस्तानि प्रत्येकं स्वस्वचवर्गेशा बले गुणयेत् फलयोरैक्यं स्फुटं
बलं भवति ॥ एवंप्रकारांतरेण साधितं तत्स्तुतिः शून्यं असत् नयथा ॥ कष्टेष्टम बलसौम्या
दंतरं बलं शून्यं स्यात् ॥ तदा षड्बलसंपन्नोऽपि ग्रहः शुभाशुभबलांतरात्साधितं बलं न शून्यं बलं अ
तो रिष्टहर्त्ता वा न भवति ॥ अतः कारणात् श्रीपतिनायशुभाशुभबलांतरादिति यद्बलं कृतं तदस्
दिति युक्तिबाधसत्वात् ॥ तथान्या युक्तिः ॥ यत्नोप्य बलं शून्यं चेष्टाबलं च शून्यं तदा इष्टं शून्यं कष्ट
रूपं स्यात्तदेतद्बलाधिको रिष्टहर्त्तास्तगतो नीचगतश्च कथमरिष्टं हरति अतश्च यशुभाशु

॥श्रीगुरु

भं बलांतरादिति फलं तदसत्॥ तथैव मधुचिं स्यात्॥ तद्धित्वा श्रीनामहालुगिनाराम फछेनेच
अरिष्टभंगे शुभाशुभबलांतरादिफलं फलं दत्वाक्रमेलु तदा बलं सतमेव तस्येति श्रीपतिवचनात्सं
स्तंतमिति षड्बलम सायषड्बलादेश्याधुमाद्यमथफलं एवं भिन्नेरीसा फलं तदप्यसत्॥ रिष्टभंगे द
शाक्रमे चैकरीयेव षड्बलादेव बलसाधनं सयुक्तं॥ अथांतर्दशासाधनमाह॥ अंर्दस्युतौ॥ अं
र्दस्येकभग स्त्रिकोणगृहयस्य स्वदशास्य चास्ति न गो दशास्या प्रे श्चतुरस्त्र गो निजतुल्यैः पंचैके मे
स्या ह्ली॥ अंतर्दशादौ कुरु रूपमंचसमलां फल्यां चचनां त्रांछितामंत्राम्राः स्वदशाः पृथकुे खलुलवे
स्यासोस्युरंतर्दशा॥ ५॥ मूलदशापतेः एकभग इति एकराशिगो मूलदशायाः अंतर्दस्य पक्वो भ
वति निजतुंगे रारोहावरोहौ घनीचाद्ते शुभाशुभैः पूर्वोक्तैः स्वतुंगे शुभाशुभ पाचको भवति॥
यथः॥ त्रिकोणगृहगो नव ९ पंच ५ मगतस्य दशास्य पक्वो स्यात्॥ अस्ते स सम स्थाने न गो दशा
स्यसप्तमो दशास्य पक्वो स्यात्॥ चतुरस्रश्चतुर्थाष्टमगश्च चतुर्थी दशास्य पक्वो स्या॥ एकमेएव

॥५६॥

कृपागुरु

॥५६॥

राशौ द्विबहुषु सत्सु बली एक एव पाचयति॥ उक्तं च सारावल्यां॥ मूलदशाधिनाथस्य हत्वांशैः स्व
गुणैर्युतैः॥ करोत्यंतर्दशास्य योबली वदंति भागभाजः॥१॥ होरामकरंदे पि॥ एकर्क्षे यदि भूयांसः संभ
वंति नभश्चराः॥ एक एव तदा तेषां दद्यादंतर्दशां बली॥२॥ एवं सर्वग्रंथेषूक्तमस्ति॥ अत्र केचित्केंद्रा
दिक्रमेणांतर्दशा इति वदंति॥ सर्वग्रंथेषु सर्वपाठक्रमएवांगीकृतस्तदुक्तिसर्वसंप्रदायः॥ यत्पाचय
तीति ग्रहश्रीव्यासयत्स एवांतर्दशापाचको भवति॥ न लग्नं॥ मूलपाककृतः पूर्वं दशायांतर्दशालद
ति मूलदशापस्यंतर्दशाधिपंत्यारो अंशादौ रूपदत्वात्तत एव बृहस्पतेत्रिकोणगतस्य: तस:
सप्तमगस्य ततश्चतुरस्रगस्य यथोक्ता भागाः क्रमेणास्याप्याः॥ त्रिकोणयोर्द्वयोर्ग्रहौ तथा च
तुरस्रयोर्द्वयोर्ग्रहौ चाभवतस्तदा बलवशात्क्रमः॥ यत्र दशाक्रमे बलं तदेव अंतर्दशाबलं ततः छि
द्रांसमत्वं दत्वा ततः छिद्रांनाशोहत्वा॥ ते अंशाः पृथक्स्थदशाते रंध्रौघ्नाहता कार्या बलैक्ये
न अंशायोगेन भक्ताः पृथक्स्थापितलवक्रमेण अंतर्दशास्युः॥ तच्च छिद्रांसमत्वकरणमुक्त

ल्लीलवत्यां तद्यथा॥ अन्योन्यहाराभिहतौ हरांशौ राश्योः समछेदविधानमेवं॥ अस्यार्थः
हरांशौ अन्योन्यहाराभिहतौ कार्यौ॥ एकस्य हरेण अन्यस्य हरांशौ गुण्यौ॥ अपरस्य हरेण प्र
थमस्य हरांशौ गुण्यौ॥ एवं कृते राश्योः समछेदविधानं भवति॥ अस्योदाहरणं॥ अत्र
लग्नस्य बलाधिकत्वात् आधारकालग्नस्य ६।१०।२८।५६।२१॥ लग्नदशामध्ये तद्दशा वि
चारार्थं लग्नकुंडली लिख्यते॥ अत्र लग्नेन सह एक ग्रहगः शनिः अतो अर्धपाचकः॥ त्रि
कोणे ग्रहगः कोपि नास्ति॥ अस्तगः ग्रहगः कोपि नास्तिः॥ चतुरस्रगः कोपि नास्ति॥ तस्मा
ल्लग्नदशायां जातोपाचकः शनिः॥ अथ छेदांशसमत्वं कार्यं॥ तत्र लग्नस्य हरांशौ १ हरेण गु
णितौ ३ शनेः हरांशौ २ लग्नस्य हरेण गुणितौ श २ एवं परस्परहरेण हरांशयोर्गुणने कृते जाताः
समहरौः॥ अथ लग्नस्य मद्दशा ६।१०।२८।५६।२१ लग्नस्यांशौ २ गुणिता १२।८।३७।५२।४२॥
अंशैक्येन ३ भक्ताल्लब्धं लग्नदशामध्ये जाताल्लग्नस्यांतर्दशा वर्षादि ४।७।१६।१७।३४ पुनर्ल

ग्नदशा ६।१०।२८।५६।२१ शनेरंशैः १ गुणिता ६।१०।२८।५६।२१ अंशैक्येन ३ भक्ताल्लब्धं वर्षादि जा
ता लग्नदशांमध्ये शनेरंतर्दशा २।३।१९।२८।७ एवं लग्नमूलमध्ये जाता अंतर्दशा ।। अथ श

लग्नपाचकौ		शनिदशापाचकौः		सोमदशापाचकौः		बुधदशापाचकौः			रविदशापाचकौः।।			चंद्रदशापाचकौः।।			गुरुदशापाचकौः।।			शुक्रदशापाचकौः				
ल	श	श	ल	मं	चं	बु	स्व	चं	स्व	बु	चं	चं	मं	श	गु	बु	रा	शु			बु	चं
१ १	१ २	१ १	१ २	१ १	१ २	१ १	१ २	१ ४	१ १	१ २	१ ४	१ १	१ ३	१ ४	१ १	१ २	१ ४	१ १			१ २	१ ४

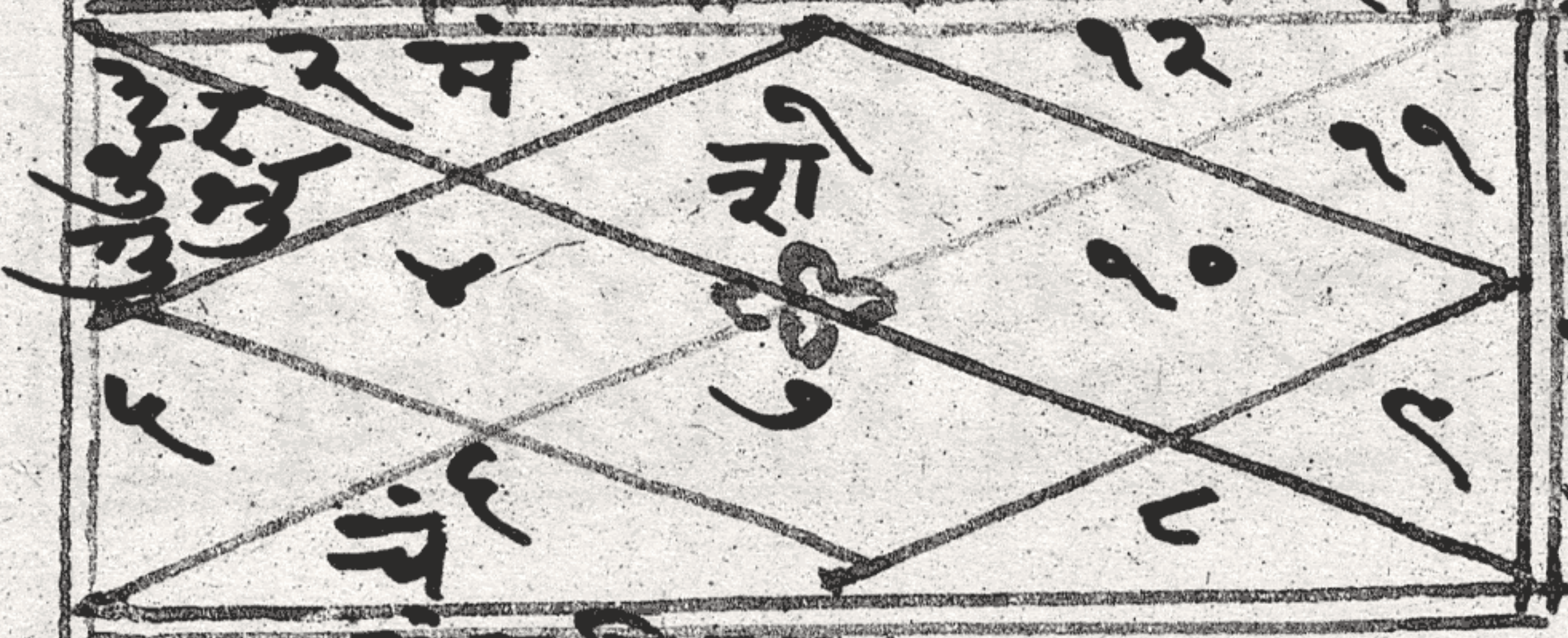

दशाकुंडलिका।।

नेर्मूलदशा ६।५।४।४८।७ शनेरंशैः २ गुणिता १२।१०।९।३६।१४ अंशै
क्येन ३ भक्ताल्लब्धं वर्षादिका अंतर्दशा ४।३।१३।१२।४।४० पुनः शनि
दशा ६।५।४।४८।७ लग्नस्य अंशैः १ गुणिता ६।५।४।४८।७ अंशैक्येन ३
भक्ताल्लब्धं वर्षादिकालग्नांतर्दशा २।१।२१।३६।२।२० एवं शनिमूल

लग्नस्य समहराः		शनेः समहराः		भौमस्य समहराः		बुधस्य समहराः॥			सूर्यस्य समहराः॥ ७॥			चंद्रस्य समहराः॥ ७॥			गुरोः समहरा			शुक्रस्य समहराः		
ल	श	श	ल	मं	चं	बु	सू	चं	सू	बु	चं	चं	मं	श	गु	बु	चं	शु	बु	चं
२ २	१ २	२ २	२ २	३ ३	१ ३	८ ८	४ ८	२ ८	८ ८	४ ८	२ ८	१२ १२	४ १२	३ १२	८ ८	४ ८	२ ८	८ ८	४ ८	२ ८
हराणाना शः		अंशाः		अंशाः		॥अंशाः॥			अंशाः॥			अंशाः॥			॥अंशाः॥			अंशाः॥७		
ल	श	श	ल	मं	चं	बु	सू	चं	सू	बु	चं	चं	मं	श	गु	बु	चं	शु	बु	चं
२	१	२	१	३	१	८	४	२	८	४	२	१२	४	३	८	४	२	८	४	२

सर्वेषां अंशानां स्वस्वयोगः॥							
ल	श	मं	बु	सू	चं	गु	शु
३	३	४	१४	१४	१९	१४	१४

दशामध्ये जाता अंतर्दशा एवं सर्वेषां साधिता क्रमेण लिख्यते अथ गुरोर्महद्दशामध्येंतर्दशा शुक्रमहद्दशामध्येंतर्दशा

एवमेव विदशादिकमपि साध्यमित्याह ॥ दृसाभ्य इति० ॥ दृसाभ्यो विदशास्ततोऽप्युपदशास्ताभ्यश्चे सूक्ष्मं फलं पंचांशोनदिनद्वयं तु फलयेल्लघुः हृतं दृश्यते ॥ पक्षे : खेटलवांतरेण च भवेन्मासांतरे चाक्षुषः प्रोक्तं यैस्तु दशादिलग्नजफलं तेभ्यो तिदृग्भ्यो नमः ॥ ३५ ॥ इति: ॥ इछंभ्यो तर्दशाभ्यो विदशा इतिपूर्वोक्तेन अर्धस्यैक भगाद्यादिना विदशाः साध्याः ॥ ततस्ताभ्यः उपदशाः साध्याः

ल॰ अंतर्दशा			श॰ म॰ अं॰			भौ॰ म॰ अं॰			बुधमध्यें तर्दशा				रविमध्यें तर्दशा				चंद्रमध्यें तर्द॰			
ल	श	यो	श	ल	यो	मं	चं	यो	बु	सू	चं	यो	सू	बु	चं	यो	चं	मं	श	यो
४ ७ ९ १७ ३४	२ ३ १९ ३८ ४७	६ १० २८ ५६ २१	४ ३ १३ १२ ४	२ १ २१ २६ ४२	६ ५ ५६ ७	४ ० २ ४२ ४८	१ ४ ० ५४ १६	५ ४ ३ ३७ ४	६ १ १५ ३९ ३८	३ ४ २२ ४८ ४८	१ ६ ११ २४ ५४	१० ८ १८ ५४ ५७	८ ३ २८ ३८ ५८	४ १ २६ ५९ ४४	२ ० २१ ५४ ४४	१४ ६ २८ २३ १३	७ १ ५५ २९	१ २ १० ३८ ३६	० १० २२ ५८ ४१	५ ६ ५ ३२ ३५

९२

॥श्रीगुरु॥

×अंतर्दशायांविदशापतयः स्वगुणैः फलं दद्युः॥ विदशायांउपदशापतयः स्वैः गुणैः फलं दद्युः×

गुरोर्मध्येंतर्दशा॥				शुक्रमध्येंतर्दशा॥			
गु	बु	चं	यो	शु	बु	चं	यो
५ १८ २५ ५५	२ ६ १३ ५८	१ १० ३६ २९	८ २१ १५ २२	६ २ ५८ २६	१ १० ५९ १७	१ ६ २९ ३१	१० १० ३ २६

॥तद्यथा॥ अंतर्दशा महद्दशाप्रकल्प्याः अंतर्दशापतिः महद्दशापतिः प्रकल्प्यः॥ ततो अर्धस्येकभगेद्वसुनेप्रकारेण अंतर्दशामध्ये विदशाः साध्याः॥ तथा विदशां महद्दशां प्रकल्प्या। विदशापतिं दशापतिं प्रकल्प्य उपदशाः साध्याः॥ ताभ्यः अंतर्दशाविदशोपदशाभ्यः सूक्ष्मं फलं ज्ञेयं॥ दशामध्येंतर्दशापतयः स्वगुणैः फलं दद्युः॥ एवं उपदशायां सूक्ष्मकालिकफलं ज्ञेयं॥ पंचांशोनेति॥॥ कलया एकया अंशगुरन्नयारी सा हन्ते आयुः पंचांशोनं दिनद्वयमेतीति दृश्यते॥ पक्षे ब्रह्मसौरार्यभट्टाद्यैः ग्रहणां भागाद्यमंतरं अस्ति तेन आयुषामासाद्यमंतरं स्यात्॥ यद्वा जन्मकालस्य पलमात्रांतरेण लग्नस्य षट्कलांतरं षट्कलाभ्यो दशादिनान्यायुषोरंतरं स्यात्॥ एवं दशाप्रवेशस्यांतरं दृष्ट्वा

॥६२॥

केशवपद्ध
[illegible]

॥६२॥

ल·मूलैंतर्द्·मॆ ॥			शनिमध्ये वि			शनिमवि०			अथलमध्ये			भौममध्ये०			बुधमध्ये०				सूर्यमध्ये०॥		
ल	श	यो	श	ल	यो	श	ल	यो	ल	श	यो	मं	चं	यो	बु	र	चं	यो	सू	गु	यो
३	१	४	६	०	२	२	१	४	१	०	२	०	०	६	६	१	०	८	१	०	३
०	६	७	६	९	३	१०	५	३	५	८	१	३	१०	०	६	९	१०	१	९	०	०
२६	१३	९	२३	६	१९	८	५	२	५	९	२१	१९	३	०	०	०	१५	१५	०	१५	२
११	५	११	५	३२	३८	४	२४	१२	२४	१२	३६	२४	४३	५४	२३	११	५	३८	११	५	४८
४३	५१	३४	५१	५६	४७	३	२	५	१	१	२	३१	४५	१६	३९	२०	४०	३९	१९	४०	४९

चंद्रमध्ये०॥			
चं	मं	श	यो
०	०	०	६
११	३	२	२
१२	२६	३	१२
१५	२५	२६	२२
४३	१५	५६	५५

पियेः अतिहृग्भिः दृशादिलमजफलं दृशाप्रवेशोलमफलं प्रोक्तं ते स्पोतिहृग्म्यो
नमोस्तु ॥ इत्युपहासः ॥ अथ दृशाप्रवेशौ सावयवानुसावनानि अर्हर्गणानाह ॥
॥ शाको देति । शाको व्दाजनिमध्यमार्कभमुखं मासोदितहुग्दशा प्राद्यतत्र
शाकेतुमादिलरणीमध्योदशा सोभवेत ॥ घर्थीभ्रतदशा ८ थ कृत्रिकुहता १७

॥हरि॥

खांकाष्ट८९०हृत्ताद्युतासारयात्सावनिकादब्दाब्दपलयुक्तलघुकुजनिघ्नर्जः॥३८॥ शाकः जन्मकालीनशाकः अब्दाः वत्सराः स्युः॥ जनिमध्यमार्कभभुक्तं जन्मकालेयोमध्यमार्कस्तस्य भभुक्तंराश्यादिकं तन्मासादिशाकाब्दाधोऽधेयं॥ तस्मिन्शाकेप्रथमदशाप्रवे

सूर्यमध्ये॰				॥बुधमध्ये				चंद्रमध्ये				चंद्रमध्ये॥				॥	भौममध्ये॥		
सू	बु	चं	यो	बु	सू	चं	यो	चं	भु	शा	यो	चं	मं	श	यो	श्री	भौ	चं	यो
४ ५ ५ ८	३ ७ २ ३४	१ ८ ३१ ७	८ ३ २९ ३८ ५९	३ ३ ७ २ ३४	१ २ ३ ७	० ७ ४ १५ ३९	४ १ २९ ३४ ३०	१ ३ ३ ३ २०	० ९ ७ ५२ ३९	० ३ २८ २५ २८	२ ० २८ ५५ ५५	२ ३ ७ ५ ३	० ९ १ २९ १	० ६ २३ २९ २९	३ ७ १ २९ १९		० १ २९ २५ १९	० ३ ७ ३९ ३७	१ ३ ० २९ २६

शाभवति॥ द्वितीयादिप्रवेशेशोऽस्थानमाह तद्युगिति॥ तेनवर्षादिनायुक्तं दशाब्दाद्यंकार्यं

॥हरि॥

दृग्गाब्दाः शकेषु योज्याः ॥ अधोमासाद्यं योज्यं ॥ एवं तत्र शके अधस्थं मासाद्यं मासादिः ॥
रात्र्यादिस्तरणैर्द्दगाहोमध्यमः स्यात् ॥ अत्रोदाहरणं ॥ यथात्र जन्मकाले शाकः १५०८
तात्कालिको मध्यमो रविः २।१४।१२।२४ शकादधस्तस्थापितः ॥ १५०८।२।१४।१२।२४ ॥
इदं वर्षमासादिना भवंति ॥ अथ दृग्गावर्षादिकमत्र योज्यं ॥ यथात्र लग्नदृग्गा ६।१०।२८
५६।२१ योगे जातं ॥ १५१५।२।१३।८।४५ अस्मिन्शके १५१५ यदा एतादृग्गोमध्यम सूर्यो भव
ति १।१३।८।४५ तदा लग्नदृग्गाप्रवृत्तिः ॥ ततः शनिदृग्गोपपत्तिश्च ॥ यश्रीभूतदृग्गा इति
ततो यश्रीभूतदृग्गा दिनीकृता दृग्गा पृथक् द्विधा एकत्र त्रिकुहता १३ त्रयोदशगुणाः
स्वांकाष्ट ८९० हृत्त्वाघुताः तेन भजनफलेन दिनादिना युक्तो पृथक्स्थाः कार्याः स

श्रीगुरुः

शनिमध्ये			बुधमध्ये०				चंद्रमध्ये०				शुक्रमध्ये०				बुधमध्ये०				चंद्रमध्ये०			
श	ल	यो	बु	सू	चं	यो	चं	मं	सू	यो	शु	मं	श	यो	शु	बु	चं	यो	बु	सू	चं	यो
० ७ ५९ १३	० ३ १७ ३९	० १० २२ ५८ ५९	१ ५० १८ ५०	२ १० २१ ५७ ४०	० ८ २० २९ २५	५ १८ २५ ५५	१ ५ १५ १५ ५९	० ४ ११ १९ ०	० ८ २२ १८ ०	२ ६ १९ १२ ५८	० १० २ १६ ४४	० ३ ६ ४६ ३४	० ६ १२ ३४ ११	१ ३ ९ ३६ २९	३ ६ १४ १६ १५	१ ६ ७ ८ ७	७ १० १८ ३४ ४	१३ २ ८ ५८ २६	१ ६ ७ ८ ७	० १० १८ ३४ ४	० ५ ६ ९ २	३ १ ४ ५९ १३

॥६४॥

शुक्रमध्ये०				लग्नमध्ये०			शनिमध्ये			शनिमध्ये			शनिमध्ये			लग्नमध्ये०			लग्नमध्ये		
चं	मं	शु	यो	ल	श	यो	श	ल	यो	श	ल	यो	श	ल	यो	ल	श	यो	ल	श	यो
१ १४ २२ ५५	० ३ ३१ २२ १	० २ २८ १४ ३	१ ६ १९ २९ ३१	२ ० ३१ ३१ ४	१ १० ८ ३३ ५४	३ १० २६ ११ ३३	१ ० ८ ३३ ५४	० ६ ४ २१ ५७	१ ६ १३ ५ ५१	१ ० १८ ३३ ५४	० ६ ४ २१ ५७	१ ६ १३ ५ ५१	० ६ ४ २१ ५७	० ३ २ १० ५९	० ९ ८ ३२ ५६	१ २० २५ ५२ २	० ११ १२ ५६ १	२ १० ८ ३८ ३	० ११ १२ ५६ १	० ५ २१ २८ २	१ ५ ४ २४ ३

॥६४॥

लग्नमध्ये॥			शनिमध्ये०			भौममध्ये०			चंद्रमध्ये॥ ॥				चंद्रमध्ये०॥				भौममध्ये०॥		
ल	शा	यो	शा	ल	यो	मं	चं	यो	चं	मं	शा	यो	चं	मं	शा	यो	मं	चं	यो
० ११ १२ ५६ १	० ५ २१ २८ १	१ ५ ४ २४ २	० ५ २१ २८ १	० २ २५ ४४ ०	० ८ १ १२ १	२ ३ १ ३१ ३४	० ९ ० ३० ३२	३ ० २ २ ६	० ७ ३ १ ४	० २ १५ २६ ५५	० १ २६ ५६ ५७	० १० ० ४० ४२	० ६ ११ ४३ ४३	० २ ३ ५६ ३५	० १ ७ ५८ २६	० १० ३ ४३ ४५	० २ ८ २५ ५६	० ० २२ ४८ ३९	० ३ ११ १४ ३५

शनिमध्ये॥			बुधमध्ये०॥ ॥				सूर्यमध्ये०॥				चंद्रमध्ये०॥ ॥				सूर्यमध्ये०॥ ॥				बुधमध्ये०॥			
शा	ल	यो	बु	सू	चं	यो	सू	बु	चं	यो	चं	मं	शा	यो	सू	बु	चं	यो	बु	सू	चं	यो
० १ ५० ३७ १७	० ० २५ १८ ३९	० २ १५ ५५ ५६	२ ० ० १२ ५७	१ ० ० ६ २८	० ६ ० ३ १४	३ ६ ० २२ ३९	१ ० ० ६ २८	० ६ ० ३ १४	० ३ ० १ ३७	१ ९ ० १ २०	० ६ १९ ० ५५	० २ १६ २० ८	० १ १८ ४५ ४७	० १० १५ १६ ५०	१ ० ० ६ २८	० ६ ० ३ १४	० ३ ० १ ३७	१ ९ ० ११ १९	० ६ ० ३ १४	० ३ ० १ ३७	० १ १५ १५ ४५	० १० १५ १५ ४७

श्रीगुरु

केप०३०

चंद्रमध्ये॥ ॥				चंद्रमध्ये॥ ॥				भौममध्ये॰			शनिमध्ये॰			सूर्यमध्ये॥ ॥				बुधमध्ये॥ ॥			
चं	मं	श	यो	चं	मं	श	यो	मं	च	यो	श	ल	यो	सू	बु	चं	यो	बु	सू	चं	यो
० ३ ९ ३० १३	० १ ३ १० ४	० ० २४ ५२ ३३	० ५ ७ ३२ ५०	० ७ ५६ ७ १५	० २ ३३ २९ ६	० १ २४ ५९ १९	० ११ १८ ३५ ४४	२ ३ ३ ५६	० ० २९ १ १९	० ३ २९ ५ १५	० १ २८ २ ३७	० ० १९ १ १९	० २ २७ ३ ५३	२ ८ १९ २८ ३९	१ ४ ९ ४४ १९	० ६ ४ ५२ १०	४ ९ ४ ५ ८	१ ४ ९ ४४ १९	० ८ ४ ५२ २०	० ४ २ २६ ५	२ ४ ७ १३ ३४

॥६५॥

चंद्रमध्ये॥ ॥				बुधमध्ये॥ ॥				सूर्यमध्ये॥ ॥				चंद्रमध्ये॥ ॥				चंद्रमध्ये ४				भौममध्ये॰		
चं	मं	श	यो	बु	सू	चं	यो	सू	बु	चं	यो	चं	मं	श	यो	चं	मं	श	यो	मं	चं	यो
० ९ ० ३८ ४२	० ३ ० १२ ५४	० २ ७ ३९ ४१	१ २ ८ ३१ ३७	१ ४ ४ ४४ २९	० ८ ४ ५२ २०	० ४ २ २६ ५	३ ४ ७ १३ ३४	० ८ ४ ५२ १०	० ४ २ २६ ५	० २ १ १३ २	१ २ ८ ३१ ३७	० ४ १५ १९ २२	० १ १५ ६ २७	० १ ३ ४९ ५०	० ७ ४ १५ २९	० ९ २९ ८ ७	० ३ ९ ४२ ४२	० २ २४ ४७ ९	१ ३ ३ ३७ ५०	० ३ २८ २४ २८	० १ १ २४ ९	० ९ ७ ५२ ३१

॥६५॥

केप१३०

श्रीगुरु

शनिमध्ये०			चंद्रमध्ये०				अथभौममध्ये			शनिमध्ये०			भौममध्ये०			चंद्रमध्ये०॥				श्री
श	ल	यो	चं	मं	श	यो	मं	चं	यो	श	ल	यो	भौ	चं	यो	चं	मं	श	यो	राम
० २ १८ ५६ १९	० १ ९ २८ ९	० ३ २८ २४ २८	१ ५ ५ २० २४	० ५ २१ ३६ ४५	० ४ ८ ५० २	२ ३ ५ ५ २	० ६ २३ ५९ १६	० २ ७ ५९ ४५	१ ९ १ ५९ १	० ४ १५ ५९ ३१	० २ ७ ५९ ३१	० ६ २३ ५९ १६	० ० ९ ३ ७	० ३ १५ ३६ ४२	० ० २२ ५८ ४९	० २ ७ ५९ ४५	० २२ ३९ ५५	० १६ ५९ ५७	० ३ ७ ३९ ३६	श्री रा म

शनिमध्ये०॥				लग्नमध्ये०॥				बुधमध्ये०॥				चंद्रमध्ये०॥				बुधमध्ये०॥				श्री
श	ल	चं	यो	गु	बु	चं	यो	बु	र	चं	यो	चं	मं	शु	यो	बु	र	चं	यो	
० ६ २३ ३२ ४९	० २ ११ ३६ २४	० १ ५ ५३ १२	० ३ १० ३९ ३६	१ ७ २५ २४ २३	० ४ ३७ ४२ ११	० ४ ८ ५१ ६	२ ० २३ ५७ ४०	० ६ ३७ ४२ ११	० ४ २८ ५१ ६	० १ १५ २५ ३३	१ ५ १० ५८ ५०	० ५ १४ ३१ १३	० १ २४ ५० २४	० १ १५ ७ ४८	० ८ २३ ३९ २५	० ० ० ९ ८	० ५ ० ४ ३४	० २ १५ २ ३७	१ ५ १५ १५ ५९	श्री शि व

60

सूर्यमध्ये०॥

सू	बु	चं	यो
०	०	०	०
५	२	१०	१०
४	१५	७	७
४	२	३१	३१
३४	७	८	५९

चंद्रमध्ये०॥

चं	मं	श	यो
०	०	०	०
२	०	१	४
२२	२७	१५	२४
५६	३८	५०	२६
१३	४४	०	४४

भौममध्ये०॥६०

भौ	चं	या

भौममध्ये०

मं	चं	यो
०	०	०
२	०	३
१२	२४	६
३४	११	४८
११	१३	३४

शनिमध्ये०

श	ल	यो
०	०	०
१	०	२
१८	२४	१२
२२	११	३४
७	३३	२१

शुक्रमध्ये० ०

शु	बु	चं	यो
२	१	०	२
०	०	६	६
८	४	२	२४
९	४	२	२६
११	९	१९	१५

बुधमध्ये०॥

बु	सू	चं	यो
१	०	०	१
०	६	३	९
४	२	१	७
३	३	१	८
३८	१९	१०	७

॥चंद्रमध्ये०॥

चं	मं	श	यो
०	२	०	०
६	०	१	१०
२१	७	२०	१८
२२	४	२८	३४
२	१	१	४

बुधमध्ये०॥

बु	सू	चं	यो
१	०	०	०
०	६	३	९
४	२	१	७
४	२	१	८
३८	२९	१०	७

॥सूर्यमध्ये०॥

सू	बु	चं	यो
०	०	०	०
६	३	१	१०
२	१	१५	१८
२	१	३०	३४
१९	१०	३५	४

॥चंद्रमध्ये०६०॥

चं	मं	श	यो
०	०	०	०
३	१	०	५
१०	३	२५	१९
३६	२२	९	७
१	०	१	२

श्री

राम

श्री

शि

व

बुधमध्ये० ॥

बु	मं	चं	यो
०	०	०	०
७	२	९	११
१२	२४	३५	२३
२८	३	३६	२६
४९	३६	१७	१५

॥ सूर्यमध्ये० ॥

सू	चं	यो
०	०	०
२	०	३
२८	२९	३
२०	२०	२२
३१	३०	९

शनिमध्ये० ॥

श	ल	यो
०	०	०
९	०	२
२८	२९	२८
४९	२०	२९
९	३०	३९

साधनिका साधनास्यात् ॥
पुनः किंलक्षणं ॥ दशाब्दे
पलपुकूं ० दशावर्षतुल्ये
पले पुकू युक्ता कार्या ॥ अ
स्योदाहरणं ॥ लग्नदशाव
र्षाणि ६ द्वादशा १२ गुणितानि ७२ मासै १० युक्ता जाता दशामासाः ८२ एते त्रिंशा ३० गुणि
ताः २४६० दिवसैः २८ युक्ता जाता दिवसाः २४८८ । ५६ । २१ अथ एते पृथक् २४८८ । ५६ । २१
एते त्रयोदशा १३ गुणिताः ३२३५६ । १२ । ३३ खांकाष्टभिः ८९० भक्ता लब्धो दिनादि ३६ । २१
१९ अनेन पृथक्स्थ दशा दिवसाः युक्ता जाताः २५२५ । १७ । ४० । अथ एते धुदशावर्षतुल्या
निपलानि युक्ता २५२५ । १७ । ४६ । एते लग्नदशा दिवसाः ॥ सावना जाताः एवमन्येषां ॥ अथ

क्रमेण दशासावनाः लिख्यंते। तद्यु क्रुजनि ध्रुवजो जन्मकाल ध्रुवजो सावयवः कार्यः। सदशाहे
सावयवो सावनो दिनगणो भवति। सावयवः कार्यः सदशाहे अत्र जन्मकालदिवसे सूर्योदये
अहर्गणः १४७३०५ जन्मतुल्यउ स्यात् गतघटीषु ५१।२८ जातं अतः आभिर्घटीभिः युतो हर्गणो
जातो जन्मकालीनः सावयवो ब्रह्मतुल्याहर्गणः १४७३०५।५१।२८ यथायं पूर्वोक्तसा~~वनदशा~~
हर्गणादिभिः २५२५।१७।४६ युतो जातो द्वितीयदशाप्रवेशसमये सावयवो ब्रह्मतुल्यात् अहर्ग
णः १४९८३१।११।१४। एवमन्येषां अथ क्रमेण लिख्यंते॥ शके १५०८ इद्द वि २।१४।१२।२४ मध्य
मार्कलग्नदशाप्रवेशो ब्रह्मतुल्यात् सावयवोहर्गणः १४७३०५।५१।२८ शके १५१५ इद्द सि ११।१३।८
४५ शनिदशाप्रवेशो अहर्गणः १४९८३१।६।१४ शके १५२१ इद्द वि ६।१७।५६।५२ मध्यमार्के भौमद
शाप्रवेशोहर्गणः १५२१७९।४६।६ शके १५२६ इद्द वि १०।२१।३३।५९ मध्यमार्के गुरुदशाप्रवेशो अह

• लग्नद्रग्गासावनानि॥	२५२२५	३७	२६
शनिद्रग्गासावनानि॥	२३४८	३८	५५
भौमद्रग्गासावनानि॥	१९५१	४३	०
बुधद्रग्गासावनानि॥	१६१६	७	२३
सूर्यद्रग्गासावनानि॥	५३२६	४	२
चंद्रद्रग्गासावनानि॥	२०७५	२५	२३
गुरुद्रग्गासावनानि॥	३२६४	१५	७
शुक्रद्रग्गासावनानि॥	३९५९	३७	३२

॥अथक्रमेणद्रग्गासवेरासमध्यार्कोच्चलि०

ल	श०	मं०	बु	सू	चं	गु	शु	योग
६ १० २८ ५६ २३	६ ५ ४ ४८ ७	५ ४ ३ ३७ ४	० ६ १५ १४ २३	५ ६ २९ २३ १३	५ ८ ५ ३२ ३५	८ ११ १७ १५ २२	० १० २३ १३ १६	६९ ५ १५ ५४ २५
१५०	१५५	१५२	१५५	१५३	१५२	१५२	१५५	१५७१
२ १४ १२ २४	१ २४ २५	६ ७ ५६ ५२	१० २३ ३३ ५६	७ ११ २८ २९	२ १० ५१ ३२	१० १६ २४ ७	९ २३ ३५ २९	७ २६ ९ २५

॥ दृ० ॥

अहर्गणः १५८१३७।२९।१० शाके १५२७ इहसि ७।११।२८।२९ मध्यमार्के सूर्यदृग्गणप्रवेशो अ
हर्गणः १५८०८७॥५६॥३३ शाके १५४२ इहबिस १०।५१।७२ मध्यमार्के चंद्रदृग्गणप्रवेशो अह
र्गणः १६३३८३।५०।३५ शाके १५५७ इहषि १०।१६।२८।७ मध्यार्के गुरुदृग्गणप्रवेशो अहर्गणः
१६५४४९।१५।५८ शाके १५६६ इहषि ९।२३।३९।२९ मध्यमार्के शुक्रदृग्गणप्रवेशो अहर्गणः
१६८१३॥३१।५। शाके १५७७ इहषि ७।२६॥६॥४५ शुक्रदृग्गंते सावयवोब्दस्तुल्योऽह
र्गणः ७२६७२।५८।३८ एवं साधितस्याहर्गणस्य प्रयोजनमाह ॥ तस्मादिति ॥ तस्यात्सा
वयवाहर्गणात्खचकरणात्साध्याद्दृग्गणोहो खगोक्षेपाज्जन्मखगान्मकेल्यय दिवासाध्याद्दृग्गणोसा
वनात् ॥ तस्य ष्टाश्चतिथिश्च संक्रमवद्गणोन्मासोदृग्गणो हो नतुः पूर्वोक्तं जडकर्म चात्र तु मया
तल्लाघवं दर्शितं ॥७॥ पूर्वानीतात्तस्मादहर्गणात्साधिताः तस्मात्साध्याः ॥ यदिवा जन्म
खगान्क्षेपकान्मकल्पदृग्गणोसावनात् पथ्यो भ नदृग्योति ॥ दृग्गणायाः सावनात्सावयवात् अ

॥ दृ० ॥

अहर्गणात्ग्रहाः दशाद्येसाध्याः। दशासावनाहसाधिताः ग्रहाः जन्मकालिकग्रहेषु क्षेप्यायोज्याः
ते दशाद्ये भवंतीत्यर्थः॥ मध्यार्कः प्रागुक्तएव॥ अहर्गणः १४९८३१॥९।१४ अस्मादहर्गणात्
अहर्गणो विश्व१३गुणः इत्यादिनासर्वेपि ग्रहाः मध्यमाः साध्याः अत्र अस्मादहर्गणोद्दानीतो
मध्यमसूर्यः प्राग्जातेन दशाप्रवेशमध्यमसूर्येण समश्चेद्भवति तदा अहर्गणः शुद्धः अन्य
थाअशुद्धः॥ तदर्थं मध्यमसूर्यस्य उदाहरणं लिख्यते॥ अहर्गणः १४९८३१।९।१४ अयं वि
श्व१३गुणः १९४७८०५ त्रिखाङ्कै९०३भक्तः इत्यादिना तात्कालिको मध्यमो रविः १।२३।८।४५ अ
यं प्राग्जातेन मध्यमसूर्येण समोस्ति॥ एवं तस्मादहर्गणात्सर्वेपि ग्रहाः साध्याः अथ प्रकारांतर
माह॥ एवं दशादिवसाः॥ सावनाः कृताः संति स एवाहर्गणः कल्प्यः तस्मान्मध्यमग्रहाः साध्याः॥
किंतु यंथोक्तैः क्षेपकैर्नयोज्याः अपितु जन्मकालीनमध्यमग्रहतुल्यैः क्षेपैर्योज्याः अ

ष्टं स्तु द्युगाद्वर्षाण्येव ॥ अस्योदाहरणं ॥ सावनद्युगादिवसाः सावनाः प्राकृताः २५२५।५।५६ अ
यमेवाहर्गणः ॥ अयं विश्व १३ गुणः ३२८२८।५०।५८ त्रिरसांकै ९०३ भैर्भक्तो लब्धमंशादि ३६।२१।
१९ अनेनोनो ऽहर्गणः २४८८।५६।२८ अब्दवृंदात् वेदागलब्धेन कलादिना ऊनः ५।२४८८।
५६।२२ अंशाः त्रिंशोद्धृताः लब्धं राशयः ८२ शेषमंशादि २७।५६।२२ राशयो द्वादशभक्ताः
॥६९॥ शेषं राशयः १० एवं राश्यादि सूर्यः १०।२८।५६।२२ अथात्र दिशोगोययस्यादिक्षेपो नयोज्यः
किंतु अंस्तु त्यास्तागानीजमेकालीनमध्यमः सूर्यः ३।१४।१२।२४ क्षेपो योज्यः तथा कृते ॥६९॥
जातोदशोप्रवेशेमध्यमो रविः सावयवः ११।१३।८।४५ एवं चंद्रादयोऽपि साध्याः स्वकरणात् स्प
ष्टाः कार्याः ततश्चंद्रार्काभ्यां तिथिः कार्यः चंद्रार्काभ्यां विनापि दशाप्रवेशे तिथिसाधनमु
क्तं श्रीकेशवदैवज्ञैः ॥ वयोदशाः स्वितष्टाः दशाद्यागताद्युः सममासपक्षैर्न्यपयुक्ताः समा

भ्यः॥ द्विनीघ्ना न्विता जन्मतिथ्यान्विता स्तेरवरामै २०भ्र तष्टा तिथिः स्याद्दशाप्त विति॥१॥ संक्र
मवशान्मासो ज्ञेयः॥ तद्यथा॥ सूर्यस्यगतांशानां कला कार्याः॥ सूर्यगत्या भाज्याः लब्धेन दिना
दिना अग्रिमराशिसंक्रांतिर्ये भवति॥ अथ संक्रमवशाल्मासो ज्ञेयः॥ स यथा॥ यस्मिन्शु
क्लादि मासे मेषसंक्रांतिर्भवति स चैत्रः॥ एवं वृषादिसंक्रांति ज्ञेयः॥ स यथे भिं वैतिवशाखा
द्यो ज्ञेयाः॥ ततस्तत्रतनुलग्नं साध्यं॥ तद्यथा॥ अहर्गणस्य अवयवमिष्टकालपलत्वद
शाप्रवेशो लग्नमपि साध्यं अतिपांडित्यमात्रं॥ आद्योक्त्वा न्यपापुच्छं॥ अत्र दशाब्दादिक
स्य सावनीकरणे पूर्वाचार्यैः जडकर्म कृतं॥ तत्र श्रीपतिना भुगार्कवज्जैरिति०॥ इत्यादि बहु
भिर्मतात्रायसेन सावनीकरणं कृतं अतो जडकर्म स्यात्॥ अतोत्र मया तस्य सावनीकरण
स्य लाघवं लघुकर्म दर्शितं कथितमित्यर्थः॥ अथ ग्रहस्य दशायाः प्रसह चंद्रस्य भुभोगु

म

भफलमाह॥ चंद्रः प्रासद्रोश्वरस्येति॥ चंद्रः प्रासद्रोश्वरस्य सुहृदुच्चस्वर्क्षसंस्थोद्दशानाथा
चीनवससेमोप २।५।७।८।९।१०।११ चयगोद्घोशुभानीतिसः॥ यस्मिन् भेत्र विधुः सजन्म
नि तनुः स्वायादिभावो यदा तत्तद्वृद्धिकरो तत क्षयकरः प्रोक्तेतरः स्थानगः॥ ३४॥ यस्येग्रह
स्यप्रासद्दशातस्यद्रोश्वरस्य सुहृदुद्दतदुच्चभेवा तत्स्वभेवा चंद्रो भवति॥ तथाद्दशानाथात्पं
चमनवमससमन्तृतीयषष्ठैकादशाद्दशास्थानानामन्यपलस्थाने भवति॥ तद्देयेवं शुभानि
फलानि दद्यात्॥ इति कथा॥ यस्मिन् भे रात्रौ अत्रास्यायां चंद्रोस्ति सराशिर्जन्मकाले तनु
स्वायादिभावो भवति॥ तत्तद्भाववृद्धिकरस्तद्दिने चंद्रो भवति॥ एतदुक्तं भवति॥ द्रोश्वरस्य
सुहृदुच्चादेर्द्दशानाथाद्धीनवमाद्ये स्थाने चंद्रो याद्दशावस्ति सराशिर्जन्मकाले तनुभा
वस्थेछरीरवृद्धिकरः॥ सराशिः स्वधनभावस्थे धनवृद्धिकरः सराशिः आयभावस्थेल्ला

लाभकरः॥ आदिशब्दात्सहजभावस्थेत्सहजसुखकरः॥ सुहृद्भावस्थेत्सुहृत्सुखदः॥
सुतभावस्थेत्सुतसुखदः रिपुभावस्थे द्वैरिनाशात्सुखं॥ जायाभावस्थेज्जायासुखदः॥
मृत्युभावस्थेन्मृत्युहरः नवमभावस्थेद्धर्मवृद्धिकरः दशमभावस्थेत्कर्मवृद्धिकरः
आयभावस्थेल्लाभकरः॥ व्ययभावस्थे [illegible]यात् व्ययकर इत्यर्थः॥ अत्रारिष्ट सुव्ययादि
व्यस्तफलं शुभसूचकत्वात्॥ उक्तं च सारावल्यां॥ वि[illegible]परीतं रिपुरंध्रे स्थिति प्रोक्तेतरस्था
नगस्तत्क्षयकरस्तद्भावक्षयकरः॥ प्रोक्तेतरस्थानग इति दशमेश्वरस्य वैरिभनीच
र्क्षस्थं॥ तथा च धीनवसप्तसमोपचयग इतरस्थानगः॥ एकभाद्वितीयचतुर्थाष्टमद्वाद
शमइत्यर्थः॥ एतत्स्थानगश्चंद्रो यत्र भेस्तिस जन्मकाले तन्वादिभावो भवति सतद्भा

वस्य क्षयकरः स्यात्॥ तद्यथा॥ एतद्दे रि नीचधी पूर्वस्थानगश्चंद्रो यदास्यात्तदा जन्मका
लेतनुभावश्चेच्छरीरे क्लेशाकरः॥ धनभावश्चेद्धनहानिकरः॥ एवमन्येषु योज्यं॥ तत्र रिपु
मसु व्ययभं चेत्तर्हि वैरिमसु व्ययकरः स्यात्॥ विपरीतत्वमिति प्रोक्तत्वात्॥ अत्र च ग्रहस्य
दशायां ग्रहस्य यत्किंचित्सर्वं फलं तथा रिष्टं दशारिष्टभंगं चाह॥ यद्भव्यमिति॥ छ॥ यद्
व्यं खचरस्य भावगेहदृग्योगाद्यैः सर्वफलं योज्यंद्र। नि घ्नते बलादिदशायां चाथयोवै
रियुक्त॥ पापः पापदशायां विशेत्सचे विपत्कर्त्ताथ तद्भंगदस्तत्काले बलवान्खगः शुभसु
हृद्दृष्टेष्टसद्वर्गगः॥४०॥ यस्येग्रहस्य दशा तस्य ग्रहस्य द्रव्यं अर्कादितान्त्रेस्तुक्तं॥ तस्य भा
वफलं गृहफलं राशिफलं दृग्दृष्टिफलं योगफलं आदिशब्दात् उच्च नीच शत्रुगृहस्थान

दिफलं इ साध्यनेकधा ग्रहफलं शुभं ॥ वा वृत्तिहृत्तिजीविकाकर्मेस्यादि सर्वं तस्य ग्रहस्य दृष्ट्या
यो वेद्यं ॥ बलात्स्यादिति शुभफलेन वलीतर्हि शुभं फलं ग्रहस्य सम्यक्कूस्यात् ॥ अशुभ
फलं चेत्तर्हि शुभं स्वल्पं स्यात् ॥ अशुभफलाधिको ग्रहश्चेत्तर्हि अशुभफलं सम्यक्कूस्या
त् ॥ अशुभफलाल्पस्य ग्रहस्याशुभं फलं स्वल्पं स्यात् ॥ इष्टकष्टादिवशात्फलं स्यात् ॥
अथ वैरियुक् ॥ पापः पापदृष्टो विशेषात्स विपत्कर्त्ता मृत्युकरस्यात् ॥ तद्यथा ॥ पापग्रहदृष्ट्या
यां पापग्रहस्य सक्रूरस्य अंतर्दशा स्यात् तदा विपन्मरणं स्यात् ॥ तद्भंगदः कथ्यते ॥ तस्य ग्र
हस्य पापकोष्टे मूलदशाप्रवेशे दशाप्रवेशकाले बलवान् कोप्येकग्रहः शुभेन वसुहृदा
दृष्टः इष्टानां मित्राणां तथा शुभानां शुभग्रहाणां सवैंशुषड्वर्गेषु गतस्तस्य रिष्टभंगदः ॥
स्यात् ॥ अथ षड्ग्रहमष्टकवर्गफलस्य स्वल्पाधिककल्पनाविचारमाह ॥ ॥ रखेटइति

जन्मतन्विंदोर्जन्मलग्नाज्जन्मराशेश्चवट्ठिषु उपचयस्थानेषु ३।६।१०।११। स्थितःसन्स्वभो
च्चादौभवतिस्वराशौस्वोच्चेवामित्रराशौवास्वमूलत्रिकोणेयोग्रहोस्तितस्ययदृष्टवशुभंफ
लंतत्पूर्णंस्यात्॥यत्दुष्टफलंतत्स्वल्पंस्यात्॥अथोविपर्ययगतस्यजन्मलग्नजन्मराशेर्यो
रपचयस्थानेषुआद्यद्वितीयचतुर्थपंचमसप्तमाष्टमनवमद्वादशेषु।स्थितःसन्नीचवै
रिग्रहस्थोयोग्रहस्तस्यअनिष्टंदुष्टफलंउत्कटंस्यात्शस्तंशुभफलंस्वल्पतरंस्यात्॥अ
॥७२॥ थजन्मलग्नजन्मराश्योरुपचयस्थोनीचारिभेसतितस्यशुभंफलंमध्यंदुष्टंकिंचिन्न्यूनंस्या ॥७२॥
त्॥दुष्टंमध्यंस्यादितिस्थानतारतम्यादवगम्यतोएतदृष्टवर्गफलंग्रहस्यबलंषड्बलंतस
तःसम्यक्कृत्वाचावदेत्॥तद्यथा॥अत्रस्थानवशात्ज्ञातमष्टवर्गफलंग्रहेपूर्णबले
सतिसंपूर्णंभवतिन्यूनबलेतन्न्यूनंभवति॥बलप्राधान्यादस्तंगतस्यकिमपिफलंस्या

दिसवगम्यते ॥ अथोदर्कस्य बहुविधत्वात्कालस्य दुर्लक्ष्यत्वात्क्वचित् ॥ जातकफलस्य व्यभिचारे किं
कर्तव्यमित्याह ॥ ॥ जीवेत्क्वापि विभंगरिष्टजः शिशुः रिष्टं विना म्रीयते यथाद्योर्द्धः शिशुर्दुस्तरोपि च परो
कार्यं शुनोपपत्तिका ॥ कार्यो प्रश्ननिमित्तपूर्वशकुनैरक्षन्नूस्वमानं । धियाहोरात्रेन सुबुद्धिना हि बहुधोद
र्कश्च कालोबली ॥४२॥ क्वापि क्वचिद्विभंगरिष्टजः शिशुर्जीवेत् ॥ क्वापि रिष्टं विना च म्रियत इति जा
तकफलस्य व्यभिचारोस्ति ॥ विगतो भंगो यस्य तद्विभंगं विभंगवत् द्रिष्टं च विभंगरिष्टं तत्र जातः शिशुः
विभंगरिष्टजः शिशुरित्यन्वयः ॥ एवं जातकफलव्यभिचारो दृश्यते ॥ तथाह्याद्योर्द्धः प्रथमोर्द्धः शिशुर्दु
स्तरः स्यात् ॥ गर्भिण्या अप्रबलात् ॥ ज्वरादिदोषात्प्रसवव्यथानाश्च शिशोः क्लिष्टत्वात् ॥ आद्यो वृद्धो दुस्त
रः स्यात् ॥ भाग्ये सति प्रबलस्य किं प्रयोजनं यस्यं प्रबलं विना भाग्येन सिद्ध्यति ॥ तदाह याज्ञवल्क्यः ॥ यथा
ह्येकेन चक्रेण न रथस्य गतिर्भवेत् ॥ एवं पुरुषकारेण विना दैवं न सिद्ध्यति ॥ इति पुरुषकारः प्रयत्नः ॥
पूर्वजन्मकर्मयत्फलं भाग्यं एतत्परस्य सापेक्षे ॥ एवं प्रबलेन भाग्यमेव ॥ तथा आद्योर्द्धो अर्द्धो शिशुर्दुस्त

७३

रो॥ यावद्दंतजननं तावच्छिशोः क्लिष्टत्वात्॥ तथा च आद्याब्दु एव अत्युच्चकालारिष्टानि विपत्तिकराण्युक्तानि॥ उक्तं च लघुजातके॥ योगे स्थानं गतवति बलिनश्चंद्रे स्वं वा तनुगृहमथ वा पापेदृष्टे बलवति मरणं वर्षस्यांते किल मुनिगदितं॥१॥ ग्रंथेषु बहुतराण्यरिष्टान्युक्तानि संति तेषां ग्रंथानां तु सत्वात्तान्यरिष्टानि न ज्ञायंते त्रिषु वर्षेषु प्रथमाब्दे एव वा विपत्कारणानि संति अतः॥ अतः प्रथमाब्दादुत्तरः स्यात्॥ एवं त्रिषु त्रिषु अब्देषु जन्मपत्रिका नैव कार्या॥ प्रश्ननिमित्तपूर्वं शाकुनैः सदैव तेषु त्रिषु अब्देषु परतश्चयस्य सद्यजन्मपत्री कार्या॥ प्रश्ननिमित्तपूर्वं शाकुनैः॥ लग्नबलोपयुक्ताद्यैः स्वस्थाद्यशकुनैः शुभं ज्ञात्वा कार्येत्यर्थः॥ केन होराशास्त्रज्ञेन सुबुद्धिना सुबलाबलानां शुभाशुभजातकफलविचारज्ञेन ज्योतिःशास्त्रोदितोदर्कफलविचारज्ञेन पत्रिका कार्या॥ किं कुर्वन् स्वमानं रक्षन्॥ स्वीयं मानं स्वमानं गौरवं रक्षन्॥ अत्र जातकफलमिदं इत्थमेव भविष्यतीति प्रतिज्ञा न विधेया॥ हि यस्मात् कारणात् उदर्को बहुधा कालश्च बलिष्ठो दुर्विज्ञेय इत्यर्थः॥ उदर्को नाम भाविफलं॥ उक्तं च केशवमिश्रेण॥

स्वप्नो निमित्तं शकुनाः स्वधर्मशारीरमागंतुकमद्भुतानि दोषाभिचारग्रहचारकालकाम्या।निचै
वं विविधः फलाध्या॥१॥तथाच कालो दुर्लक्षः समर्थः॥कदा किं करोतीति सूक्ष्मैरपि नाज्ञायते॥त
था चोक्तं पुराणे॥ कालः सृजति भूतानि कालः संहरति प्रजाः॥ कालः सुप्तेषु जागर्ति कालो हि दुरति
क्रमः इति॥१॥एवं बलिष्टः समर्थः कालः तथा बलीति दुर्लक्ष्यः॥तत्तुमत्वास्यः॥जन्मकालस्य।
सूक्ष्मज्ञानं कर्तुं न शक्यते॥तदुक्तं शौनकीये विवाहपटले॥दुर्विज्ञेयः कालो दुरधिगमत्वाद्वि
लग्नभेदस्य॥सच विज्ञेयस्तज्ज्ञैः॥छायायंत्रांबुघटिकाभिः॥श्येनोपि गगनचारी सहसा निपतन्न
दृश्यते दूरात्॥किंच अतिदूरे चक्रं निमेषकालादतीव चलं॥२॥तद्भ्रमति भगणचक्रं प्राणेन क
लां विहाय त्लैरंगा॥लघ्वक्षरैः स्फुटोक्तैः प्राणकेषि तत्तु विंशतिः॥३॥एवं कालस्य दुर्गमत्वा
दुरवगम्य बहुविधसांख्यजातकफलस्य क्वचिद्व्यभिचारदर्शनाच्च शकुननिमित्तादिभिः शुभ

भाशुभसुबुद्धिनाजन्मपत्रिकार्येसलमितिप्रसंगेन॥ अथग्रंथसमाप्तौ अलंकारमाह नंदि
ग्रामेकेशवोविप्रवर्योयोभूद्धोराशास्त्रसंघंविलोक्य॥ तेनोक्तेयंजातकीपद्धतीयाचत्वारिंशद्वृत्त
बद्धासुबोधा॥४ आनंदिग्रामेकेशवोनामायोविप्रवर्योविप्राग्र्योभूत्॥ तेनेयंजातकीजातकस्यप
द्धतिरुक्ता॥ चत्वारिंशद्भिःवृत्तैर्बद्धाः इयंस्वल्पवृत्तैर्बद्धापि सुबोधासुखेनबोधयतिसासुबो
धा सुगमेत्यर्थः॥ किंकृत्वाहोराशास्त्रसंघंहोराशास्त्रसमूहं विलोक्य॥ बहून्होराशास्त्रग्रंथा
न्विलोक्य॥ किंसद्युक्तं॥ किमसद्युक्तमितिविचार्यकेनवार्थोसोक्तंतच्चविचार्यसम्यक्मुहूर्त
मुहुर्विचार्यभ्रांतिनिरस्यनिर्भ्रांतिमथमंगीकृत्यनिश्चितार्थयंजातकपद्धतिरुक्तेत्यर्थः॥ इयंमि
हेलाके आचंद्रार्कतिष्ठतु॥ अस्यवक्त्रेणश्रोतृणांचशुभंभवंतु॥ येसुबोधापठंतीमामत्याजात
केपद्धतिं॥ होराविसरदीयोतिलोकेमानंयद्वारयेत॥१॥ स्पष्टार्थमिदं॥ छ॥ छ॥ छ॥ इति

॥७४॥

॥७४॥

गुरु॥

केशप
दाहरण॥

श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविश्वनाथदैवज्ञविरचितेश्रीकेशवदैवज्ञविरचितेपद्धत्युदाहरणेअं
तर्दशाध्यायोदाहरणं॥समाप्तं॥छ॥छ॥ ॥छ॥श्रीशुभंभवतु॥छ॥संवत्१८७१शाके१७३६
वर्षेजयनामसंवत्सरे अपागयने॥वर्षाऋतौ॥आषाढमासे॥शुक्लपक्षे॥तिथौसप्तम्यां७
भृगुवासरे इदंपुस्तकंसमाप्तं॥छ॥ ॥ ॥ ॥ ॥सेमाप्तोयंग्रंथः॥शुभंभूयात्॥छ॥नृसिंहदैवज्ञस्य
सूनुनासदा॥सेवनस्वार्थंपरोपकारार्थंच॥छ॥छ॥यादृशंपुस्तकंदृष्ट्वातादृशंलिखितंम
यायदिशुद्धमशुद्धंवाममदोषोनदीयते॥छ॥श्रीगुरुमूर्तिर्जयतितराम्॥छ॥ ॥छ॥छ

७५॥

७५॥

75

केशवपद्धत्युदाहरणं ॥ पत्र ७५

KKSU LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1287
Dist. Nagpur

```
[OrderDescription]
,CREATED=13.10.20 15:23
,TRANSFERRED=2020/10/13 at 15:33:22
,PAGES=151
,TYPE=STD
,NAME=S0003994
,Book Name=M-1287-KESHAV PADHATI
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
```

```
FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
```

```
FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
```

```
FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
```

```
FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
```

```
FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
```

```
FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
```

```
FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
```

```
FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
```

```
FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
```

FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
,FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF

```
FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF
,FILE145=00000145.TIF
,FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF
```

```
FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF
,
```